

Metodika prostorové analýzy památky zahradního umění

Ing. Lenka Křesadlová, Ph.D.

Ing. Marie Pavlátová

Ing. Jiří Olšan

Ing. Marek Ehrlich

Národní památkový ústav, 2015

Oponenti metodiky:

Jan Hendrych

Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, v.v.i.

PhDr. RNDr. Markéta Šantrůčková, Ph.D.

Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, v.v.i.

1. Předmluva	4
2. Vstupní údaje	6
2.1. Výzkumná aktivita	6
2.2. Název metodiky	6
2.3. Cíl metodiky	6
2.4. Předmět metodiky a její popis	7
2.5. Zdůvodnění novosti postupu	8
2.6. Legislativní rámec problematiky a její význam v procesu péče o památky zahradního umění.....	9
2.6.1. Zákonné předpisy	9
2.6.2. Mezinárodní úmluvy	11
2.6.3. Mezinárodní charty	12
2.7. Srovnání se zahraničím	14
2.8. Metodická východiska	17
2.9. Uplatnění metodiky	19
3. Analýza a interpretace vnitřní kompoziční struktury památky zahradního umění	21
3.1. Analýza a interpretace historického vývoje kompozice památky zahradního umění.....	22
3.2. Členění kompozice památky na nižší kompoziční jednotky	23
3.2.1. Základní jednotky kompozice památky zahradního umění	24
3.2.2. Kritéria vymezení jednotlivých úrovní kompozičních jednotek památky zahradního umění a popisované atributy.....	25
3.3. Analýza, interpretace a popis současného stavu vnitřní kompoziční struktury památky zahradního umění	26
3.3.1. Analýza a interpretace	26
3.3.2. Popis a grafické vyjádření výsledků průzkumu.....	27
4. Postavení památek zahradního umění v krajině.....	31
4.1. Identifikace vztahů památky zahradního umění z hlediska půdorysné morfologie sídla a okolní krajiny.....	32
4.1.1. Rozbor půdorysné struktury z hlediska historického vývoje.....	32
4.1.2. Rozbor půdorysné struktury z hlediska současného stavu a budoucího vývoje	33

<i>4.2. Identifikace vztahů památek zahradního umění z hlediska prostorové morfologie sídla a okolní krajiny.....</i>	<i>35</i>
4.2.1. Rozbor prostorové struktury z hlediska historického vývoje	35
4.2.2. Rozbor prostorové struktury z hlediska současného stavu a budoucího vývoje	36
4.2.2.1. Analýza současného stavu památky zahradního umění a jejího okolí, porovnání se zjištěním rozboru historického vývoje.....	36
4.2.2.2. Analýza současného stavu památky zahradního umění a jejího okolí provedená rozbohem vizuálního prostředí prostorových plánů.....	37
5. Komplexní vyhodnocení struktury památek zahradního umění a vztahů k okolní krajině.....	39
5.1. Výčet všech charakteristik, jevů a vazeb, které je nutno zachovat a chránit, podpořit a rozvíjet v procesu současného i budoucího vývoje.....	39
5.2. Zpracování výsledného mapového podkladu, základního výkresu s vyznačením důležitých charakteristik, jevů a vazeb	39
5.3. Transformace důležitých charakteristik, jevů a vazeb do podkladů pro rozbor udržitelného rozvoje území, jako součást územně analytických podkladů.....	40
6. Použitá a související literatura.....	43
7. Terminologie	47
8. Přílohy	56

1. Předmluva

Pro ochranu hodnot ve veřejném zájmu je nezbytné, aby byl předmět ochrany co nejlépe poznán, popsán a výsledky následně sdíleny se všemi zainteresovanými stranami. Poznání a srozumitelné předání těchto poznatků je základním předpokladem k tomu, aby byla ochrana naplňována a byla rovněž většinou společnosti vnímána jako žádoucí, výsostně důležitá, a v ideálním případě považována za samozřejmou občanskou povinnost.

S vývojem společnosti se vyvíjí i její priority. Krajina kultivovaná zemědělskou činností i potřebou reprezentovat společenský statut byla po staletí vnímána jako hodnota, od níž společnost odvozovala svou národní identitu. Zahradní umění jako součást kulturní krajiny bylo však zároveň vnímáno jako jeden z vrcholů umělecké produkce, protože snoubilo dokonalost přírody se schopnostmi umělců mnoha různých zaměření. Podstatnou změnou životního stylu ztrácí společnost v posledních desetiletích povědomí o hodnotách počinů zahradní a krajinářské tvorby a to, co bylo lidem před několika generacemi samozřejmostí a ceněným výsledkem tvůrčího záměru, stává se téměř neznámým pojmem.

Památky zahradního umění představují památky souborné, komplexní. Vznikly záměrnou lidskou uměleckou, tvůrčí a řemeslnou činností a jejich zachování je závislé na kontinuální péči. Podstatnou část jejich struktury tvoří živé, vyvíjející se a zanikající organismy, které je potřebné v určité kvalitě hmotné podstaty a při zachování tvůrčí myšlenky neustále obměňovat. Na rozdíl od stavební složky jsou živé součásti památky zahradního umění většinou proměnné v kratším časovém horizontu, a tím spíše je potřebné znát obecné zákonitosti jejich údržby a regenerace. Aby tento proces nevedl ke snížení kvality celku, je u tohoto typu památek obzvláště nutné precizně popsat historický vývoj, záměry jednotlivých tvůrců, definovat hodnoty a předmět ochrany. To nelze bez detailní znalosti jednotlivých složek kompozice, jejich vývoje a vazeb.

Stejnému poznání je potřeba podrobit také prostředí, do kterého je tato komplexní památka zasazena. Vztahy památek zahradního umění k širšímu kontextu sídla nebo krajinného prostředí nebyly dosud dostatečně zkoumány, a i proto mnohde dochází ke zbytečnému oslabení jejich významu, estetického působení a uplatnění.

Metodika prostorové analýzy památek zahradního umění předkládá metodu umožňující objektivní popis vnitřní kompoziční struktury historických zahrad a parků i vyhodnocení jejich komunikace a interakce s okolní krajinou, která se nejen často pohledově uplatňuje v jejich kompozici, ale je prostředím, které může významně ovlivnit a podmínit existenci památky jako takové.

Uplatnění předkládané metodiky prostorové analýzy přináší v praxi možnost objektivně a srozumitelně prezentovat hodnoty jak vlastních památek zahradního umění, tak jejich prostředí, a tím podnítit veřejný zájem o jejich ochranu. Způsob posuzování širších vazeb podle této metodiky může napomoci u širší veřejnosti chránit různé aspekty památek zahradního umění. I když jsou často dobře vnímány nebo dokonce zachyceny v uměleckých dílech, ve vědomí obyvatel daného sídla nebo jeho návštěvníků, nebyly dosud dostatečně zdůrazňovány. Cílem autorů metodiky je proto pomoci s argumentací při ochraně křehkých vztahů památek zahradního umění k našemu společně sdílenému prostředí a napomoci udržitelnému užívání zděděných kulturně-historických hodnot.

Práce na metodice vyžadovala úzkou součinnost v rámci autorského kolektivu i s dalšími spolupracovníky. Z nich je na místě jmenovitě poděkovat zejména Ing. arch. Čestmíru Luhanovi za zásadní podíl na formulování postupu hodnocení pomocí prostorových plánů a návrhu grafického řešení mapových příloh.

Poděkování patří také všem, kteří vstřícně konzultovali koncept řešení a praktické využití metodiky, jmenovitě zejména Doc. Ing. arch. Ivanu Vorlovi, CSc., Ing. arch. Karlu Kučovi a dalším spoluřešitelům tohoto projektu NAKI. Za pomoc s upřesněním terminologie patří poděkování Ing. Boženě Pacákové. Poděkování za spolupráci na koordinaci metodického postupu s oborovými dokumenty patří odborníkům Zahradnické fakulty Mendelovy univerzity v Brně prof. Ing. Miloši Pejchalovi, CSc., doc. Ing. Pavlu Šimkovi, Ph.D. a Ing. Přemyslu Krejčířikovi, Ph.D.

Je třeba poděkovat také všem, kteří svými věcnými připomínkami pomohli při formulování a dokončení textu metodiky.

Za autorský kolektiv Ing. Lenka Křesadlová, Ph.D.

2. Vstupní údaje

2.1. Výzkumná aktivita

Program aplikovaného výzkumu a vývoje národní a kulturní identity (NAKI 2012-2015), projekt DF12P01OVV044 - Kulturně historicky cenná území jako součást národní a kulturní identity České republiky. Metody identifikace hodnot historických sídel, parků a zahrad a jejich zachování.

2.2. Název metodiky

Metodika prostorové analýzy památky zahradního umění.

2.3. Cíl metodiky

Metodika je jedním z mála materiálů, které připomínají bohatství památek zahradního umění v České republice. Přestože vzniklo a vzniká řada metodických materiálů určených hmotnému kulturnímu dědictví, památky zahradního umění dosud stály stranou metodického působení oboru státní památkové péče.

Cílem první části metodiky je vytvořit postup objektivního popisu památky zahradního umění k identifikaci její vnitřní kompoziční struktury, její komunikace a interakce s okolní krajinou. Identifikace je kromě odborného popisu takových památek zaměřena na nalezení souvislostí mezi ideovými a uměleckými záměry zahradních úprav a fyzickou strukturou současné kompozice.

Památky zahradního umění byly při svém zakládání a rozvoji v urbanizované krajině záměrně komponovány, navazovaly kompozičně na struktury sídla i krajiny a tyto okolní struktury byly aktivně zapojovány do jejich kompozice. Druhým cílem metodiky je proto zhodnocení působení památky zahradního umění v rámci širšího obrazu krajiny. Cílem analýz je nalezení základních principů, výtvarně a ideově podložených prostorových vazeb, souvislostí a působení památky zahradního umění na strukturu a úpravu krajiny a případně i vývoj osídlení v jejím širším okolí. Výsledkem analýz je podrobný rozbor všech vzájemných vztahů památky zahradního umění a okolní krajiny v minulosti a současnosti.

Dalším z cílů metodiky je využít výsledků objektivizovaného popisu a identifikace vztahů památky (vizuální prostředí památky zahradního umění) k její efektivnější ochraně. Ve většině případů se totiž jedná o prostředí krajiny, která v současné době nemá z hlediska památkové péče přesněji definovanou legislativní ochranu. Efektivnější ochranu zjištěných hodnot památky zahradního umění a jejich pozitivních vztahů v rámci širšího krajinného rámce podpoří souhrn všech kulturně historických hodnot s výčtem důležitých charakteristik, jevů a vazeb, pro které jsou stanoveny konkrétní zásady ochrany, jak v procesu současného, tak i budoucího společenského rozvoje.

Důležitým cílem metodiky je uplatnění výsledků odborného popisu památky zahradního umění v procesu aktualizace územně plánovacích dokumentů různého stupně, zejména zásad územního rozvoje kraje (u větších celků), v územních plánech obcí a pro rozhodování v území. V samostatném mapovém výstupu jsou vymezeny plochy památkového zájmu ve vztahu k zachování autenticity

a integrity postavení konkrétní památky zahradního umění v krajině. Vytvořené mapové podklady budou mít takové náležitosti, aby mohly být použity při doplnění souboru územně analytických podkladů a staly se tak účinným nástrojem územního plánování.

2.4. Předmět metodiky a její popis

Předmětem první části metodiky je komplexní vyhodnocení vnitřní kompoziční struktury památky zahradního umění a její kvalifikovaný popis. Vyhodnocení kompozice je zaměřeno jak na půdorysnou strukturu konkrétní památky, tak na prostorové (kompoziční, pohledové, funkční) vazby a osy mezi jejími jednotlivými částmi, případně vazby s okolní krajinou. Podrobný rozbor a popis vnitřní struktury se provádí jak na úrovni celého objektu, tak na nižších úrovních, a to na základě podrobného terénního průzkumu a analýzy dochovaných historických podkladů. Menší kompoziční jednotky jsou vymezovány dle odlišného slohového vývoje, z hlediska své náplně a funkce do jasně vymezených a ucelených částí, kde jsou popsána jejich základní kompoziční specifika. Na úrovni celé památky zahradního umění se analyzují a definují primární kompoziční zákonitosti, jimiž jsou hlavní vývojové etapy, slohové zařazení, vývoj půdorysu, základní charakteristika reliéfu, vodní, vegetační a architektonické složky.¹ U nižších kompozičních jednotek se popisují především hlavní kompoziční osy, uzlové body a obecné zákonitosti týkající se jak vegetační, vodní, architektonické složky kompozice, tak typického reliéfu. Nejnižší vymezená kompoziční úroveň již umožní podrobný popis historického vývoje a stávajícího stavu všech složek kompozice. Charakterizují se zde podrobně i lokální pohledové vazby a místa výhledů, z nichž pohledově vstupují do zahradní kompozice scenérie z okolí vlastní památky zahradního umění.

Předmětem druhé části metodiky je posouzení postavení památky zahradního umění v krajině, jejíž identifikace se provádí na základě analýzy dochovaných historických podkladů a podrobného terénního průzkumu. Je zaměřena na nalezení základních principů, výtvarně a ideově podložených prostorových vazeb a souvislostí, na prověření působení památky na strukturu a úpravu krajiny i vývoj osídlení, a to z hlediska půdorysné a prostorové morfologie sídla a okolní krajiny.

Za účelem podrobnější identifikace prostorových vazeb památky zahradního umění je aplikován nový způsob průzkumu, využívající rozboru vizuálního prostředí prostorových plánů, které je součástí smyslového vnímání uceleného obrazu krajiny. Identifikují se současné závady a stanoví se zásady ochrany pozitivních vztahů a vazeb památky a jejího okolí jak v procesu současného, tak budoucího společenského rozvoje.

Výstupem analýzy je slovní popis a grafické vyjádření vývoje památky zahradního umění a jejího okolí z hlediska prostorové struktury a vzájemných souvislostí a vazeb za použití jednotné legendy zkoumaných jevů. Získané poznatky o vzájemných prostorových vztazích jsou zakresleny do aktuálních mapových podkladů. Sledované jevy jsou zaneseny v prostředí GIS.

¹ Zvolené atributy, které jsou v rámci analýz kompozice sledovány, vychází z definice zahradní kompozice obsažené v základním metodickém mezinárodním dokumentu o ochraně kulturního dědictví zaměřeného na historické zahrady, v tzv. Florentské chartě. Zde je historická zahrada definována jako architektonická a vegetační kompozice, jejíž součástí je: její půdorys a reliéf, její rostlinná složka, její stavební či dekorativní prvky, její tekoucí i stojaté vody.

2.5. Zdůvodnění novosti postupu

Základem novosti postupu této metodiky je obecně několik principů: hlavním z nich je nastavení pravidel k jednotnému popisu a hodnocení památek zahradního umění s důrazem na objektivizovaný popis jejich vnitřní kompoziční struktury a způsob vyhodnocení postavení památky v rámci širší krajiny. Jednotné a objektivizované hodnocení umožní kvalifikované vymezení předmětu památkové ochrany a stanovení zásad ochrany v procesu současného i budoucího vývoje, jak vlastní památky zahradního umění, tak jejího postavení v sídle a krajině. Zvláště důležité je to pro okolní krajinu s památkami zahradního umění, která je obklopuje a vstupuje do jejich podoby přímo prostřednictvím pohledových vazeb nebo je součástí jejich širších kompozičních záměrů. Ochrana okolní krajiny ve vztahu k památce zahradního umění není většinou v rámci památkové péče legislativně řešena.

Novým nástrojem k upřesnění identifikace postavení památky zahradního umění v krajině je rozbor vizuálního prostředí prostorových plánů.² Prostorové plány jsou přitom identifikovány jak přímo z míst v interiéru památky, která jsou propojena záměrnou pohledovou vazbou do vnějšího prostředí, tak opačně - z konkrétních míst v krajině poskytujících pohledovou vazbu na krajinu, v níž se památka uplatňuje. Jedná se obecně o soubor tří prostorových plánů, které na sebe vzájemně navazují.

Vizuální prostředí prostorových plánů ve výhledu z interiéru památky představuje tu část území, která je pohledově exponována při výhledu z kompozičně významného stanoviště uvnitř památky do okolní krajiny. Obdobně je sledováno vizuální prostředí prostorových plánů z charakteristických míst a linií výhledů v okolní krajině při pohledu na významnou a často dlouhodobě „zažitou“ scenérii s památkou zahradního umění. Ve vymezeném vizuálním prostředí jsou identifikovány pozitivní prostorové vazby a jsou pro ně stanovena opatření jejich potenciální a žádoucí budoucí ochrany. Součástí rozboru je identifikace současných závad, které přinesl dřívější rozvoj v území. V samostatném mapovém výstupu jsou vymezeny plochy památkového zájmu, které je potřebné se zvýšenou měrou sledovat ve vztahu k zachování autenticity a integrity postavení památky zahradního umění v okolní krajině.

Aplikace metodického postupu prostorové analýzy bude znamenat důležitý krok spočívající v transformaci výsledků odborného posouzení vztahů v území při tvorbě a zpřesňování územně analytických podkladů (ÚAP). Hodnocení postavení památky zahradního umění v krajině se po zařazení do odpovídajícího sledovaného jevu ÚAP stane účinným nástrojem územního plánování.

Novost postupu spočívá také v možnosti vymezit tzv. kontaktní prostor za účelem ochrany kulturně historických hodnot objektu. Jedná se o vizuálně přehledný prostor navazující zpravidla bezprostředně na hranici památky zahradního umění, který je významný pro pozitivní vnímání kompozice památky, do které by neměly zasahovat žádné rušivé jevy. Metodický postup vymezení kontaktního prostoru památky zahradního umění představuje nástroj využitelný pro definování prostředí kulturní památky tohoto typu.³

² Vizuální prostředí prostorového plánu je prostředí, které je součástí smyslového vnímání uceleného obrazu krajiny buď při výhledu z památky nebo s předmětem památky - při pohledu z krajiny na památku.

³ Srovnej §11 odst. 2 zákona č. 20/1987 Sb. o státní památkové péči.: „Jestliže fyzická nebo právnická osoba svou činností působí nebo by mohli způsobit nepříznivé změny stavu kulturní památky nebo jejího prostředí anebo ohrožují zachování nebo společenské uplatnění kulturní památky, určí obecní úřad obce s rozšířenou

Kontaktní prostor památky zahradního umění je vymezen nejbližší pohledovou bariérou, tvořenou obvykle stavbou nebo vzrostlými dřevinami. Jak vyplynulo z ověření metodického postupu terénním průzkumem, může vizuální narušení kontaktního prostoru výrazně poškodit kvalitu vlastního vnitřního prostoru památky a to i při situování mimo záměrné pohledové vazby.

Prostorová analýza kompozice památek zahradního umění představuje v operativní památkové činnosti, v projekční praxi i v procesu předprojektové přípravy památkové obnovy důležitý a nezastupitelný odborný výkon, jehož uplatňování je potřebné rozvíjet. Metodika prostorové analýzy je jedním ze základních kroků v procesu systematického poznání kulturně historických hodnot památky zahradního umění. Proto je zahrnuta do uceleného souboru metodických postupů, vzájemně na sebe navazujících v procesu poznání a hodnocení památek zahradního umění, které jsou součástí projektu NAKI DF F12P01OVV044 „Kulturně historicky cenná území jako součást národní a kulturní identity České Republiky. Metody identifikace hodnot historických sídel, parků a zahrad a jejich zachování.“ Jedná se o tyto metodické postupy:

- pasportizace památek zahradního umění
- prostorová analýza památky zahradního umění
- identifikace hodnot památek zahradního umění
- management plán ochrany památkových hodnot památek zahradního umění

2.6. Legislativní rámec problematiky a její význam v procesu péče o památky zahradního umění

V průběhu 20. století vzrůstal s rozvojem společnosti i negativní dopad na kulturně cenná urbanistická i krajinná území v evropských státech i v zámoří. S rychle se zhoršující situací stoupal v odborných kruzích zájem o zachování a ochranu urbanistického, krajinného i technického dědictví.

Tento stav se odráží i v oblasti památkové péče, a to jak v nově vznikající legislativě České republiky, tak v řadě mezinárodních dokumentů zaměřených na problematiku památkové péče, které jsou výsledkem spolupráce významných mezinárodních organizací a institucí. Jedná se především o aktivity organizací ICOMOS, ICOM, UNESCO a jím založeného ICCROM.⁴

2.6.1. Zákonné předpisy

Možnost ochrany a péče o kulturní památky a historickou kulturní krajinu je v České republice na legislativní úrovni v současné době značně roztržštěná. Problematika zahrnuje řadu vědních oborů a spadá jak do resortu kultury, ochrany přírody a krajiny, tak do oblasti územního plánování, zemědělství, lesnictví apod.

působností, a jde-li o národní kulturní památku, krajský úřad, podmínky pro další výkon takové činnosti nebo výkon činnosti zakáže.“

⁴ ICOM – International Council of Museums (Mezinárodní rada muzeí, 1946); ICOMOS – International Council on Monuments and Sites (Mezinárodní rada památek a sídel, 1945); ICCROM – International Centre for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property (Mezinárodní centrum pro studium ochrany a restaurování hmotného kulturního dědictví, 1958).

Obecné principy ochrany přírody a životního prostředí jsou v České republice zahrnuty v Ústavě ČR,⁵ kde článek 7 stanoví: „Stát dbá o šetrné využívání přírodních zdrojů a ochranu přírodního bohatství“. V Listině základních práv a svobod, která je součástí Ústavy, je uvedeno: „Vlastnictví zavazuje. Nesmí být zneužito na újmu práv druhých anebo v rozporu se zákonem chráněnými obecnými zájmy. Jeho výkon nesmí poškozovat lidské zdraví, přírodu a životní prostředí nad míru stanovenou zákonem“.⁶ Ochrana přírody a krajiny je zde ustanovena jedním z veřejných zájmů, kulturně-historické hodnoty lze dovozovat z odkazu na jiné „obecné zájmy“.

Pro ochranu kulturních památek a historické kulturní krajiny je v České republice výchozím legislativním nástrojem památkový zákon, z dalších nástrojů jsou nejvýznamnější zákon o ochraně přírody a krajiny a stavební zákon.

Účelem *zákona o státní památkové péči* č. 20/1987 Sb. ve znění pozdějších předpisů je ochrana kulturních památek a péče o ně.⁷ Kulturními památkami jsou podle zákona „nemovitě a movité věci, popřípadě jejich soubory, které jsou významnými doklady historického vývoje, životního způsobu a prostředí společnosti“.⁸ K nemovitým kulturním památkám patří i historické zahrady a parky. V Ústředním seznamu kulturních památek jsou nejčastěji uvedeny jako součást zámeckých a klášterních areálů. Jen výjimečně, v podobě osamocené díla, jsou evidovány jako samostatná kulturní památka.

Kromě individuální formy ochrany zaměřené na kulturní památky a národní kulturní památky (§4), existuje v památkovém zákoně forma územní památkové ochrany. Teprve zákon o státní památkové péči č. 20/1987 Sb. ve znění pozdějších předpisů zavedl kromě památkové rezervace i kategorii památkové zóny, která umožňuje ochranu ucelených částí krajiny formou krajinné památkové zóny.⁹ Předmětem ochrany jsou historický charakter, prostorové uspořádání, krajinné dominanty a měřítko jednotlivých objektů, sídelních útvarů a krajiny.

Památkový zákon umožňuje stanovit dále podmínky ochrany nemovité kulturní památky nebo chráněného území formou ochranného pásma,¹⁰ které má zajišťovat hodnoty vlastního chráněného území a jeho vazby na okolí a jejich uplatnění v rámci širšího krajinného celku. V uvedeném zákoně existuje dále možnost ochrany prostředí nemovité kulturní památky,¹¹ aby nevhodná činnost v jejím okolí nezpůsobila nepříznivé změny jejího stavu.

Zákon o ochraně přírody a krajiny č. 114/1992 Sb.¹² umožňuje široké spektrum forem ochrany přírody včetně esteticky hodnotné krajiny. Největší možnosti ochrany kulturní krajiny nabízí tento zákon

⁵ Zákon č. 1/1993 Sb.

⁶ Viz článek 11, odst. 3 Listiny základních práv a svobod.

⁷ §1 odst. 1 a 2 zákona č. 20/1987 Sb.

⁸ §2 zákona č. 20/1987 Sb.

⁹ §6 odst. 1 zákona č. 20/1987 Sb.

¹⁰ §17 odst. 1 a 3 zákona č. 20/1987 Sb.

¹¹ §11 odst. 2 zákona č. 20/1987 Sb.

¹² §2 odst. 1 a 2 zákona č. 114/1992 Sb.

prostřednictvím institutu krajinného rázu¹³ včetně možnosti jeho ochrany zřízením přírodního parku. Chráněné krajinné oblasti¹⁴ se podílejí ve značné míře nejenom na zabezpečení ochrany přírody, ale také na ochraně krajiny včetně hodnot historického urbanismu.

Historické zahrady a parky může orgán ochrany přírody a krajiny registrovat jako významný krajinný prvek,¹⁵ což však může vyústit v rozpory mezi zájmy ochrany přírody a památkové péče. Zákon umožňuje i ochranu vybraných objektů kulturní krajiny včetně historických parků jako přírodní památky.¹⁶

Ochranu kulturních hodnot v území umožňuje prostřednictvím územního plánování *zákon o územním plánování a stavebním řádu* č. 183/2006 Sb. (stavební zákon). Z hlediska památkové péče umožňuje rovněž ochranu vybraných sledovaných jevů, které se nachází mimo ustanovení památkového zákona. Informace o dochovaných kulturně historických hodnotách krajiny, která nemá z hlediska památkové péče legislativní ochranu, lze zakotvit v procesu územního plánování prostřednictvím územně analytických podkladů.

Nový stavební zákon definuje cíle a úkoly již v návaznosti na Úmluvu o ochraně architektonického dědictví Evropy a Evropskou úmluvu o krajině, které se promítly do jeho některých ustanovení.¹⁷ Stavební zákon definuje rovněž obsah územně analytických podkladů,¹⁸ náležitosti upřesňuje prováděcí vyhláška, která stanoví náležitosti obsahu územně plánovacích podkladů.

2.6.2. Mezinárodní úmluvy

Součástí právního řádu České republiky se stala řada mezinárodních dokumentů a úmluv platných v rámci Evropské unie. V českém prostředí památkové péče hrají důležitou metodickou a inspirativní roli v péči o kulturní krajinu, prostředí kulturních památek či městskou krajinu. K těmto dokumentům patří především *Úmluva o ochraně architektonického dědictví Evropy*,¹⁹ kterou přijala Rada Evropy v Granadě dne 3. října roku 1985.²⁰ Úmluva definuje kromě stavebních památek a skupin objektů pojem místa jako kombinovaná díla člověka a přírody, která jsou „pozoruhodná svým historickým, archeologickým, uměleckým, vědeckým, společenským nebo technickým významem“.²¹

¹³ §12 odst. 1-3 zákona č. 114/1992 Sb.

¹⁴ §25 odst. 1 zákona č. 114/1992 Sb.

¹⁵ §3 odst. 1 zákona č. 114/1992 Sb.

¹⁶ §36 odst. 1 zákona č. 114/1992 Sb.

¹⁷ Např. §18 odst. 4 a §19 odst. 1 zákona č. 183/2006 Sb.

¹⁸ §26 zákona č. 183/2006 Sb. a vyhláška č. 500/2006 Sb. o územně analytických podkladech, územně plánovací dokumentaci a způsobu evidence územně plánovací činnosti.

¹⁹ Český překlad viz POLÁKOVÁ 2007, s. 138-154.

²⁰ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o přijetí Úmluvy o ochraně architektonického dědictví Evropy č. 73/2000 Sb.m.s.

²¹ Viz čl. 1. Úmluvy o ochraně architektonického dědictví Evropy.

Definice míst, obsažená v této úmluvě byla upřesněna skupinou specialistů na zasedání v Lucembursku v roce 1991 a výsledkem bylo doporučení Rady Evropy *O integrované ochraně oblastí kulturní krajiny jako části krajinné politiky*.²²

K nejvýznamnějším dokumentům na mezinárodní úrovni se řadí *Evropská úmluva o krajině*.²³ Dokument byl podepsán 20. října roku 2000 ve Florencii, Česká republika se připojila v roce 2002.²⁴ Úmluva vstoupila v platnost 1. března 2004.

V této úmluvě se konstatuje, že má být aplikována na celé území členského státu, kde může pokrývat přírodní, venkovské, městské a příměstské oblasti. Týká se jak krajin, které mohou být považovány za pozoruhodné, tak krajin běžných a narušených. Cílem úmluvy je podpořit ochranu, správu a plánování krajiny a organizovat evropskou spolupráci v této oblasti. Do aktivní péče o krajinu v souladu s principy jejího udržitelného rozvoje zahrnuje účast veřejnosti, místních a regionálních úřadů. Při formování politiky územního rozvoje doporučuje zohledňovat charakter krajiny a koordinovat plánování činností v krajině tak, aby směřovaly ke zvýšení její hodnoty.

2.6.3. Mezinárodní charty

Kromě uvedených úmluv, které byly implementovány do úrovně zákonných předpisů, vytvořila organizace ICOMOS řadu dalších dokumentů věnovaných kulturnímu dědictví, jež mají zejména funkci metodickou a jejichž dodržování patří v civilizovaných zemích také k samozřejmým zásadám působení památkové péče.²⁵ K prvním mezinárodním dokumentům, které se zabývaly upřesněním principů ochrany, se řadí Athénská, Benátská a Florentská charta, které mají mimořádný význam pro formulaci zásad památkové péče.

*Athénská charta*²⁶ představuje významný dokument zahrnující zásady památkové péče a pojetí restaurátorské práce, zformulovaný na Mezinárodní konferenci památkových teoretiků a restaurátorů, svolané komisí pro mezinárodní duševní spolupráci v Athénách roku 1931. Na mezinárodní úrovni byly poprvé zformulovány principy konzervace a restaurování památek směřující k jejich zachování v plné autenticitě. Konference mimo jiné doporučila, že předmětem zvláštního studia mají být také otázky spojení architektury s přírodou, vegetační doprovod má být přizpůsoben památkám nebo jejich souborům, s tím záměrem, aby byl zachován jejich původní charakter. „Dále bylo doporučeno, aby byla v blízkosti uměleckých a historických památek potlačena jakákoliv publicita, jakékoliv nadbytečné stavění telegrafních sloupů a drátů i jakýkoliv hlučný a překážející provoz nebo průmysl“.²⁷

²² Viz doporučení Rady Evropy č. R(95)9.

²³ Český překlad viz POLÁKOVÁ 2007, s. 214-227.

²⁴ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Evropské úmluvy o krajině č. 13/2005 Sb.m.s.

²⁵ Viz POLÁKOVÁ 2007, s. 6.

²⁶ Český překlad viz PACÁKOVÁ-HOŠŤÁLKOVÁ, PETRŮ, RIEDL, SVOBODA 1999, s. 438-439.

²⁷ Český překlad viz PACÁKOVÁ-HOŠŤÁLKOVÁ, PETRŮ, RIEDL, SVOBODA 1999, s. 439.

*Benátská charta o zachování a restaurování památek a sídel*²⁸ prohloubila a rozšířila zásady Athénské charty. Byla schválena na II. mezinárodním kongresu architektů a techniků historických památek, který se sešel v Benátkách v květnu 1964. Přinesla základní zásady ochrany a obnovy, konzervace a restaurování památek, které byly obecně objasněny a formulovány na mezinárodní úrovni. V dokumentu charty se zdůrazňuje, že základem každé ochrany památky je stálá, soustavná údržba, kterou památky vyžadují (čl. 4). Konzervace památky v sobě zahrnuje zachování jejího prostředí a měřítko. Jestliže tradiční prostředí památky existuje, je třeba ho zachovat. Je třeba zamítnout každou novostavbu, každou destrukci a každou úpravu, které by mohly porušit vztahy objemů a barev (čl. 6). Památková sídla mají být předmětem zvláštní péče tak, aby byla zachována jejich integrita, zajištěna jejich asanace, úpravy a jejich zhodnocení (čl. 14). Úpravy ruin a opatření nutná k zachování a trvalé ochraně architektonických článků a objevených objektů mají být zajištěny (čl. 15). Všechny záchranné, konzervační a restaurátorské práce i archeologické výzkumy musí být ve všech etapách přesně dokumentovány a to jak způsob provádění prací, tak získané poznatky (čl. 16).

Benátskou chartu doplnila na specifickém úseku ochrany historických zahrad *Florentská charta*,²⁹ kterou vypracoval Mezinárodní výbor pro historické zahrady a historické lokality ICOMOS - IFLA na svém zasedání ve Florencii dne 21. května 1981. Chartu redigoval Mezinárodní výbor a ještě téhož roku ji registroval ICOMOS.

Florentská charta plní úlohu základního oborového dokumentu v obnově a péči o památky zahradního umění. Definuje mimo jiné pojem historická zahrada, formuluje principy její ochrany, údržby, obnovy a využití. Uvádí charakteristické vlastnosti historické zahrady, pro které je považována za památku: „Historická zahrada je architektonická a vegetační kompozice, jež je z hlediska dějin nebo umění celospolečensky významná“³⁰ a přesně specifikuje její architektonickou kompozici (čl. 2 a 4). Stanoví požadavky ochrany a údržby (čl. 9, 10, 11). Odmítá jakékoli změny fyzikálního prostředí historické zahrady (čl. 14). Před její restitucí či restaurováním vyžaduje „vypracování důkladné studie vycházející z průzkumu, event. i z archeologického výkopu a ze zhodnocení všech shromážděných dokumentů, týkajících se dané zahrady a obdobných zahrad, aby byl po všech stránkách zajištěn vědecký charakter návrhu“.³¹ Precizuje podmínky vhodného využití historických zahrad (čl. 18-22). Ochrana historických zahrad musí mít návaznost na územní plánování: „Jejich ochrana musí být součástí zastavovacích plánů, plánovacích dokumentů a územního plánování. Zodpovědná místa musí rovněž určit na základě vyjádření příslušných expertů opatření finančního rázu, vhodná pro údržbu, konzervaci, restaurování a popřípadě restituci historických zahrad“.³²

Důležitým podkladem pro ochranu prostředí kulturního dědictví je *Xi'anská deklarace*, zformovaná na konferenci ICOMOS, konané v Číně v roce 2005. Konference mimo jiné zaměřila pozornost na význam prostředí kulturního dědictví v praktické péči o jeho kvalitu, a to v měnících se městských

²⁸ Český překlad viz PACÁKOVÁ-HOŠŤÁLKOVÁ, PETRŮ, RIEDL, SVOBODA 1999, s. 440-442.

²⁹ Český překlad viz POLÁKOVÁ 2007, s. 128-136.

³⁰ Viz čl. 1 Florentské charty; český překlad viz POLÁKOVÁ 2007, s. 128.

³¹ Viz čl. 15 Florentské charty; český překlad viz POLÁKOVÁ 2007, s. 132.

³² Viz čl. 23 Florentské charty; český překlad viz POLÁKOVÁ 2007, s. 134.

i volných krajinách. Byl zde zdůrazněn především význam prostředí kulturního dědictví: „Prostředí historických struktur lze ve vztahu k jednotlivým místům i větším celkům definovat jako bezprostřední i širší prostředí, v němž je obsaženo kulturní dědictví různého druhu, které zahrnuje jednotlivé budovy a upravené prostory i celá historická města a jejich okolí, krajinu, kulturní koridory a archeologické lokality. Význam historického prostředí je odvozen ze společenské, duchovní, historické, umělecké, estetické, přírodní, vědecké i jiné hodnoty kulturního dědictví. Od této hodnoty se také odvíjí kvalita vztahů spojená s fyzickým, vizuálním, duchovním a dalším kulturním kontextem prostředí.“³³

Významným krokem k upřesnění a sjednocení názorů na hodnoty kulturní krajiny byla specifikace kategorií kulturních krajin, jako výsledek dlouhodobé spolupráce smluvních států Úmluvy o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví. Úprava pro *Prováděcí směrnici Úmluvy o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví*,³⁴ přijatá v roce 1992 na 16. zasedání Výboru světového dědictví UNESCO v Santa Fé, definovala kulturní krajiny jako kombinovaná díla přírody a člověka, která jsou dokladem vývoje lidské společnosti a sídel v průběhu historie, pod vlivem fyzikálních omezení a/nebo příležitostí daných jejich přírodním prostředím a vlivem postupných společenských, ekonomických a kulturních vlivů jak vnitřních, tak vnějších.

K upřesnění významu prostředí kulturního dědictví přispěl velkou měrou dokument utvářený na expertní půdě za organizační podpory UNESCO v letech 2006-2011 v podobě mezinárodního *Doporučení pro historickou městskou krajinu*³⁵ (tzv. HUL). Nový dokument kromě ochrany vlastních urbánních struktur upozorňuje na nezbytnost vnímání krajinného kontextu. Zavádí pojem „péče o urbanistické dědictví“ (urban conservation), který je v České republice v praxi po desetiletí uplatňován.³⁶

2.7. Srovnání se zahraničím

Mezinárodní dokumenty a materiály vytvořené na úrovni Rady Evropy mají pro ochranu a péči památky zahradního umění mimořádný význam. Jedná se zejména o Florentskou chartu, která zaujímá v památkové péči tohoto specifického oboru významné postavení základního oborového dokumentu. Charta definuje mimo jiné pojem historická zahrada a přesně specifikuje její architektonickou kompozici, formuluje principy její ochrany, údržby, obnovy a využití. Zdůrazňuje návaznost ochrany památek zahradního umění na územní plánování. Metodika prostorové analýzy památky zahradního umění rovněž vychází při volbě členění kompozice a jejích součástí, které jsou v rámci analýz sledovány, z definice zahradní kompozice obsažené v mezinárodním dokumentu Florentské charty.

K výchozím podkladům metodiky prostorové analýzy památky zahradního umění, která se zabývá hodnocením a ochranou postavení památky zahradního umění v krajině, patří Úmluva o ochraně architektonického dědictví Evropy a Evropská úmluva o krajině, které se staly součástí právního řádu

³³ Dostupné na <http://www.international.icomos.org/charters/xian-declaration.pdf>; český překlad citován z KUČOVÁ, DOSTÁLEK, EHRLICH, KUČA, PACÁKOVÁ 2014, s. 16.

³⁴ Viz KUČOVÁ, DOSTÁLEK, EHRLICH, KUČA, PACÁKOVÁ 2014, s. 14-15.

³⁵ Viz <http://whc.unesco.org/en/activities/638>; cit. 18.5.2015.

³⁶ UNESCO Recommendation on Historic Urban Landscape; viz KUČOVÁ 2014.

ČR. Jedná se o mezinárodní dokumenty vytvořené na úrovni Rady Evropy, které zaujímají významné postavení v řešení přístupů k ochraně kulturní krajiny.

Úmluva architektonického dědictví Evropy byla následně doplněna o doporučení Rady Evropy O integrované ochraně oblastí kulturní krajiny jako části krajinné politiky. Úmluva zahrnuje mimo jiné definici pojmu místa jako kombinovaného díla člověka a přírody, které je pozoruhodné svým specifickým významem (historickým, uměleckým, ale také technickým apod.) a pro svoje hodnoty zasluhuje ochranu, která by se měla stát součástí krajinné politiky.

Evropská úmluva o krajině se týká širokého pojetí krajin, které jsou jak pozoruhodné, tak běžné i narušené a rozšiřuje jejich ochranu na celé území státu. Cílem úmluvy je přitom podpořit ochranu, správu a plánování krajiny. V aktivní péči o krajinu klade důraz na soulad s principy udržitelného rozvoje, kde doporučuje dbát na charakter krajiny a směřování plánovaných činností v krajině tak, aby vedly k jejímu zhodnocení. Doporučení uvedená v dokumentu Evropské úmluvy o krajině rozvíjí konkrétně tato metodika prostorové analýzy památky zahradního umění navrženým postupem identifikace postavení památky zahradního umění v krajině. Navržený postup metodiky prostorové analýzy je rovněž v souladu s obsahem Xi'anské deklarace z roku 2005, zaměřené na kvalitní péči o prostředí kulturního dědictví v praxi, a to v měnících se městských i kulturních krajinách.

Snaha o kvalitní ochranu a péči prostředí kulturního dědictví v měnící se krajině rezonuje v řadě odborných publikací, vědeckých pojednání i odborných posudků zpracovaných odborníky s mezinárodním kreditem, jako jsou například světově proslulý norský historik a teoretik architektury Christian Norberg-Schulz nebo významný německý krajinář architekt Heinz W. Hallmann.

Christian Norberg-Schulz se ve svém díle *Genius loci* zabývá mimo jiné vztahem člověka a místa. Místo chápe jako kvalitativní „celostní“ jev s konkrétní povahou, které se „objevuje jako strukturovaný svět osvětlený analýzou jeho prostorových a charakterových stránek“. V pojednání zaměřeném na obraz místa uvádí fenomenální příklad Prahy: „... je někde na světě jiné město, jehož charakter byl takto konkretizován v jediné vedutě, která zahrnuje všechny úrovně prostředí, počínaje krajinou a konče artikulací jednotlivé budovy?“ Autor zde vyzdvihuje význam historické veduty, která je důležitou součástí formování vztahu k zachování autenticity a integrity postavení památky zahradního umění v urbanistické situaci sídla, respektive širší kulturní krajiny.

Naléhavost zajištění ochrany postavení památky zahradního umění v okolní krajině v procesu společenského rozvoje, vyplývá z odborného architektonicko-krajinářského posudku Heinze W. Hallmanna, kde v rámci svého vědeckého úkolu zaměřil pozornost na vnímání památky a jejího okolí. Uvádí příklad postupimské kulturní krajiny, ve které došlo v době existence NDR k urbanistickým zásahům, kdy výškové stavby necitlivým způsobem narušily mnohé z pohledových os původní historické koncepce krajiny. Upozorňuje dále na důležitost a význam místa, do kterého je objekt památky při svém zakládání záměrně vložen a které byl vybráno s mimořádným zřetelem, jako např. zahrada Berggarten s Herkulovou sochou na vrcholku návrší nebo parkový komplex Karlsau.

V prostředí německé památkové péče byl v polovině šedesátých let minulého století vyvinut metodický postup, označovaný jako „*Parkpflegewerk*“,³⁷ koncipovaný jako systémový plánovací

³⁷ KRAUSE 2011, s. 258n.

nástroj k analýze, dokumentaci, zajištění památkové péče, údržbě a obnově historických zahrad.³⁸ Postupně se stal oborovým standardem a je využíván i v dalších německy mluvících zemích, ve Švýcarsku a také v Rakousku. Postup zahrnuje vědecké zpracování historického vývoje a analýzu a zhodnocení současného stavu zahradního díla, na jejichž základě má být formulován ideální cílový stav památkové obnovy zahrady a z toho vyplývající postupy restaurování a pěstebních opatření. V oddíle 3.3. *Památkové hodnocení* se metodický postup *Parkpflegewerk* zabývá rozpoznáváním památkové podstaty historických zahrad a parků a formulací jejich historického i současného významu. Historický vývoj památky v jejích dílčích slohových vrstvách je popsán v textové části hodnocení a dále graficky prezentován v samostatné mapě (*anlagengenetische Karte*).³⁹ Předkládaná metodika prostorové analýzy památek zahradního umění definuje v kapitole 3.1. (Analýza a interpretace historického vývoje kompozice památky zahradního umění) vlastní postup analýzy a interpretace specifik kompozice v jednotlivých vývojových fázích památky zahradního umění a dále doporučuje strukturu a formu slovního popisu a grafického vyjádření výsledků interpretace vývoje kompoziční struktury památky zahradního umění. Výsledný elaborát prostorové analýzy konkrétní památky zahradního umění má v případě analýzy vnitřní struktury památky srovnatelnou informační hodnotu jako výstupy metodického postupu *Parkpflegewerk*.

Velmi propracovaný systém péče, odvíjející se od sady analýz mimo jiné i historického vývoje spravovaných objektů, používá organizace Royal Parks, která je zodpovědná za více než 2 000 ha historických parků v Londýně.⁴⁰ Za vzorově propracovaný v analytické části lze považovat např. Hyde park management plan.⁴¹

V anglosaských zemích se v péči o historické zahrady a parky uplatňuje řada nástrojů. Jedny z neúčinnějších představují plány ochrany a péče - *Conservation Management Plans* (CMP). Efektivnost CMP je založena na logické posloupnosti kroků jejich zpracování a jejich komplexnosti. V první fázi se CMP zabývají aktuálním stavem konkrétní zkoumané historické zahrady (parku atp.), následně identifikují její hodnoty a určují faktory, které je ohrožují. Na základě analýzy se vytyčuje vize budoucího stavu zahrady a stanovují postupy, které mají chránit a posilovat její hodnoty a vytvářet základ systému péče o památku v budoucnosti.

Výstupem úvodní fáze CMP, tj. identifikace a evidence konkrétní historické zahrady (parku), je její strukturovaný popis na úrovni celku i jejích kompozičních částí ve stanovené míře podrobnosti. Pro evidenční jednotky všech řádů jsou obvykle vyplňovány jednotně strukturované formuláře (karty). Předkládaná metodika prostorové analýzy památek zahradního umění definuje v kapitole 3.1. vlastní postup strukturovaného postupu celku a kompozičních částí památek zahradního umění. Shodně s metodikou CMP vytváří strukturované formuláře (viz Příloha číslo 2 této metodiky: Příklad

³⁸ Viz například RÖTHIG 2012, s. 30n., nebo „Parkpflegewerk des Alten Botanischen Gartens in Marburg,“ dostupná na <http://www.adk-verein.de/Parkpflegewerk>.

³⁹ MEYER 2000, s. 55 - 70.

⁴⁰ Zpracovávané management plány pro jednotlivé objekty zahrad a parků jsou dostupné na <https://www.royalparks.org.uk/park-management>.

⁴¹ Dostupné na https://www.royalparks.org.uk/__data/assets/pdf_file/0005/41765/hyde-park-landscape-management-plan.pdf.

popisu současného stavu vnitřní kompoziční struktury památky zahradního umění). Souhrn formulářů je vytváří specifickou částí databáze průzkumu a je dobře využitelný pro tvorbu map vnitřní struktury památek zahradního umění.

Metodika prostorové analýzy je jedním ze základních kroků v procesu systematického poznání kulturně historických hodnot památky zahradního umění. Proto je zahrnuta do uceleného souboru metodických postupů, které na sebe v procesu poznání a hodnocení památky zahradního umění vzájemně navazují. Jsou součástí jednoho projektu NAKI DF F12P01OVV044 „Kulturně historicky cenná území jako součást národní a kulturní identity České republiky. Metody identifikace hodnot historických sídel, parků a zahrad a jejich zachování.“

V souladu s mezinárodními dokumenty Rady Evropy, které se zabývají přístupy ochrany kulturní krajiny, umožňuje navržený postup metodiky prostorové analýzy rozšířit poznání kulturně historických hodnot památky zahradního umění o její vztahu k okolní krajině, do které byla při svém založení záměrně vložena a která se často pohledově uplatňuje v její kompozici. Metodika vytváří podmínky pro zjištění všech pozitivních vztahů a vazeb památky zahradního umění s okolním krajinným prostorem, pro které jsou stanovena ochranná opatření se zdůvodněním respektování jejich ochrany v procesu společenského rozvoje. Vytvořené mapové podklady budou mít takové náležitosti, aby mohly být použity při tvorbě územně analytických podkladů a staly se tak účinným nástrojem územního plánování.

Metodika zároveň vytváří podmínky pro systémové uplatnění soudobých a novátorských odborných přístupů a jejich využití při vymezení předmětu památkové ochrany, od kterého se odvíjí kvalita teoretické i praktické péče o památky zahradního umění a jejich souvisejícího prostředí. V tomto směru představuje metodika prostorové analýzy památky zahradního umění originální práci zásadního významu, pro kterou nebylo v zahraničí nalezeno srovnání.

2.8. Metodická východiska

Ochrana kulturní krajiny ohrožená dynamickým rozvojem společnosti se stala po řadu desetiletí aktuálním předmětem vědeckého i popularizačního zájmu na území Evropy i zámořských států.

Mezi závaznými, aktuálně platnými právními dokumenty České republiky, zaujímají významné postavení v řešení přístupů k ochraně kulturní krajiny mezinárodní dokumenty a materiály vytvořené na úrovni Rady Evropy. Úmluva o ochraně architektonického dědictví Evropy a Evropská úmluva o krajině patří k nejvýznamnějším z hlediska přímého vztahu k metodice prostorové analýzy památky zahradního umění, která se zabývá hodnocením a ochranou postavení památky zahradního umění v okolní krajině.

Z prostudované odborné literatury se stal základním výchozím podkladem metodiky prostorové analýzy objektu památky zahradního umění materiál Michala Hexnera.⁴² Uvedený spis klade důraz na potřebu kompoziční analýzy či analýz z hlediska urbanistické kompozice, které umožňují exaktní formou identifikovat urbanistické hodnoty a fenomény sídel a krajiny a v plánu zakotvit jejich

⁴² Viz HEXNER 2007, s. 1-23.

ochranu a rozvoj. Spis zahrnuje výběr aktuálních metodik, jejich obsah a použití v projektové a výukové praxi ověřené projektovou i akademickou zkušeností autora.⁴³

Christian Norberg-Schulz⁴⁴ se ve svém neobyčejném díle *Genius loci* zabývá mimo jiné vztahem člověka a místa. „Obecně řečeno, místo je dáno jakožto určitý charakter či „atmosféra“. Místo je proto kvalitativním „celostním“ jevem, který nemůžeme redukovat na žádnou z jeho vlastností – jako jsou např. jeho prostorové vztahy – aniž bychom přitom neztráceli ze zřetele jeho konkrétní povahu“.⁴⁵ Ve shrnutí dále uvádí: ... „ místo se objevuje jako strukturovaný svět osvětlený analýzou jeho prostorových a charakterových stránek“.⁴⁶ Na příkladu Prahy se zabývá obrazem místa, které jej okouzlo „...je někde na světě jiné město, jehož charakter byl takto konkretizován v jediné vedutě, která zahrnuje všechny úrovně prostředí, počínaje krajinou a konče artikulací jednotlivé budovy?“⁴⁷ Právě historické veduty jsou důležitou součástí formování vztahu k zachování autenticity a integrity postavení objektu památky zahradního umění v urbanistické situaci sídla, respektive širší kulturní krajiny.

Naléhavost zajištění ochrany postavení objektu památky zahradního umění v okolní krajině v procesu společenského rozvoje, vyplývá rovněž z odborného architektonicko-krajinářského posudku významného krajinného architekta Heinze W. Hallmanna,⁴⁸ kde v rámci svého vědeckého úkolu zaměřil pozornost na vnímání památky a jejího okolí:

„Vztah mezi zahradou a jejím okolím je mimořádně citlivý tehdy, když je z určitých míst v zahradě zcela vědomým záměrem umělecké inscenování pohledů k určitým bodům v okolní krajině. Příklad postupimské kulturní krajiny s jejími známými zahradami, především Sanssouci, je známou skutečností, že původně citlivě vymyšlená koncepce pohledových os, mnohotvárně a s určitým napětím propojila navzájem jednotlivé zahrady se symboly a významnými místy v okolí. V době existence NDR došlo bohužel k urbanistickým zásahům (výškové stavby), které mnohé z pohledových os velmi necitlivým způsobem zastavěly“.⁴⁹

Autor upozorňuje rovněž na důležitost a význam místa, do kterého je objekt památky zahradního umění při svém zakládání záměrně vložen „kromě všeobecných kritérií pro posouzení vztahu významných zahrad a jejich okolí mají pro jedinečnost zahrady rozhodující význam přírodní místa, která byla vybrána pro její zřízení s mimořádným zřetelem. Pro takové zahrady je mimořádně

⁴³ Viz HEXNER 2007, s. 11: rozbor zachovaných urbanistických stop v území, rozbor historických osnov zástavby, kompoziční rozbor komplexní a rozbor panoramatického pohledu.

⁴⁴ Viz NORBERG-SCHULZ 2010.

⁴⁵ Viz NORBERG-SCHULZ 2010, s. 8.

⁴⁶ Viz NORBERG-SCHULZ 2010, s. 18.

⁴⁷ Viz NORBERG-SCHULZ 2010, s. 82.

⁴⁸ Viz HALLMANN 2007: Posudek z pohledu krajinářské architektury, přezkoumání vizuálních negativních dopadů plánované multifunkční haly na parkový komplex Karlsaue (Karlův luh) v Kasselu včetně návrhů, jak jim zabránit.

⁴⁹ Viz HALLMANN 2007, s. 4-5.

důležité, aby nejen v jejich rámci, ale i navenek zůstal rozpoznatelný a určující charakter původně přírodních lokalit – což v případě Kasselu znamená návrší a luh“.⁵⁰

Výše uvedený komentovaný přehled závazných právních dokumentů i mezinárodních metodických pokynů obsažených v chartách a úmluvách začleňuje obecné cíle metodiky do širšího vývoje nahlížení na kulturně-historické hodnoty jednotlivých složek kulturní krajiny. V následujícím přehledu jsou znovu uvedeny pouze dokumenty, které mají přímý vztah k metodice prostorové analýzy památky zahradního umění:

- Florentská charta. Mezinárodní výbor pro historické zahrady a historické lokality ICOMOS – IFLA, Florencie 1981. (Pozn. český překlad viz POLÁKOVÁ 2007, s. 128-136).
- Zákon č. 20/1987 Sb. o státní památkové péči, v platném znění.
- Vyhláška č. 66/1988 Sb., kterou se provádí zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči změny: 139/1999 Sb., 538/2002 Sb.
- Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 73/2000 Sb.m.s. o sjednání Úmluvy o ochraně architektonického dědictví Evropy.
- Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 13/2005 Sb.m.s. o sjednání Evropské úmluvy o krajině.

2.9. Uplatnění metodiky

Uplatnění metodiky vyplývá z aplikace památkové ochrany na základě ustanovení zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči a bude se tedy využívat v rámci odborné působnosti a výkonu památkové péče. Metodika je určena především pracovníkům odborných složek a výkonných orgánů památkové péče. Bude sloužit zejména při přípravě koncepčních podkladů pro péči, ochranu a prezentaci památek zahradního umění. V rámci širšího území, zejména při přípravě územních plánů nebo dílčích územních studií, se prostorová analýza památky zahradního umění může stát materiálem s dlouhodobým časovým přesahem, s cílem přispět k podpoře kvalifikovaných rozhodnutí o budoucnosti těchto památek. Najde přímé využití při přípravě a zdůvodnění odborných vyjádření, závazných stanovisek a rozhodnutí ve správním řízení. Výsledky celkové analýzy jsou prezentovány ve formě plánů a tabulkových přehledů, zahrnujících výčet všech kulturně historických hodnot zkoumaného objektu a vzájemných vazeb v krajině. Soubor výsledků napomůže stanovení směru dalšího vývoje a zpracování návrhu ochranných opatření, se zdůvodněním nutnosti jejich respektování v procesu budoucího vývoje.

Interpretované výsledky analýz všech vzájemných vnitroobjektových vztahů památky zahradního umění existujících v minulosti i současnosti budou využity jako podklad pro identifikaci hodnot památky a jejich dílčích část (viz Metodika identifikace hodnot památek zahradního umění), jako podklad při tvorbě management plánu památek (viz metodika Management plán ochrany památkových hodnot památek zahradního umění).

⁵⁰ Viz HALLMANN 2007, s. 5.

Získaný souhrn důležitých znalostí památky zahradního umění bude využit pro plánování péče a případnou obnovu památky, její prezentaci i pro vzdělávání a zvýšení zájmu společnosti spolupodílet se při ochraně této specifické oblasti kulturního dědictví. Výsledné vyjádření výsledků průzkumu bude obsahovat výčet všech důležitých charakteristik, jevů a vazeb, které je nutno zachovat a chránit, podpořit a rozvíjet v procesu péče o památku zahradního umění. Výsledky budou zahrnovat rovněž identifikované závady a ohrožení.

Zaměření metodiky na hodnocení postavení památky zahradního umění v okolní krajině je důležitým krokem k uplatnění komplexního vyhodnocení vztahů památky v oblasti stavebního řádu a územního plánování, zejména jako podkladu k pořizování zásad územního rozvoje, územně plánovací dokumentace na úrovni konkrétní obce a pro rozhodování v území. Jedná se o podklad pro doplňující průzkumy a rozbory, event. pro územní studie věnované krajině, resp. nezastavěnému území. Výsledky budou sloužit k zapracování do územně analytických podkladů a v neposlední řadě ke zpracování koncepce uspořádání krajiny v územním plánu.

Metodika v neposlední řadě přispěje v rámci mezioborové spolupráce s orgány ochrany přírody a krajiny k preciznějšímu formulování památkových hodnot, zejména k lepší úrovni předvídatelnosti postojů památkové péče v otázkách péče o vegetační složku památky zahradního umění a krajinný ráz okolní krajiny. V případě společných zájmů s orgány ochrany přírody a krajiny lze využít specifikaci kulturně historických hodnot k podpoře ochrany krajinného rázu, který je legislativním nástrojem ze zákona č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny.

Nezastupitelným okruhem uživatelů metodiky budou orgány samosprávy a vlastníci nemovitostí památek zahradního umění a jejich širšího okolí, kteří jsou účastníky řízení v procesu stavebních řízení a obecně územního plánování. Důležitou skupinou uživatelů budou dále projektanti, studenti příslušných oborů, zájemci z řad odborné i laické veřejnosti, místní kulturně společenské instituce a zájmová sdružení, která se aktivně zapojují do péče o památku zahradního umění.

3. Analýza a interpretace vnitřní kompoziční struktury památky zahradního umění

Smysl analýz spočívá v nalezení a popsání základních principů, výtvarně a ideově podložených půdorysných i prostorových zákonitostí a vazeb uvnitř kompozice památky zahradního umění i její interakce s okolní krajinou. Cílem je provést podrobný rozbor vzájemných vnitroobjektových vztahů památky zahradního umění existujících v minulosti i současnosti. Interpretované výsledky analýz budou využity jako podklad pro identifikaci hodnot památky a jejích dílčích částí. Bude získán souhrn důležitých znalostí využitelných pro další plánování péče a případnou obnovu památky, ale i pro prezentaci a vzdělávání s cílem zvýšit zájem společnosti participovat při ochraně této specifické oblasti kulturního dědictví: zahradního umění, krajinářské architektury, kulturní krajiny obecně.

Při provádění analýzy vnitřní struktury kompozice památky zahradního umění, jako památky s často vrstevnatým vývojem, je nutné reflektovat a korektně interpretovat základní kompoziční principy utváření děl zahradního umění v nejdůležitějších etapách uměleckohistorického vývoje (středověk, renesance, baroko, klasicismus, osvícenství, romantismus, historismus, moderní slohy), kterými příslušná památka prošla.

Po shromáždění dostupných historických podkladů je nutné provádět souběžnou analýzu jak těchto historických materiálů, tak aktuálního stavu památky zahradního umění (terénní průzkumy) za účelem získání pravdivého a uceleného obrazu vývoje vnitřní kompoziční struktury památky. Následuje její srozumitelný popis a grafické vyjádření. Za účelem analýzy a popisu jednotlivých atributů v různé podrobnosti je vhodné rozčlenit kompozici památky zahradního umění na menší kompoziční jednotky.

Zvolené členění kompozice a její součásti, které jsou v rámci analýz kompozice sledovány, vychází z definice zahradní kompozice obsažené v mezinárodním dokumentu o ochraně kulturního dědictví zaměřeného na historické zahrady, tzv. Florentské chartě. Tuto mezinárodní chartu zaregistroval ICOMOS dne 15. 12. 1981 jako doplněk tzv. Benátské charty ICOMOS o zachování a restaurování památek a sídel. Zde je historická zahrada definována jako architektonická a vegetační kompozice, jejíž součástí je:

Její **půdorys a reliéf**.

Její **rostlinná složka**: rostliny včetně proporcí, barevného schématu, rozmístění a vzájemného poměru.

Její **stavební či dekorativní prvky**.

Její **tekoucí i stojaté vody** s příslušným zrcadlením.

V anglické verzi textu článku:

The architectural composition of the historic garden includes:

Its plan and its topography.

Its vegetation, including its species, proportions, colour schemes, spacing and respective heights.

Its structural and decorative features.

Its water, running or still, reflecting the sky.

3.1. Analýza a interpretace historického vývoje kompozice památky zahradního umění

Cílem analýzy je prostřednictvím historické plánovací dokumentace, ikonografických podkladů, archivních aktových a jiných k tématu se vztahujících materiálů (například zjištění archeologických průzkumů) a jejich konfrontace s aktuálním stavem památky zahradního umění sestavit pokud možno reálný a pravdivý obraz vývoje památky zahradního umění v jednotlivých klíčových historických etapách.

Sledován je především vývoj vnitřní kompoziční struktury a vývoj prostorových vazeb kompozice uvnitř fyzických hranic památky i směrem z památky do okolní krajiny.

Doporučený postup:

I. *Shromáždění veškerých dostupných údajů o stavebním a uměleckém vývoji památky zahradního umění z archivních i současných pramenů, především z historických mapových a plánových podkladů, ikonografie a podobně, např.:*

- plánová dokumentace vlastní památky zahradního umění
- mapa I., II. a III. vojenského mapování
- mapa Stablního katastru
- historické mapy panství, dobové plány a projekty
- archivní letecké snímky, zejména snímkování kolem roku 1950 dostupné z VGHMÚř Dobruška pro celé území ČR
- aktový materiál především z fondů příslušného velkostatku
- zpracované průzkumy památkové péče (archeologické, slohové, časové...)
- ikonografie (historická zobrazení – veduty, obrazy, rytiny, ...)
- fotodokumentace (dobové fotografie a pohlednice)
- literatura (faktu, beletrie, poezie, ...)
- postupy krajinné a zahradní archeologie, letecké archeologie, nedestruktivní archeologické sondáže a průzkumy
- využití současných nových technologií terénních průzkumů a analýz (bezpilotní prostředky – drony, snímkování LIDAR)

Z uvedených příkladů patří k relativně dobře dostupným základním podkladům především mapy Stablního katastru z 1. třetiny 19. století v měřítku 1 : 2 880 i mapy vojenského mapování.

Ze všech shromážděných historických materiálů budou zhotoveny kopie a vytvořen soubor k prezentaci výchozích podkladů v původní grafické a obsahové podobě.

II. *Stanovení hlavních vývojových fází objektu památky zahradního umění jako celku.*

III. *Analýza a interpretace specifík kompozice v jednotlivých vývojových fázích památky zahradního umění.*

V rámci analýzy jsou sledovány především: členění a měřítko kompozice, vývoj půdorysu, poměr ploch a hmot vegetačních součástí, četnost a umístění stavebních součástí a uměleckých i umělecko-řemeslných děl, kompoziční osy, pohledové vazby, dominanty umělé, vegetační, vodní, terénního reliéfu, body a linie výhledu. Do kopií stěžejních grafických podkladů z důležitých fází vývoje památky budou pomocí grafických značek zaznamenány identifikované jevy a pravděpodobnost jejich výskytu bude následně ověřena jak v písemných pramenech, tak i v terénu. Za tímto účelem je vhodné provést překrytí historických map, plánů a leteckých fotografií vrstvou současné katastrální mapy nebo současného geometrického zaměření, pokud je k dispozici. Takovýto podklad usnadní práci v terénu i porovnání vývoje půdorysu, trasování cestní sítě a podobně. Až na základě tohoto šetření lze provést interpretaci. Především u historických plánů památky zahradního umění je vždy nutné počítat s alternativou, že je na plánu zachycen pouze nerealizovaný návrh úprav. Ikonografické materiály a dobové fotografie zachycují většinou pouze výseky kompozice, je proto nutné je správně datovat a lokalizovat. Jsou cenné především tím, že na rozdíl od map a plánů přinášejí prostorový obraz zachyceného místa.

IV. Slovní popis a grafické vyjádření výsledků interpretace vývoje kompoziční struktury památky zahradního umění.

Slovní popis zjištěných skutečností je vhodné zpracovat formou strukturovaného textu, který obsahuje chronologicky řazený výčet všech důležitých písemných zpráv a zjištěných změn v grafických podkladech týkajících se vývoje kompozice památky zahradního umění (příloha číslo 1). V navazujícím celkovém vyhodnocení stavu kompozice bude tento text transformován pro vložení do příslušné části tabulek určených ke komplexnímu popisu jednotlivých dílčích kompozičních jednotek památky zahradního umění (příloha číslo 2). Popis historického vývoje je obsažen v popisu kompozičních jednotek všech řádů. Viz kapitola 3.3.2.

Grafické vyjádření zjištěných skutečností bude realizováno jak do dobových podkladů, tak transformováno do aktuálních mapových podkladů. Pro jednotlivé stěžejní fáze historického vývoje památky zahradního umění budou vytvořeny zákresy zjištěných jevů do aktuální katastrální mapy. V případě složitějšího historického vývoje bude pro každou klíčovou historickou etapu zpracován samostatný grafický výstup. Všechny výstupy budou mít jednotnou formu (grafické vyjádření) a stejné měřítko. Volba měřítka mapového podkladu záleží na zpracovateli, je odvislá zejména od rozlohy území. Musí také umožňovat užití daného typu grafiky (mapových značek).

3.2. Členění kompozice památky na nižší kompoziční jednotky

Památka (dílo) zahradního umění je obvykle tvořena z dílčích částí ve vazbě na určitou hierarchii konceptu díla. Poznání vnitřní struktury kompozice je předpokladem pro kvalitní popis a charakteristiku dílčích částí památky zahradního umění a také pro poznání jejich vzájemných vazeb. Popis na úrovni celé památky většinou neumožňuje v dostatečné podrobnosti zachytit všechna její specifika (hodnoty). Proto je účelné vymezit plošně menší kompoziční jednotky a popis hlavních atributů provést i na této nižší úrovni.

Cílem tohoto kroku je rozpoznat kompoziční uspořádání prostoru konkrétní památky (ploch a strukturálních prvků) do komponovaných oddílů (částí). Na základě tohoto poznání dále rozčlenit památku zahradního umění do plošně menších kompozičních jednotek tak, aby bylo možné vytvořit dostatečně podrobný popis vnitřní struktury památky, jejich zákonitostí a vazeb.

Analýza kompoziční struktury je zpracovávána na základě poznání historického vývoje památky a jeho srovnání se současným stavem v rámci prvotních terénních průzkumů. Kompozice je rozčleněna na kompoziční jednotky v několika hierarchicky členěných řádech, přičemž v každém řádu jsou sledované atributy popisovány s jinou mírou podrobnosti. Výsledný počet stanovených řádů, respektive potřebná podrobnost popisu jejich vlastností, se může lišit dle účelu, za kterým je průzkum prováděn. Například účelu vytvoření podkladu pro definování hodnot památky mohou sloužit popisy obecnějšího charakteru než pro potřebu stanovení zásad památkové obnovy vegetačních součástí, kde může být předmětem zájmu již podrobný vývoj dendrologického složení a hmot jednotlivých struktur. V prvním případě tedy může být pro dostatečně podrobný popis stanoveno méně řádů kompozičních jednotek. Také složitost a různorodost kompozice jednotlivých částí památky zahradního umění se může lišit. Každá dílčí část kompozice může být dále členěna do různého počtu kompozičních úrovní nižších řádů, tak aby bylo dosaženo jednotné úrovně podrobnosti popisu pro celou památku.

Jestliže bude zachován jednotný systém popisu, lze kdykoli původní popis snadno rozšířit a precizovat do potřebné podrobnosti přidáním dalšího nižšího řádu kompozičních jednotek a analýzou zvolených atributů na dané kompoziční úrovni.

3.2.1 Základní jednotky kompozice památky zahradního umění

Při členění kompozice se na jednom pólu nachází **celá památka zahradního umění** a na druhém pólu **kompoziční součást** – strukturální prvek nebo útvar složený z více prvků, který se uplatňuje v kompozici památky. Mezi těmito hraničními úrovněmi může být stanovena jedna nebo více úrovní (řádů) kompozičních jednotek. Jejich potřebný počet bývá závislý na složitosti vnitřní kompoziční struktury památky a na míře podrobnosti popisu, které má být v rámci analýz dosaženo.

Jednotlivé kompoziční jednotky lze rozdělit na hlavní a dílčí. Pro každou z těchto úrovní je stanovena rozdílná podrobnost a skladba popisu kompoziční struktury. Hlavní kompoziční jednotkou bývá nejčastěji celá památka zahradního umění. V mnoha případech v sobě především rozlehlejší památky integrují několik prostorově, funkčně i vývojově autonomních částí jasně vymezených vůči svému okolí (formální část, krajinářská část, obora, hospodářská část). V tomto případě je účelné definovat (vyčlenit) také hlavní kompoziční jednotky nižšího řádu, protože popis základních atributů by na úrovni pouze celé památky zahradního umění mohl být značně zkreslující. Dílčí kompoziční jednotky vykazují výrazně nižší stupeň autonomie a jejich funkčnost a vývoj je úzce vázán s hlavní kompoziční jednotkou, respektive s jednotkou vyšší kompoziční úrovně. Při vymezování hlavních kompozičních jednotek nižšího řádu je nutné vycházet z dobré znalosti typologie specifických kompozičních celků, které byly vytvářeny a definovány v jednotlivých historických etapách vývoje zahradního umění.

V některých případech tvoří vlastní památka zahradního umění organickou součást rozsáhlejšího, nejčastěji zámeckého či klášterního areálu. Tento areál v sobě může zahrnovat i více samostatných památek zahradního umění. V tomto případě se jeví jako vhodné do prostorové analýzy zařadit kompoziční úroveň **areál**, na níž bude zkoumán současný stav a historický vývoj kompozičních vazeb a vztahů mezi památkou zahradního umění a dalšími částmi daného areálu.

Navržená hierarchie kompozičních jednotek:

- *Areál*
- *Hlavní kompoziční jednotky*
 - Památka zahradního umění (kompoziční jednotka 1. řádu)
 - Hlavní kompoziční jednotka nižšího řádu (kompoziční jednotka 2. řádu)
- *Dílčí kompoziční jednotky*
 - Dílčí kompoziční jednotky 3. až x. řádu
- *Kompoziční součást*

3.2.2. Kritéria vymezení jednotlivých úrovní kompozičních jednotek památky zahradního umění a popisované atributy

Cílem kapitoly je podrobnější popis kritérií pro vymezení výše uvedených úrovní kompozičních jednotek památky zahradního umění. Zásadním kritériem pro vymezení jednotlivých kompozičních jednotek v rámci analýzy půdorysných i prostorových zákonitostí a vazeb je období založení a další vývoj jednotky ve vztahu k původní i současné náplni a funkci.

Areál

Hlavní kompoziční jednotky

- *Památka zahradního umění (kompoziční jednotka 1. řádu)*
- *Hlavní kompoziční jednotka 2. řádu*

Jasně vymezená (z hlediska prostorového) kompoziční jednotka se specifickou náplní či funkcí příslušející často k určité ucelené historické vývojové etapě památky zahradního umění. Tato kompoziční jednotka bývá většinou vymezována pouze u rozsáhlejších památek zahrnující několik především funkčně a náplní odlišných, vnitřně dále složitěji strukturovaných částí (formální parter před zámkem, krajinářská část, obora, hospodářská část) nebo památky zahradního umění, u nichž se plošné vymezení výrazně měnilo v jednotlivých etapách vývoje.

Na úrovni hlavních kompozičních jednotek se v rámci analýzy vnitřní kompoziční struktury definují hlavní vývojové etapy, slohové zařazení, vývoj půdorysu a měřítko kompozice, vývoj a současný stav přírodních a umělých kompozičních součástí, hlavní dominanty uměle utvářené, vegetační, vodní, terénního reliéfu, hlavní kompoziční osy, pohledové vazby, body a linie výhledů. Jestliže památka zahradního umění přímo kompozičně souvisí s obytnými či hospodářskými budovami (zámek, vila, stáje a podobně), bude na tyto stavební objekty v rámci prostorové analýzy nahlíženo jako na architektonické součásti kompozice památky zahradního umění.

Dílčí kompoziční jednotky

Relativně uzavřené, jasně vymezené (z hlediska prostorového) a ucelené (z hlediska náplně a funkce) kompoziční jednotky zahrnují minimálně dvě nebo více kompozičních součástí. Jejich funkčnost a vývoj je úzce svázán s nejbližší jednotkou vyššího řádu.

Na úrovni dílčích kompozičních jednotek se v rámci analýzy vnitřní kompoziční struktury již podrobněji popisuje historický vývoj a stávající stav jednotlivých kategorií přírodních součástí (reliéf, vegetace, voda) i umělých součástí kompozice (stavby, umělecká a umělecko-řemeslná díla, vybavenost). Jsou identifikovány dominanty uměle utvářené, vegetační, vodní, terénního reliéfu, kompoziční osy, pohledové vazby. Dominanty, osy a vazby identifikované na této kompoziční úrovni jsou v rámci analýzy prostorových vazeb řazeny mezi jevy doplňkové.

Jednotlivé kompoziční jednotky budou pro přehlednost při popisu označeny za sebou jdoucími číselnými kódy.

Kompoziční součást

Jednotlivý strukturální prvek památky zahradního umění nebo útvar složený z více prvků, který se podílí na utváření její kompozice.

3.3. Analýza, interpretace a popis současného stavu vnitřní kompoziční struktury památky zahradního umění

Cílem analýzy je na základě interpretace historického vývoje, za využití aktuálního pasportu památky zahradního umění a terénních průzkumů provést zhodnocení a interpretaci současného stavu vnitřní kompozice památky.

Na úrovni jednotlivých kompozičních jednotek a jejich řádů se hodnotí současný stav přírodních a umělých kompozičních součástí především z pohledu celistvosti a autenticity koncepce a funkce. V kompozici jsou dále identifikovány prostorové (kompoziční, pohledové, funkční) vazby a osy mezi jejími jednotlivými částmi, případně vazby památky zahradního umění s okolní krajinou. Jedná se především o místa a linie výhledu, pohledové dominanty. Vzájemné vazby mezi památkou zahradního umění a jejím okolím jsou neoddělitelnou součástí kompoziční struktury a je nutné je identifikovat a následně se zasazovat o jejich ochranu.

Provedení výše popsaných analýz zpracovateli umožní dobře pochopit strukturu kompozice konkrétní památky zahradního umění. Na jejich základě pak může dojít k případným úpravám rozsahu původně určených hranic vymezených dílčích kompozičních jednotek památky zahradního umění.

3.3.1. Analýza a interpretace

Cílem tohoto kroku je zaznamenat reálný stav hmotné podstaty památky i zjištěné zákonitosti a vazby. Průzkum je zaměřen jak na identifikaci pozitivních jevů, tak identifikaci závad, které mohly být vneseny do kompozice v rámci jejího vývoje.

Na základě analýz a terénních průzkumů bude provedeno zhodnocení a interpretace půdorysné a prostorové struktury i vzájemných vztahů a vazeb v kompozici památky zahradního umění. Cílem je

nalezení souvislostí mezi ideovými a uměleckými záměry zahradních úprav a fyzickou strukturou současné kompozice. V terénu bude ověřeno, která z vysledovaných historických kompozičních specifik zůstala čitelná i do současnosti, která je možné a vhodné případně obnovit, která jsou nenávratně ztracená.

Doporučený postup:

- I. *Provedení pasportizace respektive dendrologického průzkumu a hodnocení přírodních i umělých součástí kompozice památky, a to jak základní, tak rozšířené (viz metodika Pasportizace památek zahradního umění a Metodika hodnocení dřevin pro potřeby památkové péče).*
- II. *Úprava výstupů analýzy historického vývoje pro terénní práci (viz kapitola 3.1).*
- III. *Terénní průzkum – zaznamenání existujících součástí a jevů.*

Terénní průzkum bude zaměřen především na ověření a upřesnění průběhu fyzických hranic památky a jednotlivých vymezených kompozičních jednotek (vnitřní půdorysná struktura). Dále budou doplněny a zpřesněny údaje z provedené pasportizace (respektive dendrologického průzkumu u vegetačních součástí kompozice) a zachyceny jejich vzájemné vztahy (vnitřní prostorová struktura). Budou identifikovány prostorové vazby, osy, linie a dominanty jak plně funkční, tak pouze částečně čitelné či již zaniklé. Budou provedeny terénní nákresy, zápis a fotodokumentace pro potřebu následné finální interpretace.

- IV. *Interpretace zjištěných skutečností.*

Zjištěný stávající stav je vždy nutné pečlivě konfrontovat se skutečnostmi vyplývajícími z analýzy historických podkladů, se zaměřením na posouzení zachování celistvosti a autenticity koncepce a funkce jako nejdůležitějších atributů pro posouzení památkové hodnoty jednotlivých kompozičních jednotek památky zahradního umění. Dále je nutné ověřit, zda je zjištěný aktuální stav celku, dílčích částí, kompozičních součástí či jevů výsledkem záměrného formování v rámci některé vývojové etapy památky, či vznikl na základě jiných příčin, například rozpadu kompozice (setření kompozičních záměrů) zapříčiněného nedostatečnou péčí o památku zahradního umění, neodbornou aktivitou správců a vlastníků, působením přírodních živlů apod.

3.3.2. Popis a grafické vyjádření výsledků průzkumu

Výsledné vyjádření výsledků průzkumu bude obsahovat výčet všech důležitých charakteristik, jevů a vazeb, které je nutno zachovat a chránit, podpořit a rozvíjet v procesu péče o památku zahradního umění i identifikované závady a ohrožení. Musí být srozumitelné a přehledné, aby mohly sloužit jako přímý podklad pro komplexní identifikaci hodnot památky zahradního umění (viz Metodika identifikace hodnot památek zahradního umění), jako podklad při tvorbě management plánu památky zahradního umění (viz metodika Management plán ochrany památkových hodnot památek zahradního umění) i jako nástroj pro prezentaci a vzdělávání.

Charakteristika jednotlivých kompozičních jednotek památky zahradního umění bude zachycena graficky do půdorysného plánu současného stavu památky a pomocí strukturovaného textu. Do půdorysného plánu jsou zakresleny hranice jednotlivých definovaných kompozičních jednotek. Identifikace jednotlivých kompozičních jednotek v plánu je realizována pomocí číselných kódů. Popis

atributů jednotlivých řádů kompozičních jednotek je navržen formou tabulky s následujícím obsahem (viz příloha č. 2):

- *Charakteristiky společné pro všechny kompoziční úrovně*
 - Název památky
 - Evidenční číslo kulturní památky v ÚSKP
 - Katastrální území
 - Čísla parcel
 - Specifický kód a název kompoziční jednotky
- *Areál památky*
 - Historický vývoj
 - Popis současné struktury
 - Zhodnocení stávajícího stavu
- *Hlavní kompoziční jednotky*
 - Historický vývoj
 - Specifika kompozice
 - Charakteristika přírodních kompozičních součástí
 - Charakteristika umělých kompozičních součástí
 - Vztahy vůči jiným kompozičním jednotkám
 - Zhodnocení stávajícího stavu
 - Seznam kompozičních jednotek nižšího řádu
- *Dílčí kompoziční jednotky*
 - Historický vývoj
 - Specifika kompozice
 - Charakteristika přírodních kompozičních součástí:
 - Charakteristika půdorysu a reliéfu
 - Charakteristika vegetačních kompozičních součástí
 - Charakteristika vodních kompozičních součástí
 - Charakteristika umělých kompozičních součástí:
 - Charakteristika stavebních kompozičních součástí
 - Charakteristika uměleckých a umělecko-řemeslných děl
 - Charakteristika součástí vybavenosti
 - Vztah vůči jiným kompozičním jednotkám

- Zhodnocení stávajícího stavu (celistvost, kvalita zachování, funkce)
- Seznam kompozičních jednotek nižšího řádu

Popisované atributy zůstávají u dílčích kompozičních jednotek různé úrovně stejné, jen u jednotek nižší úrovně jde popis do větší podrobnosti (příloha č. 2).

Porovnání položek tabulky pro popis areálu, hlavních a dílčích kompozičních jednotek památky zahradního umění

<i>Areál památky</i>	<i>Hlavní kompoziční jednotky</i>	<i>Dílčí kompoziční jednotky</i>
Název památky	Název památky	Název památky
Evidenční číslo kulturní památky v ÚSKP	Evidenční číslo kulturní památky v ÚSKP	Evidenční číslo kulturní památky v ÚSKP
Katastrální území	Katastrální území	Katastrální území
Čísla parcel	Čísla parcel	Čísla parcel
Specifický kód a název kompoziční jednotky	Specifický kód a název kompoziční jednotky	Specifický kód a název kompoziční jednotky
Historický vývoj	Historický vývoj	Historický vývoj
Popis současné struktury	Specifika kompozice	Specifika kompozice
	Charakteristika přírodních kompozičních součástí	Charakteristika půdorysu a reliéfu
		Charakteristika vegetačních kompozičních součástí
		Charakteristika vodních kompozičních součástí
	Charakteristika umělých kompozičních součástí	Charakteristika stavebních kompozičních součástí
		Charakteristika uměleckých a umělecko-řemeslných děl
		Charakteristika součástí vybavenosti
Vztah vůči jiným kompozičním jednotkám	Vztah vůči jiným kompozičním jednotkám	
Zhodnocení stávajícího stavu	Zhodnocení stávajícího stavu	Zhodnocení stávajícího stavu
	Seznam kompozičních jednotek nižšího řádu	Seznam kompozičních jednotek nižšího řádu

Nehmotné jevy kompozice památky zahradního umění se zachycují pomocí grafických značek a jednoduchého popisu v tabulce. Tyto jevy mají stanoveny dvě úrovně vyjadřující jejich význam v kompozici. Kompoziční osy, pohledové vazby, kompoziční linie a dominanty identifikované na úrovni hlavních kompozičních jednotek jsou označovány jako hlavní. Stejně jevy, zjištěné na úrovni dílčích kompozičních jednotek, jsou řazeny mezi jevy doplňkové. Pro zakreslení sledovaných jevů do výkresu (i pro prostředí GIS) bude použita legenda, která je samostatnou přílohou metodiky. Přesná identifikace jednotlivých jevů v plánu je realizována pomocí předem definovaných zkratk a číselných kódů.

U popisu identifikovaných dominant bude uveden odkaz na informace z rozšířené pasportizace či dendrologického průzkumu. U kompozičních os a pohledových vazeb budou popsány hraniční body a části kompozice, které propojují či jimi prochází. Bude rovněž uvedena informace o aktuální funkčnosti jevu (plně funkční, částečně čitelný, zaniklý).

Grafická vyjádření analýz budou transformována do aktuálních mapových podkladů. Podle množství sdělovaných informací bude rozhodnuto o počtu použitých mapových podkladů tak, aby byla zachována jejich přehlednost.

Všechny výstupy budou mít jednotnou formu (grafické zpracování) a stejné měřítko. Volba měřítka mapového podkladu je odvislá zejména od rozlohy území. Musí také umožňovat užití daného typu grafiky (mapových značek).

4. Postavení památek zahradního umění v krajině

Památky zahradního umění byly v krajině při svém zakládání a rozvoji záměrně komponovány. Kompozičně navazovaly na okolní struktury sídla i krajiny a tyto okolní struktury opticky vstupovaly do kompozice památky, přestože se nacházely až za jejími fyzickými hranicemi. Zejména v období baroka zahrnovala kompoziční řešení památek zahradního umění i organizaci nejbližšího okolí s krajinnými hloubkovými osami a pohledovými vazbami k přírodním či stavebním dominantám. Kompozice krajinářských zahrad a parků navazovala často na nejbližší okolí a využívala také tzv. vypůjčené dominanty, které se staly nedílnou součástí jejich kompozičního řešení. V členitém terénu se stávaly památky zahradního umění velmi často součástí významných panoramatických obrazů sídla.

Kompoziční i komunikační vazby památek zahradního umění se měnily v návaznosti na vývoj jejich držení, správy i přístupnosti (privátní – polo-privátní – veřejné) a zejména v důsledku rozvoje okolního urbanizovaného prostředí. Kolektivizaci zemědělství, rozvoj průmyslu, dopravy s liniovými stavbami, rozmach stavebnictví s velkoplošnou a výškovou zástavbou provází v krajině negativní dopady. Dochází k ovlivňování kompozice památky a fyzickému zásahu do původní integrity, optickému vstupu nových objektů do kompozice, často s negativním dopadem.

Identifikace postavení památky zahradního umění v krajině je zaměřena na nalezení základních principů, výtvarně a ideově podložených prostorových vazeb a souvislostí, na prověření působení památky na strukturu a úpravu krajiny i vývoj osídlení. Cílem je podrobný rozbor všech vzájemných vztahů památky a krajiny v minulosti i současnosti a stanovení zásad ochrany pozitivních vztahů památky zahradního umění a okolní krajiny jak v procesu současného, tak i budoucího společenského rozvoje.

První informace o řešeném území - krajině, v níž se nachází památka zahradního umění, poskytne všeobecná charakteristika přírodních a společenských podmínek daného území. Zde budou definovány slovním popisem nejdůležitější vlastnosti a znaky krajiny z hlediska geomorfologického, fyzickogeografického, biogeografického a sociodemografického. Všeobecná charakteristika řešeného území bude následně promítnuta do jednotlivých grafických výstupů zahrnujících výsledky terénních průzkumů.

Pro pochopení všech vzájemných vztahů objektu památky zahradního umění a krajiny je nutné vycházet z co nejpodrobnější znalosti historického vývoje památky a její okolní související krajiny. Dostupné historické podklady jsou podrobeny analýze za účelem identifikace půdorysné a prostorové morfologie sídla a okolní krajiny.

U půdorysné analýzy je zájem soustředěn na vývoj urbanistické struktury a vývoj kultivace krajiny promítnutý do půdorysu ploch prostředí památky zahradního umění, vypovídá o náplni, funkci ploch a jejich provozních a funkčních vazbách. U prostorové analýzy historických podkladů jsou v popředí zájmu památky a okolní krajiny prostorové kompoziční osy a pohledové vazby, dominanty, místa panoramatických pohledů, vedut, místa výhledů apod. Je posouzeno uplatnění součástí přírodního prostředí v kompozici – terénu, vegetace, vody.

Následným terénním průzkumem jsou ve vizuálně vnímaném prostoru památky zahradního umění a okolní krajiny získány informace o současném rozsahu historické osnovy kompozice. Pomocí prostorových plánů vizuálního prostředí památky jsou prověřeny zejména pohledově vnímatelné

vazby, kompoziční osy, dominanty, místa panoramatických pohledů, vedut, místa výhledů, siluety krajinného reliéfu a zástavby, terénní hrany, přírodní osy apod. Současně jsou identifikovány kompoziční a vizuální závady, a to jak při pohledu z památky, tak opačně.

Předběžný základní rozsah zkoumaného území je polohopisně vymezen již v rámci prvotního terénního průzkumu a může být následně v průběhu dalších prací upravován.

Během základních terénních průzkumů jsou rovněž předběžně stanoveny zjevné závady a jednoznačné základní zásady ochranných opatření pozitivních vztahů památky a okolní krajiny.

Závěrečné komplexní vyhodnocení bude obsahovat výčet všech charakteristik, jevů a vazeb, které je nutno chránit a rozvíjet v procesu současného a budoucího vývoje zapracovaný do tabulky. Důležité charakteristiky, jevy a vazby budou zapracovány do mapového podkladu (základního výkresu) a budou rovněž přeneseny do podkladů pro rozbor udržitelného rozvoje území, jako součást územně analytických podkladů příslušných obcí a zařazeny do odpovídajícího sledovaného jevu podle vyhlášky č. 500/2006 Sb.

Výsledné podklady budou využitelné pro následnou prezentaci, vzdělávání a zejména pro ochranu kulturního dědictví, se zaměřením na specifickou oblast zahradního umění, krajinářské architektury, kulturní krajiny obecně. Podklady, které se budou významnou měrou podílet na dalším rozvoji kultury, umění, vědy a vzdělávání, které přispějí k ochraně kulturního dědictví a přinesou další poznatky o vývoji daného území.

4.1. Identifikace vztahů památky zahradního umění z hlediska půdorysné morfologie sídla a okolní krajiny

Cílem je upřesnění vztahů památky zahradního umění z hlediska půdorysné morfologie sídla a okolní krajiny a stanovení opatření budoucí ochrany pro zjištěné historické osnovy a jejich stopy.

Na základě analýzy dostupné historické plánovací dokumentace, archivních a ikonografických podkladů a jiných k tomuto tématu se vztahujících materiálů bude sestaven a popsán pokud možno reálný a pravdivý obraz půdorysného vývoje památky v jednotlivých klíčových historických etapách. Vzájemnou konfrontací tohoto poznání s analýzou současného stavu památky v krajině bude identifikován dochovaný rozsah historické půdorysné stopy vývoje sídla a krajiny související s kompozicí památky zahradního umění.

4.1.1. Rozbor půdorysné struktury z hlediska historického vývoje

Cílem je sestavit pokud možno reálný obraz vývoje půdorysné struktury památky zahradního umění v krajině. Obraz by měl vypovídat o rozsahu, náplni a funkci ploch sídla a krajiny souvisejících s kompozicí památky v jednotlivých klíčových historických etapách vývoje, a to na základě analýzy všech shromážděných dostupných historických podkladů.

Doporučený postup:

- *Shromáždění všech dostupných podkladů především mapových, plánových, archivních, ikonografických časově určených materiálů a jiných k danému tématu se vztahujících*

podkladů (doporučený soupis podkladů je uveden v kapitole 3.1. Analýza a interpretace historického vývoje kompozice památky zahradního umění).

- *Zhotovení kopií ze shromážděných historických materiálů. Zpracovaný soubor bude využit k prezentaci i doložení výchozích podkladů v původní grafické a obsahové podobě.*
- *Slovní popis a grafický výstup rekonstrukce – sestavení pokud možno reálného a pravdivého půdorysného obrazu vývoje památky v jednotlivých klíčových historických etapách včetně vyznačení vzájemných polohopisných vazeb památky zahradního umění a jejího okolí.*
 - Do kopie vybrané mapy klíčové historické etapy bude proveden rozbor zákresem a popisem ploch, které souvisí vývojově s kompozicí památky. Budou vyznačeny další součásti areálu, které s památkou zahradního umění funkčně a provozně souvisí. Plochy, které jsou mimo areál, budou vyznačeny jako plochy zvýšeného zájmu, například pokud je třeba plochu komentovat v textové části prostorové analýzy – z důvodu mimořádné estetické kvality, historického významu, rušivých jevů atd.
 - Budou posouzeny rovněž vzájemné funkční a provozní polohopisné vazby památky a okolní krajiny v rámci kompozice (šlechtické sídlo a jeho hospodářské zázemí, návaznost památky na sídla v okolí, bažantnice, obory, historickou cestní síť, záměrně založené vodní plochy apod.).
 - V případě složitějšího historického vývoje bude pro každou klíčovou historickou etapu zpracován samostatný grafický výstup. Jednotlivé fáze historického vývoje památky a jejího okolí budou prezentovány jednotnou formou a ve stejném měřítku.
- *Pro zakreslení sledovaných jevů do výkresu (i pro prostředí GIS) bude použita legenda, která je samostatnou přílohou metodiky prostorové analýzy. Všechny zakreslené jevy budou opatřeny popiskem: kódem podle typu jevu, unikátním číslem a dle potřeby uvedením vlastnosti nebo názvem místa.*
 - Volba měřítka mapového podkladu záleží na zpracovateli, je odvislá zejména od rozlohy území a mapového zpracování vybraných historických mapových podkladů. Na volbě měřítka také záleží z důvodu následného užití typu grafiky.
 - Podle četnosti informací rozhodne zpracovatel o počtu použitých mapových podkladů tak, aby byla zachována jejich přehlednost.
 - V případě nutnosti vypracování specifického detailu lze užít mapový podklad i v jiném měřítku s patřičným odůvodněním.

4.1.2. Rozbor půdorysné struktury z hlediska současného stavu a budoucího vývoje

Cílem je identifikovat rozsah dochovaní historické osnovy zástavby, krajinných úprav i jejich stop a vzájemných půdorysných vztahů a vazeb mezi zkoumanou památkou zahradního umění a okolím, a to na základě terénního průzkumu současného půdorysu ploch souvisejících s kompozicí památky a v jejím okolí.

Doporučený postup:

- *Vzájemnou konfrontací poznání historického vývoje s analýzou současného stavu památky zahradního umění v okolní krajině bude identifikován dochovaný rozsah historické půdorysné stopy vývoje sídla a krajiny související s kompozicí památky.*
- *Terénní průzkum s rozbořem, zaměřeným na tyto jevy: historické osnovy a jejich fragmenty, kompoziční souvislosti a vazby k důležitým místům krajiny, kompoziční souvislosti a vazby k důležitým místům osídlení, formální kompoziční vazby a záměry (osové vazby, symetrie, pohledové záměry...), funkční a provozní vazby. Budou posouzeny stopy historické osnovy ztracené beze stopy (např. renesanční zahrada, hospodářský dvůr), osnovy ztracené se zachováním stop v půdoryse (cesty, vstupy), osnovy základní (krajinařská fáze, stav po polovině 19. století), osnovy dodatečné (regulace řeky). Budou provedeny terénní nákresy, zápis a fotodokumentace pro potřebu následné finální interpretace.*
- *Nalezení a jasné vymezení polohopisných souvislostí mezi ideovými, uměleckými a hospodářskými záměry krajinařských úprav, fyzickou strukturou současné krajiny a lokalitou památky zahradního umění. Získání představy celkového obrazu současných vzájemných vztahů a vazeb.*
- *Identifikace současných závad, které přinesl dřívější rozvoj území.*
- *Stanovení ochranných opatření, která je nutno uvést do praxe a v budoucnosti respektovat z důvodu zachování kulturně historických hodnot.*
- *Slovní popis a grafické vyjádření vývoje památky zahradního umění a jejího okolí z hlediska půdorysu a vzájemných urbanistických a provozních vazeb za použití jednotné legendy zkoumaných jevů. Výkres č. 2: Identifikace vztahů postavení památky zahradního umění v krajině – půdorysná struktura.*
- *Pro zakreslení sledovaných jevů do výkresu (i pro prostředí GIS) bude použita legenda, která je samostatnou přílohou metodiky prostorové analýzy. Všechny zakreslené jevy budou opatřeny popiskem: kódem podle typu jevu, unikátním číslem a dle potřeby uvedením vlastnosti nebo názvem místa.*
 - Na základě těchto podrobných průzkumů může dojít k úpravám rozsahu původně předběžně vymezeného zkoumaného území.
 - Získané poznatky o vzájemných půdorysných (polohopisných) vztazích budou transformovány do aktuálních mapových podkladů (mapové podklady v základních geodetických referenčních systémech závazných na území státu – katastrální mapa, Státní mapa, Základní mapa České republiky a Mapa České republiky; s využitím státního mapového díla vytvořit mapový podklad v digitální formě).
 - Podle četnosti informací rozhodne zpracovatel o počtu použitých mapových podkladů tak, aby byla zachována jejich přehlednost. V případě nutnosti vypracování specifického detailu lze užít mapový podklad i v jiném měřítku s patřičným odůvodněním.

- Volba měřítka mapového podkladu záleží na zpracovateli, je odvislá zejména od rozlohy území. Na volbě měřítka také záleží z důvodu následného užití typu grafiky (mapových značek).

4.2. Identifikace vztahů památek zahradního umění z hlediska prostorové morfologie sídla a okolní krajiny

Cílem je sestavení pokud možno reálného a pravdivého obrazu prostorového vývoje památky zahradního umění v jednotlivých klíčových historických etapách, na základě analýzy shromážděných historických pramenů a jiných, k tomuto tématu se vztahujících materiálů. Vzájemnou konfrontací zjištěných poznání historického vývoje s analýzou současného stavu památky a jejího okolí bude identifikován dochovaný rozsah historické prostorové struktury vývoje sídla a krajiny související s kompozicí památky. Pro zjištěné historické prostorové struktury a jejich fragmenty budou stanovena opatření jejich budoucí ochrany.

U prostorové analýzy historických podkladů jsou v popředí zájmu památky zahradního umění a okolní krajiny především kompoziční osy, pohledové vazby, ideové vazby, dominanty (umělé – stavby a objekty; přírodní – reliéf, vegetace, voda), místa výhledů včetně panoramatických pohledů a vedut, přírodní osy, siluety krajinného reliéfu a zástavby, terénní hrany, aleje a stromořadí i další vegetační struktury apod.

K podrobnější identifikaci vzájemné prostorové vazby památky zahradního umění a jejího okolí budou pomocí rozboru vizuálního prostředí prostorových plánů identifikovány pozitivní prostorové vazby památky a budou pro ně stanovena opatření jejich budoucí ochrany. Rozbor prostorových plánů bude zahrnovat rovněž identifikaci současných závad, které přinesl dřívější rozvoj v území. Prostorové plány budou zpracovány jak z míst v interiéru památky, která jsou propojena záměrnou pohledovou vazbou do vnějšího prostředí, tak opačně – z míst v okolní krajině poskytujících pohledovou vazbu na krajinu s památkou zahradního umění.

4.2.1. Rozbor prostorové struktury z hlediska historického vývoje

Cílem je provedení identifikace vzájemných prostorových vazeb a souvislostí mezi zkoumaným objektem památky zahradního umění a okolním krajinným prostorem v rozhodujících historických etapách vývoje na základě analýzy shromážděných historických podkladů.

Doporučený postup:

- *Shromáždění všech dostupných podkladů především mapových, plánových, archivních, ikonografických časově určených materiálů a jiných k danému tématu se vztahujících podkladů (doporučený soupis podkladů je uveden v kapitole 3.1. Analýza a interpretace historického vývoje kompozice památek zahradního umění).*
- *Zhotovení kopií ze shromážděných historických materiálů. Zpracovaný soubor bude využit k prezentaci i doložení výchozích podkladů v původní grafické a obsahové podobě.*
- *Pro analýzu prostorových vazeb budou využity shromážděné historické prameny a jiné k tomuto tématu se vztahující materiály. Analýza bude zaměřena zejména na tyto jevy:*

kompoziční osy, pohledové a ideové vazby, dominanty (umělé – stavby a objekty; přírodní – reliéf, vegetace, voda), místa výhledů včetně panoramatických pohledů a vedut, přírodní osy, siluety krajinného reliéfu a zástavby, terénní hrany, aleje a stromořadí, vegetační linie (například pobřežní porost, hranice bloku lesa), vegetační plochy s typickým rastrem (sady, vinice, chmelnice apod.).

- *Do kopie vybrané mapy klíčové historické etapy bude vyznačen rozbor prostorové struktury, vazeb a souvislostí, které jsou vývojově spojeny s kompozicí památky zahradního umění. Pro potřebu následné finální interpretace budou pořizeny terénní nákresy, zápis a fotodokumentace.*
- *Pro zákres sledovaného jevu budou použity značky uvedené v legendě. Všechny zakreslené jevy budou opatřeny popiskem: kódem podle typu jevu, unikátním číslem a dle potřeby uvedením vlastnosti nebo názvu místa.*
 - *V případě složitějšího historického vývoje bude pro každou klíčovou historickou etapu zpracován samostatný grafický výstup.*
 - *Jednotlivé fáze historického vývoje památky zahradního umění a jejího okolí budou prezentovány jednotnou formou a ve stejném měřítku.*
 - *Volba měřítka mapového podkladu záleží na zpracovateli, je odvislá zejména od rozlohy území a mapového zpracování vybraných historických mapových podkladů. Na volbě měřítka také záleží následné užití typu grafiky (mapových značek).*
 - *Podle četnosti informací rozhodne zpracovatel o počtu použitých mapových podkladů tak, aby byla zachována jejich přehlednost.*
 - *V případě nutnosti vypracování specifického detailu lze užít mapový podklad i v jiném měřítku s patřičným odůvodněním.*

4.2.2. Rozbor prostorové struktury z hlediska současného stavu a budoucího vývoje

Cílem je podrobný rozbor všech vzájemných vztahů památky zahradního umění a okolní krajiny v minulosti i současnosti a stanovení zásad ochrany pozitivních vztahů památky a jejího okolí jak v procesu současného, tak budoucího společenského rozvoje.

4.2.2.1. Analýza současného stavu památky zahradního umění a jejího okolí, porovnání se zjištěným rozboru historického vývoje

Cílem je identifikace dochovaného rozsahu historické prostorové struktury vývoje sídla a krajiny související s kompozicí památky zahradního umění provedená na základě konfrontace zjištěných poznání historického vývoje s analýzou současného stavu památky a jejího okolí.

Doporučený postup:

- *V první části bude terénním průzkumem ověřeno, které z vysledovaných historických stop a vazeb prostorové struktury zůstaly čitelné až do současnosti, které by bylo možné a vhodné obnovit nebo které jsou nenávratně ztracené.*

- *Analýza prostorových vztahů bude zaměřena zejména na tyto jevy: dominanty - uměle utvářené činnosti člověka (stavební) a přírodní (vegetace, voda, terénní reliéf), kompoziční osy, pohledové a ideové vazby, součásti areálu mimo území památky zahradního umění, kontaktní prostor, body výhledů (místa výhledů, panoramatických pohledů, vedut), linie výhledů (veřejné komunikace s možností průběžného vnímání krajinné scenerie s památkou zahradního umění), přírodní osy, vegetační linie (obvod porostu, pobřežní porost apod.), stromořadí a aleje vzrůstné a středně a méně vzrůstné, vegetační plochy (sady, vinice, chmelnice, užitkové zahrady apod.), siluety krajinného reliéfu a zástavby, terénní hrany, stopy historické osnovy ztracené beze stopy v prostoru (např. hospodářský dvůr), osnovy ztracené se zachováním stop v prostoru (vegetační linie, stromořadí, aleje, vegetační plochy), osnovy základní, osnovy dodatečné (zalesněné plochy). Pro potřebu následné finální interpretace budou pořízeny terénní nákresy, zápis a fotodokumentace.*
- *Pro zjištěné stopy historické prostorové struktury a jejich fragmenty budou stanovena opatření jejich budoucí ochrany.*
- *Identifikace současných závad, které přinesl dřívější rozvoj území.*

4.2.2.2. Analýza současného stavu památky zahradního umění a jejího okolí provedená rozбором vizuálního prostředí prostorových plánů

Cílem je podrobnější identifikace vzájemných prostorových vazeb památky zahradního umění a jejího okolí pomocí rozboru vizuálního prostředí prostorových plánů památky. Na základě poznání vnitřní kompoziční struktury jsou prostorové plány identifikovány z míst v interiéru památky, která jsou spojena se záměrnou pohledovou vazbou do vnějšího prostředí památky zahradního umění. Obdobně jsou identifikovány také prostorové plány z míst vnějšího prostředí okolní krajiny, spojených pohledovou vazbou s památkou. Pro každý bod výhledu (stanoviště) budou vypracovány tři vzájemně na sebe navazující prostorové plány.

Princip rozdělení scény na prostorové plány je běžně využíván ve výtvarném umění. V různých vzdálenostech od pozorovatele krajinné scény má obraz odlišnou míru detailu – v závislosti na tom lze specifikovat míru narušení estetických hodnot scény konkrétním zásahem.

Do prvního prostorového plánu je zahrnuto vizuálně vnímané prostředí do vzdálenosti cca 150-250 m, která umožňuje rozlišovat detaily v prostředí (detaily postav, staveb, barvy atp.) První plán zahrnuje prostor, ve kterém může být celkový obraz vnímání narušen i drobnými stavbami a zásahy nevhodně situovanými, včetně výsadeb dřevin.

Druhý prostorový plán navazuje na předchozí a může dosahovat podle členitosti terénu až do vzdálenosti cca 1 000-1 500m (jsou rozpoznatelné obrysy postav, staveb, kmeny a koruny stromů atp.). Druhý plán zahrnuje prostor, ve kterém může být celkový obraz vnímání narušen stavbami a zásahy nevhodných proporcí a barevného řešení.

Třetí prostorový plán končí na pohledovém horizontu (pohledově vnímatelné vrcholky kopců, siluety osad atp.). Třetí plán zahrnuje prostor, ve kterém může být celkový obraz vnímání narušen zásahy nevhodného měřítka co do plochy, výšky a nevhodné barevnosti.

Doporučený postup:

- *Pro jednotlivá místa výhledů (body a linie) se stanoví rozsah vizuálního prostředí prostorových plánů. Prostorové plány jsou identifikovány jak z míst v interiéru památky, která jsou propojena záměrnou pohledovou vazbou do vnějšího prostředí, tak opačně – z míst v okolní krajině poskytujících pohledovou vazbu na krajinnou scenérii s památkou zahradního umění.*
- *Identifikace pozitivních prostorových vazeb památek zahradního umění a stanovení opatření jejich budoucí ochrany.*
- *Identifikace současných závad, které přinesl dřívější rozvoj v území.*
- *Pro zakreslení sledovaných jevů do výkresu (i pro prostředí GIS) bude použita legenda, která je samostatnou přílohou metodiky prostorové analýzy. Všechny zakreslené jevy budou opatřeny popiskem: kódem podle typu jevu, unikátním číslem a dle potřeby uvedením vlastnosti nebo názvem místa.*
 - Slovní popis a grafické vyjádření vývoje památky zahradního umění a jejího okolí z hlediska prostorové struktury a vzájemných souvislostí a vazeb za použití jednotné legendy zkoumaných jevů. Výkres č. 3: Identifikace vztahů postavení památky zahradního umění v krajině – prostorová struktura.
 - Pro zakreslení sledovaných jevů do výkresu (i pro prostředí GIS) bude použita legenda, která je samostatnou přílohou metodiky prostorové analýzy. Všechny zakreslené jevy budou opatřeny popiskem: kódem podle typu jevu, unikátním číslem a dle potřeby uvedením vlastnosti nebo názvem místa.
 - Na základě těchto podrobných průzkumů může dojít k úpravám rozsahu původně předběžně vymezeného zkoumaného území.
 - Získané poznatky o vzájemných prostorových vztazích budou transformovány do aktuálních mapových podkladů (mapové podklady v základních geodetických referenčních systémech závazných na území státu – katastrální mapa, Státní mapa, Základní mapa České republiky a Mapa České republiky; s využitím státního mapového díla vytvořit mapový podklad v digitální formě).
 - Podle četnosti informací rozhodne zpracovatel o počtu použitých mapových podkladů tak, aby byla zachována jejich přehlednost. V případě nutnosti vypracování specifického detailu lze užít mapový podklad i v jiném měřítku s patřičným odůvodněním.
 - Volba měřítka mapového podkladu závisí na zpracovateli, je odvislá zejména od rozlohy území. Na volbě měřítka také závisí z důvodu následného užití typu grafiky (mapových značek).

5. Komplexní vyhodnocení struktury památek zahradního umění a vztahů k okolní krajině

Komplexní vyhodnocení vztahů památky zahradního umění bude zahrnovat soubor odpovídajícího vědomostního a informačního potenciálu a jeho aplikaci do praxe, s cílem povznést celkovou úroveň a vnímání kvality urbanizovaného prostředí, zhodnocení potenciálu kulturní krajiny, stanovení zásad ochrany pozitivních hodnot památek zahradního umění jak v procesu současného, tak i budoucího vývoje.

Tuto problematiku podrobně řeší i připravovaná metodika identifikace hodnot památek zahradního umění. Výsledek hodnocení bude rovněž sloužit jako podklad při stanovení management plánu ochrany památkových hodnot památek zahradního umění.

Ochrana kulturně historických hodnot se nutně promítá do procesu územního plánování, jehož cílem a úkolem je ve veřejném zájmu chránit a rozvíjet přírodní, kulturní a civilizační hodnoty včetně urbanistického, architektonického a archeologického dědictví. Přitom chrání krajinu jako podstatnou složku prostředí života obyvatel a základ jejich totožnosti.

Získané poznatky budou zformulovány do podkladů pro rozhodování státní správy, regionálních a místních samospráv, aby mohly být uvedeny do praxe a byly respektovány současným i budoucím společenským vývojem.

5.1. Výčet všech charakteristik, jevů a vazeb, které je nutno zachovat a chránit, podpořit a rozvíjet v procesu současného i budoucího vývoje

Na základě předchozích výsledků celkové analýzy bude sestaven výčet všech kulturně historických hodnot zkoumaného objektu, vzájemné vazby v krajině, stanoven směr dalšího vývoje. Budou navržena ochranná opatření a zdůvodněna nutnost jejich respektování v procesu současného i budoucího vývoje.

Výtah z celkového elaborátu bude zpracován formou tabulky, která postihne jednoduchým, přehledným a výstižným způsobem nejdůležitější charakteristiky a výsledky předmětné analýzy.

5.2. Zpracování výsledného mapového podkladu, základního výkresu s vyznačením důležitých charakteristik, jevů a vazeb

Výčet důležitých charakteristik, jevů a vazeb bude převeden do grafické podoby. S využitím státního mapového díla bude vytvořen mapový podklad jako základní výkres v digitální formě. Vytvořené mapové podklady budou mít takové náležitosti, aby mohly být použity při tvorbě územně analytických podkladů a staly se tak účinným nástrojem územního plánování.

Doporučený postup:

- *Základní mapový podklad bude zpracován jednoduchou, přehlednou a výstižnou grafickou formou, postihne nejdůležitější charakteristiky a výsledky předmětné analýzy. Vzor zpracování mapového podkladu – základního výkresu je uveden v příloze metodiky. Výkres bude*

zpracován v souladu s vyhláškou č. 500/2006 Sb. za využití zejména počítačově asistovaného systému evidence památek hmotného kulturního dědictví a dokumentů nehmotného kulturního dědictví, podporovaných komplexními geografickými informačními systémy (GIS), tematicky zaměřených na chráněná území a na významná území s kulturně historickými hodnotami ohroženými civilizačními riziky (například stávající informační systémy NPÚ nebo připravovaná aplikace Památkový katalog).

- *Slovní popis a grafické vyjádření výčtu důležitých charakteristik, jevů a vazeb památky zahradního umění a jejího okolí za použití jednotné legendy zkoumaných jevů. Výkres č. 4: Základní výkres s vyznačením důležitých charakteristik, jevů a vazeb.*
- *Pro zakreslení sledovaných jevů do výkresu (i pro prostředí GIS) bude použita legenda, která je samostatnou přílohou metodiky prostorové analýzy. Všechny zakreslené jevy budou opatřeny popiskem: kódem podle typu jevu, unikátním číslem a dle potřeby uvedením vlastnosti nebo názvem místa.*
 - Na základě těchto podrobných průzkumů může dojít k úpravám rozsahu původně předběžně vymezeného zkoumaného území.
 - Získané poznatky o vzájemných prostorových vztazích budou transformovány do aktuálních mapových podkladů (mapové podklady v základních geodetických referenčních systémech závazných na území státu – katastrální mapa, Státní mapa, Základní mapa České republiky a Mapa České republiky; s využitím státního mapového díla vytvořit mapový podklad v digitální formě).
 - Podle četnosti informací rozhodne zpracovatel o počtu použitých mapových podkladů tak, aby byla zachována jejich přehlednost. V případě nutnosti vypracování specifického detailu lze užit mapový podklad i v jiném měřítku s patřičným odůvodněním.
 - Volba měřítka mapového podkladu záleží na zpracovateli, je odvislá zejména od rozlohy území. Na volbě měřítka také záleží z důvodu následného užití typu grafiky (mapových značek).

5.3. Transformace důležitých charakteristik, jevů a vazeb do podkladů pro rozbor udržitelného rozvoje území, jako součást územně analytických podkladů

Transformace důležitých charakteristik, jevů a vazeb do podkladů pro rozbor udržitelného rozvoje území, jako součást územně analytických podkladů příslušných obcí a zařazení do odpovídajícího sledovaného jevu, představuje vytvoření podkladu, který bude splňovat potřebné náležitosti, aby mohl být zahrnut do nástrojů územního plánování.

Dokument památky zahradního umění bude předán úřadu územního plánování územně příslušné obce s rozšířenou působností (ORP), resp. krajskému úřadu, se žádostí o zahrnutí do územně analytických podkladů. Ty slouží zejména jako podklad k pořizování politiky územního rozvoje, územně plánovací dokumentace, k jejich změně a pro rozhodování v území.

Výsledky této společensky významné vědecké činnosti budou tak převedeny do praxe. Tím bude naplněn hlavní sledovaný cíl, a to účinná ochrana a rozvoj přírodních, kulturních a civilizačních hodnot území.

Doporučený postup:

- *Zpracování výtahu z celkového elaborátu, který postihne jednoduchou a výstižnou formou nejdůležitější charakteristiky a výsledky předmětné analýzy. Bude zpracován ve formě textové zprávy a mapové přílohy. Výkres č. 5: Transformace důležitých charakteristik, jevů a vazeb do podkladů pro rozbor udržitelného rozvoje území.*
- *Ve výkresu budou vymezeny plochy památkového zájmu, které je potřebné se zvýšenou měrou sledovat ve vztahu k zachování autenticity a integrity postavení památky zahradního umění v okolní krajině. Jedná se zejména o části areálu mimo památku zahradního umění včetně funkčních vazeb, záměrné prostorové vztahy (kompoziční osy a linie, pohledové a ideové vazby), uměle utvářené dominanty a vizuální prostředí prostorových plánů včetně míst výhledů. V odůvodněných případech budou zahrnuty rovněž vztahy a objekty, dotvářející kompoziční a estetické hodnoty prostředí památky, například pohledové siluety, vegetační struktury, přírodní dominanty a další prostorové jevy.*
 - Výkres bude zpracován na podkladu mapy s čitelnými hranicemi parcel, tj. Státní mapy v měřítku 1:5 000 nebo katastrální mapy.
 - Mapové a textové podklady budou zpracovány v souladu s vyhláškou č. 500/2006 Sb.
 - Podrobnost zpracování mapových podkladů závisí na účelu použití – typu zpracovávané územně plánovací dokumentace (zásady územního rozvoje, územní plán, regulační plán).
- *Výsledky analýzy budou zařazeny do položek sledovaných jevů podle vyhlášky č. 500/2006 Sb. Podle stávající praxe se předpokládá zařazení zejména do těchto jevů, u kterých není určen poskytovatel údajů:*
 - 11 – Urbanistické hodnoty: problematiku řeší Metodika identifikace a klasifikace území s urbanistickými hodnotami (Karel Kuča – Věra Kučová) zpracovávaná v rámci téhož projektu NAKI. Ze sledovaných charakteristik prostorové analýzy památky zahradního umění lze do tohoto jevu ÚAP zařadit zejména vybrané případy kompozičních záměrů přesahujících hranice památky (kompoziční osy a linie, pohledové a ideové vazby) nebo esteticky hodnotné siluety zástavby.
 - 14 – Architektonicky cenná stavba, soubor: problematiku řeší Metodika klasifikace staveb podle památkové hodnoty (Karel Kuča – Věra Kučová) zpracovávaná v rámci téhož projektu NAKI. Do tohoto jevu ÚAP budou zařazeny zejména vybrané uměle utvářené (stavební) dominanty, které se projevují ve vztahu památky zahradního umění k vnějšímu prostředí a nejsou kulturními památkami.
 - 15 – Významná stavební dominanty: problematiku řeší Metodika klasifikace staveb podle památkové hodnoty (Karel Kuča – Věra Kučová) zpracovávaná v rámci téhož projektu NAKI. Do tohoto jevu ÚAP budou zařazeny zejména vybrané uměle utvářené (stavební) dominanty.

- 20 – Významný vyhlídkový bod: veřejně přístupné místo, jehož vyvýšené umístění v terénu (vrchol kopce, úbočí) nebo v rámci stavby (rozhledna, věž) umožňuje přehlédnout významnou a atraktivní část okolního území. Do tohoto jevu ÚAP budou zařazena vybraná místa výhledů, zejména místa významných vedut.
- 118 – Jiné záměry: jedná se o veřejné i soukromé záměry změn v území, které nejsou součástí údajů o území dle § 27 odst. 2 stavebního zákona. Do tohoto jevu ÚAP budou zařazeny ostatní identifikované kulturně-historické hodnoty, zejména ty, které přesahují rámec individuální ochrany nemovité kulturní památky. Jedná se především o kompoziční jednotky a součásti areálu bez památkové ochrany, kontaktní prostor památky zahradního umění, plochy zvýšeného pozitivního zájmu, funkční vazby, přírodní dominanty, prostorové vztahy, pohledové siluety, vegetační struktury, pohledově významné vodní toky a plochy, nezahrnuté body a linie výhledu. Velmi významné je rovněž uplatnění hodnot a potenciálu identifikovaného vizuálního prostředí prostorových plánů, které má podstatný vliv na prezentaci památek zahradního umění a jejich percepci obyvateli i návštěvníky.
- Jako podklad pro uvedení jevu ÚAP č. 118 – jiné záměry lze využít rovněž výstup prostorové analýzy jako celek, představující oborový dokument identifikace kulturně-historických hodnot území. V případě, že je v územním plánu navrhována zástavba v ploše památkového zájmu podle prostorové analýzy prostředí památky zahradního umění, bude v takové ploše stanoveno, že podmínkou pro vydání stavebního povolení je regulační plán.
- *V případě shody zájmů s rezortem ochrany přírody a krajiny lze hodnocení prostorové analýzy využít také jako podklad pro posouzení krajinného rázu ve smyslu zákona č. 114/92 Sb. Jedná se o jevy ÚAP poskytované orgánem ochrany přírody: č. 17 – oblast krajinného rázu a její charakteristika, č. 18 – místo krajinného rázu a jeho charakteristika.*
- *Materiál zahrnující výsledky předmětné analýzy bude zkonzultován s příslušným pořizovatelem územně plánovacích podkladů, aby jeho forma zpracování odpovídala územně analytickým podkladům určeným k projednání.*

6. Použitá a související literatura

BARNES, Michael Clay. Historic garden survival : strategically growing human, funding, physical site, and organizational resources. Project report (M.P.S.(Agr. & Life Sci.)), Cornell University 2008. [cit. 28. 11. 2015]. Dostupný na http://www.cornellplantations.org/sites/default/files/Michael_Barnes_Thesis.pdf.

Callan Park Conservation Management Plan .[cit. 20. září 2015]. [cit. 28. listopadu 2015]. Dostupný na <http://www.leichhardt.nsw.gov.au/Community-Issues/Callan-Park/Callan-Park-Master-Plan#Callan Park Conservation Management Plan>

CÍLEK, Václav. Obraz krajiny - Pohled ze středních Čech. Praha : Dokořán, 2011. ISBN 978-80-7363-205-2.

CÍLEK, Václav, RYSOVÁ, Hana, ŠEJN, Miloš. Krajiny vnitřní a vnější. Praha : Dokořán, 2005. ISBN 80-7363-042-7.

CURRIE, Chris. Garden archaeology. A Handbook. Praktical Handbook in Archaeology No 17. York: Council of British archaeology, 2005. ISBN 1-902771-48-6.

DGGL (Deutsche Gesellschaft für Gartenkunst und Landschaftsarchitektur), Arbeitskreis Historische Gärten und Forschungsgesellschaft Landschaftsentwicklung – Landschaftsbau (FLL). Historische Gärten in Deutschland. Aufgaben, Thesen und Instrumente zum Schutz, zur Erhaltung und zur Pflege des Gartenkulturerbes. Neustadt, 2000, ISBN 3-00-006846-5.

ENGLISH HERITAGE. Conservation Principles, Policies and Guidance for Sustainable Management of the Historic Environment. 2008. [cit. 28. listopadu 2015]. Dostupný na <http://centro.org.uk/media/424801/Appendix-18.PDF>.

FLEKALOVÁ, Markéta. Humna – Přejít sídla do krajiny. In: Sborník příspěvků ze semináře 11.9.2008 na MZLU v Brně. Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, Brno 2008, s. 77. ISBN 978-80-7375-210-1.

FORNER, Jörg-Ulrich. Erfassung historischer Freiräume : Dokumentationssystematik bei der Bestandserhebung und Bauaufnahme von gebauten Elementen in historischen Gärten, Parks und Kulturlandschaften. Dizertační práce, Technische Universität Berlin, 2002.

GOJDA, Martin. Archeologický průzkum krajiny pomocí leteckého laserového skenování. Dosavadní průběh a výsledky prvního českého projektu. Archeologické rozhledy 63, 2011. s. 680–698. ISSN 0323-1267.

GOJDA, Martin et al., Archeologický průzkum památek zahradního umění. Praha: Národní památkový ústav, 2015. ISBN 978-80-7480-030-6.

HALLMANN, Heinz. W. Landschaftsarchitektonisches Gutachten. Überprüfung visueller Beeinträchtigungen der geplanten Multifunktionshalle auf die Karlsau in Kassel einschliesslich Vorschlägen zur Vermeidung. Kassel, 2007. Dostupné z <http://www.kassel.de/imperia/md/content/cms04/sonderprojekte/gutachtenvorabzg.pdf>, citováno 20. 5. 2015.

- HARNEY, Marion. Gardens and Landscapes in Historic Building Conservation. John Wiley & Sons, 2014. ISBN 1118508130, 9781118508138.
- HENNEBO, Dieter. Gartendenkmalpflege. Grundlagen der Erhaltung historischer Gärten und Grünanlagen Ulmer Verlag 1985.
- HEXNER, Michal. Metodiky a techniky analýz z hledisek urbanistické kompozice (habilitační práce). Fakulta architektury ČVUT Praha, 2007.
- HEXNER, Michal; NOVÁK, Jaroslav. Urbanistická kompozice. Praha : ČVUT, 1996.
- HISTORIC SCOTLAND. Scottish Historic Environment Policy 2011, s. 81–82. [cit. 28. listopadu 2015]. Dostupný na <http://www.historic-scotland.gov.uk/shep-dec2011.pdf>
- HORKÝ, Jaroslav; VOREL, Ivan. Tvorba krajiny. Praha : České vysoké učení technické v Praze, 1995. 3. vydání. ISBN 80-01-01290-05.
- HRUŠKA, Emanuel. Vývoj urbanizmu a územného plánovania. Bratislava: ŠNTL, 1955.
- JOKILEHTO, Jukka. International charters on urban conservation: some thoughts on the principles expressed in current international doctrine. City & Time 3 (3): 2. 2007. [cit. 28. listopadu 2015]. Dostupný na <http://www.ct.ceci-br.org>.
- KADERÁVEK, František. Perspektiva - Příručka pro architekty, malíře a přátele umění. Praha : Štenc, 1922.
- KENT, Sarah. Kompozice. Bratislava : Perfekt, 1996. ISBN 80-8046-163-5.
- KODET, Vojtěch; MORAVEC, Jiří. Politika krajiny. In: Sborník příspěvků Evropská úmluva o krajině a ekonomické souvislosti. Praha : IREAS, 2006. ISBN 80-86684-45-8.
- KRAUSE, Karl-Jürgen. Lexikon Denkmalschutz und Denkmalpflege. Klartext Verlag, Essen 2011, ISBN 3837503070, s. 258n.
- KREJČÍŘÍK, Přemysl: Stavebně-historický průzkum - historický vývoj památky zahradního umění a jeho interpretace. In KREJČÍŘÍK, Přemysl. Krajinářská architektura a proměny historických prostorů. 1. vyd. Lednice: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, 2004, s. 11-17. ISBN 80-7157-823-1.
- KREJČÍŘÍK, Přemysl; MACEK, Petr. Stavebně historický průzkum - Historický vývoj památky zahradního umění a jeho interpretace. Zahrada - park - krajina, SZKT, 2003, ročník XII., č. 4., s. 6-9. ISSN 1211-1678.
- KŘESADLOVÁ, Lenka. Návrh památkového záměru obnovy Libosadu – Květné zahrady v Kroměříži. Kroměříž 2008, s. 32. Dokument vznikl pro vnitřní potřeby NPÚ.
- KŘESADLOVÁ, Lenka. Návrh památkového záměru obnovy Podzámecké zahrady v Kroměříži. Kroměříž 2008, s. 83. Dokument vznikl pro vnitřní potřeby NPÚ.
- KUČA, Karel; KUČOVÁ, Věra. Principy památkového urbanismu. Praha : SÚPP, 2000, 80-86234-15-0.
- KUČOVÁ, Věra. Ochrana historických měst a vesnic jako trvale aktuální a mezinárodní téma památkové péče v kontextu českých zemí. Zprávy památkové péče 2014, roč. 74, č.3, 184-192. ISSN 1210-5538.

KUČOVÁ, Věra; DOSTÁLEK, Jiří; EHRLICH, Marek; KUČA, Karel; PACÁKOVÁ, Božena. Metodika tvorby standardizovaného záznamu krajinné památkové zóny. Praha: Národní památkový ústav, generální ředitelství, 2014. Odborné a metodické publikace, svazek 53. ISBN 978-80-7480-022-1.

KUNA, Martin.ed., Nedestruktivní archeologie. Praha: Academia, 2004. ISBN 80-200-1216-8.

KUPKA, Jiří. Zeleň v historii města. ČVUT Praha 2006.

LÖW, Jiří; MÍCHAL, Igor. Krajinný ráz. Kostelec nad Černými lesy : Lesnická práce, 2003. ISBN 80-86386-27-9.

LYNCH, Kevin. Obraz města. The Image of the City. The M.I. T Press. Praha: BOVA POLYGON, 2004.

MALEK, A. ed. Sourcebook for garden archaeology. Methods, Techniques, Interpretations and Field Examples. Parks et Jardins, vol. 1, Peter Lang Bern – Bruxelles – Frankfurt am Main – New York – Oxford – Wien. 2013. ISBN 978-0343-0539-6.

MEYER, Margita M. Parkpflegewerke für Gartendenkmale – Leitlinien. In Historische Parks und Gärten – Denkmalgerechte Parkpflege. Neustadt : Deutsche Gesellschaft für Gartenkunst und Landschaftsarchitektur, 2000, s. 55–70. ISBN 3-00-006846-5.

MUŽÍK, Jan. Principy a pravidla územního plánování. Kapitola B – Koncepce územního rozvoje ČR. Kapitola B.3 Koncepce územního rozvoje a jejich trendy. Brno : Ústav územního rozvoje, 2013. Dostupné z <http://www.uur.cz/images/5-publikacni-cinnost-a-knihovna/internetove-prezentace/principy-a-pravidla-uzemniho-planovani/kapitolaB-2011/B3-20101223.pdf>, citováno 28. 5. 2015.

NORBERG-SCHULZ, Christian. Genius loci: krajina, místo, architektura. Praha : Dokořán, 2010. ISBN 978-80-7363-303-5.

NOVÁK, Jaroslav. Urbanistický prostor (vybrané otázky urbanistické kompozice). Kandidátská disertační práce. Praha : FA ČVUT, 1985

PACÁKOVÁ-HOŠŤÁLKOVÁ, Božena; PETRŮ, Jaroslav; RIEDL, Dušan; SVOBODA, Antonín, Marián. Zahrady a parky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Nakladatelství Libri, Praha, 1999, s. 438-446. ISBN 80-85983-55-9.

PEJCHAL, Miloš; ŠIMEK, Pavel a kol. Projekt obnovy zámeckého parku v Lednici na Moravě. Mendelova zemědělská a lesnická univerzita, Zahradnická fakulta Lednice na Moravě – Ústav biotechniky zeleně. 2003.

PETZET, Michael. MONUMENTA II. Conservation of Monuments and Sites – International Principles in Theory and Practices. Hedrik Bässler Verlag. Berlin 2013. ISBN 978-3-930388-22-6.

POLÁKOVÁ, Jana, editorka. Mezinárodní dokumenty o ochraně kulturního dědictví. Praha: Národní památkový ústav, ústřední pracoviště, Praha, 2007. ISBN 978-80-87104-14-9.

POLEŠÁKOVÁ, Marie; TUŠER, Jaroslav. Standard sledovaných jevů pro územně analytické podklady obcí. Metodický návod k příloze č. 1 části A – Územně analytické podklady obcí – podklad pro rozbor udržitelného rozvoje území vyhlášky č. 500/2006 Sb. 3. aktualizace. Brno a Praha : Ústav územního rozvoje 2014. Dostupné z <http://www.uur.cz/images/8-stanoviska-a-metodiky/13-uap-metodicky-pokyn-1A.pdf>, citováno 28. 5. 2015.

- RÖTHIG, Achim. Parkpflegewerk Müschpark / Aachen, sv. 1. 2012. [cit. 28. listopadu 2015]. Dostupný na http://www.aachen.de/de/stadt_buerger/planen_bauen/denkmalpflege/mueschpark/Band_I_Textband_PPW_Mueschpark_Internet.pdf.
- SAMOJSKÝ, Petr. Krajina jako duchovní dědictví – Úvodní rozhlédnutí. Praha : Obec širšího společenství českých Unitářů, 2011. ISBN 978-80-904909-1.
- SCHAMA, Simon. Krajina a paměť. Praha : Argo, Dokořán, 2007. ISBN 978-80-7203-803-9.
- SKLENIČKA, Petr. Pronajatá krajina. Praha : Centrum pro krajinu, 2011. ISBN 978-80-87199-01-5.
- STEJSKALOVÁ, Jana; VLASÁK, Martin; EZECHEL, Miroslav. Památky zahradního umění a historická krajina středních Čech. Mělník : Vyšší odborná škola zahradnická a střední zahradnická škola Mělník, 2012. ISBN 978-80-87610-03-9.
- SÝKORA, Jaroslav. Venkovský prostor. Díl 2. Územní plánování vesnice a krajiny. Praha : České vysoké učení technické v Praze, 1998. ISBN 80-01-01810-5.
- ŠIMEK, Pavel a kolektiv. Projekt obnovy zámeckého parku v Lednici na Moravě. Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, Zahradnická fakulta v Lednici na Moravě. Lednice na Moravě, 2003
- ŠIŠKA, Michal. Malé věci v krajině. Praha : Arbor vitae, 2011. ISBN 978-80-87164-67-9.
- ŠTRÉBLOVÁ HRONOVSKÁ, Kateřina; KUPKA, Jiří (editoři). Ochrana kulturní krajiny, hledání cílů, možností a pravidel. Praha : České vysoké učení technické v Praze, 2013. ISBN 978-80-01-05391-1.
- TODL, Luděk; HEXNER, Michal; NOVÁK, Jaroslav. Urbanistická kompozice I. Praha : ČVUT, 1985.
- VÁCLAVÍK, Robert; VŠETEČKA, Petr. Generel, zadání a Supervize projektu NCZK v areálu Arcibiskupského zámku a Květné a Podzámecké zahrady v Kroměříži. In: Ingredere Hospes VII. Sborník příspěvků z mezinárodní odborné konference. Národní památkový ústav. Kroměříž: 2014. S. 22-31. ISBN 978-80-87231-21-0.
- VOREL, Ivan. Hodnocení krajinného rázu – hledání objektivnosti. In: Územní plánování a urbanismus, 24, 1997, č. 1-2, s. 32 – 35.
- VOŠAHLÍK, Aleš. Mezinárodní dokumenty ICOMOS o ochraně kulturního dědictví. Praha : Český národní komitét ICOMOS, 2001. Český překlad dokumentů ICOMOS, bez ISBN.
- WATKINS, John, WRIGHT, Tom. The Management & Maintenance of Historic Parks, Gardens & Landscapes: The English Heritage Handbook. Frances Lincoln 2007. ISBN: 9780711224391.
- ZIBRIN, Pavel. Vnímanie urbanistického prostoru. Bratislava: Alfa, 1988.
- ŽÁK, Ladislav. Obytná krajina. Praha : SVU Mánes, 1947.

7. Terminologie

Vzhledem k souvislosti metodik v rámci oborů památek zahradního umění a historické kulturní krajiny jsou uvedené termíny koordinovány se zněním Metodiky tvorby standardizovaného záznamu krajinné památkové zóny (KUČOVÁ, DOSTÁLEK, EHRlich, KUČA, PACÁKOVÁ 2014, s. 32-65). Jedná se zejména o definici památky zahradního umění a dále termíny v oblasti dominant, prostorových vztahů, vegetačních struktur apod.

Struktura památky zahradního umění a jejího prostředí

Památka zahradního umění

Památky zahradního umění jsou díla významná z hlediska dějin nebo umění (zahrady, parky aj.), utvářená záměrně jako architektonické a vegetační kompozice v souladu s estetickými názory, životním stylem, filozofickými postoji a zahradní kulturou své doby. Specifickým rysem památek zahradního umění je zastoupení přírodní složky v jejich kompozici, a to především rostlin, jež jsou zdrojem proměnlivosti zahrad či parků nejen v rámci střídání ročních období, ale v důsledku růstového vývoje i v dlouhodobém časovém horizontu.

Druh zahrady či parku souvisí ve většině případů s budovou či komplexem budov, s nímž tvoří organický i funkční celek, a vývojovými, slohovými i společenskými podmínkami.

Památky zahradního umění jsou obvykle chráněny jako nemovité kulturní památky. Za památku zahradního umění lze považovat rovněž zahrady, parky a další díla nepožívající památkové ochrany, která jsou pro daný region či místo významnými doklady historického společenského vývoje, životního stylu a zahradní kultury minulosti a naplňují tak věcnou charakteristiku památky.

Hlavní kompoziční jednotka

Jasně vymezená (z hlediska prostorového) kompoziční jednotka se specifickou náplní či funkcí příslušející často k určité ucelené historické vývojové etapě památky zahradního umění. Zpravidla se jedná o celý objekt památky zahradního umění. V mnoha případech v sobě především rozlehlejší památky integrují několik prostorově, funkčně i vývojově autonomních částí, jasně vymezených vůči svému okolí (formální část, krajinářská část, obora, hospodářská část). Na tyto specifické části je také nahlíženo jako na hlavní kompoziční jednotky. Na úrovni hlavních kompozičních jednotek se v rámci analýzy vnitřní kompoziční struktury definují hlavní vývojové etapy, slohové zařazení, vývoj půdorysu a měřítko kompozice, vývoj a současný stav přírodních a umělých kompozičních součástí, hlavní dominanty uměle utvářené, vegetační, vodní, terénního reliéfu, hlavní kompoziční osy, pohledové vazby, body a linie výhledů.

Dílčí kompoziční jednotka

Relativně uzavřené, jasně vymezené (z hlediska prostorového) a ucelené (z hlediska náplně a funkce) kompoziční jednotky zahrnují minimálně dvě nebo více kompozičních součástí. Dílčí kompoziční jednotky vykazují výrazně nižší stupeň autonomie a jejich funkčnost a vývoj je úzce vázán s hlavní kompoziční jednotkou, respektive s jednotkou vyšší kompoziční úrovně. Na úrovni dílčích kompozičních jednotek se v rámci analýzy vnitřní kompoziční struktury již podrobněji popisuje historický vývoj a stávající stav jednotlivých kategorií přírodních součástí (reliéf, vegetace, voda) i umělých součástí kompozice (stavby, umělecká a umělecko-řemeslná díla, vybavenost). Jsou

identifikovány dominanty uměle utvářené, vegetační, vodní, terénního reliéfu, kompoziční osy, pohledové vazby. Dominanty, osy a vazby identifikované na této kompoziční úrovni jsou v rámci analýzy prostorových vztahů řazeny mezi jevy doplňkové.

Areál

Území zahrnující jednu či více památek zahradního umění a objekty nebo plochy, které s nimi funkčně, provozně či kompozičně tvoří jeden celek. Například zámecký či klášterní areál zahrnující obytné a hospodářské budovy, užitkové zahrady, bažantnice, obory aj.

Kompoziční součást

Jednotlivý strukturální prvek památky zahradního umění nebo soubor složený z více strukturálních prvků, který se podílí na utváření kompozice. Kompoziční součást je nejnižším stupněm kompoziční struktury památky zahradního umění. Z kompozičních součástí jsou složeny dílčí kompoziční jednotky.

Strukturální prvek památky zahradního umění

Strukturální prvek památky zahradního umění je určen svou formou (vzhledem a prostorovým uspořádáním), materií a funkcí. Těmito charakteristikami je rozlišitelný od jiných strukturálních prvků památky zahradního umění a existuje nezávisle na nich.

Z hlediska typologie částí hmotné struktury památky zahradního umění se strukturální prvky památek zahradního umění zařazují do relativně homogenních skupin (tříd) - typů strukturálních prvků památky zahradního umění. *Typ strukturálního prvku památky zahradního umění* je množina entit stejného typu, vyznačujících se ustálenou formální strukturou. Je charakterizovaná názvem typu a popsána pomocí jejich vlastností (atributů).

Třídník typů strukturálních prvků památek zahradního umění je klasifikační nástroj pro identifikaci a pasportizaci (evidenci) entit, vytvářejících hmotnou strukturu konkrétního díla zahradního umění (zahrady či parku). Třídník je vytvořen jako hierarchicky uspořádaný systém, který shrnuje typy strukturálních prvků do sourodých tříd (složek, kategorií, funkčních skupin) ve vazbě na jejich základní charakteristiky. Třídník slouží k jednotnému zatřídění strukturálních prvků a je využíván při zpracování pasportu památky zahradního umění.

Prvek pasportu památky zahradního umění je základní entitou, o které jsou v databázi pasportu památky zahradního umění uloženy informace, zejména polohopisné údaje (obvykle ve formě zákresu v prostředí mapové aplikace GIS) a jeho vlastnosti (atributy) v jednotně stanovené struktuře.

Kontaktní prostor

Vizuálně přehledná a prostorově vymezená část krajiny v návaznosti na hranici památky zahradního umění, jejíž přehledný prostor je významný z hlediska vnímání kulturně historických hodnot památky. Prostor je vymezen nejbližší pohledovou bariérou, obvykle stavbou nebo vzrostlými dřevinami. Kvalitu vnitřního prostoru památky zahradního umění může výrazně poškodit vizuální znečištění kontaktního prostoru i při situování mimo záměrné pohledové vazby na vnější prostředí. Vizuální znečištění může působit nežádoucí a necitlivá změna vzhledu městské nebo kulturní krajiny, například umístěním reklam včetně světelných, vývěsních cedulí, nevhodné hmoty nebo barevnosti staveb, nevhodné výsadby dřevin apod. Může výrazně negativně ovlivňovat vnímání návštěvníků památky.

Funkční vazba

Důležité vzájemné vazby zejména provozní a hospodářské mezi památkou zahradního umění, dílčími celky areálu, zájmovým územím, ale i dalšími objekty a lokalitami. Vysledované vazby, jak historické, tak současné.

Plocha zvýšeného zájmu

Plocha, kterou je třeba komentovat v textové části prostorové analýzy (z důvodu mimořádné estetické kvality, historického významu, rušivých jevů atd.) a není označena jinou značkou legendy.

Dominanty

Jako dominanta se označuje pohledově významná část komponovaného celku, která upoutává pozornost svými rozměry, zejména výškou, tvarem nebo jinou pohledově výraznou vlastností. Často tvoří významové těžiště komponovaného celku nebo výraznou část panoramatu.

Dominanty jsou těžištěm kompozice zahrady nebo jejích částí, v jejichž rámci spoluvytvářejí programovou náplň a jedinečný charakter místa. Jednotlivé dominanty jsou v kompozici propojeny prostorovými vazbami – kompozičními osami a liniemi nebo pohledovými vazbami. Jejich podoba podléhá historickému slohovému ztvárnění kompozice. Dominanty napomáhají udržet celistvost jednotlivých částí kompozice a jejich zánikem může dojít až ke ztrátě její čitelnosti.

Krajinná dominanta je útvar nebo objekt uplatňující se v obraze krajiny a ovládající její charakter nebo širší panorama některou svou vlastností, zejména hmotou nebo výškou. Z hlediska původu lze rozlišit krajinné dominanty přírodní, uměle utvářené i jejich kombinace.

Z přírodních útvarů se jako krajinná dominanta uplatňuje zejména kopec nebo skála, hora či výrazný solitérní strom nebo solitérní skupina stromů. Velmi často tvoří krajinnou dominantu přírodní útvar v symbióze s objektem vytvořeným člověkem, například kopec se zříceninou hradu, kříž na skále, kostel na návrší s přístupovou alejí aj. Z objektů vytvořených člověkem bývá krajinnou dominantou zejména hrad, zámek, kostel, klášter, kaple, kříž, výrazná socha, z mladších stavebních objektů viadukt železniční či silniční, most, výrobní areál, komín, vysílač, vodojem, rozhledna, větrná elektrárna. V případě konfliktu s kulturní nebo přírodní hodnotou krajiny může být krajinná dominanta i nežádoucím objektem.

Dominanta uměle utvářená hlavní

Objekt nebo areál uměle vytvořený člověkem (stavba, socha nebo jiné umělecko-řemeslné dílo), který vykazuje mimořádně výrazné pohledové parametry, pro které výrazně upoutává pozornost svého okolí. Jako dominanta hlavní je označena dominanta definovaná na úrovni hlavní kompoziční jednotky.

Dominanta uměle utvářená doplňková

Objekt nebo areál uměle vytvořený člověkem (stavba, socha nebo jiné umělecko-řemeslné dílo), který vykazuje výrazné pohledové parametry, pro které upoutává pozornost svého okolí. Jako dominanta doplňková je označena dominanta definovaná na úrovni dílčí kompoziční jednotky.

Dominanta vegetační hlavní

Vegetační prvek nebo útvar (strom, skupina stromů, porost, alej, stromořadí apod.) s mimořádně výraznými vizuálními parametry, pro které výrazně upoutává pozornost svého okolí. Jako dominanta hlavní je označena dominanta definovaná na úrovni hlavní kompoziční jednotky.

Dominanta vegetační doplňková

Vegetační prvek nebo útvar (strom, skupina stromů, porost, alej, stromořadí apod.) s výraznými vizuálními parametry, pro které upoutává pozornost svého okolí. Jako dominanta doplňková je označena dominanta definovaná na úrovni dílčí kompoziční jednotky.

Dominanta terénního reliéfu hlavní

Terénní útvar (kopec, skalní útvar apod., přírodní nebo uměle vytvořený) s mimořádně výraznými vizuálními parametry, pro které výrazně upoutává pozornost svého okolí. Jako dominanta hlavní je označena dominanta definovaná na úrovni hlavní kompoziční jednotky.

Dominanta terénního reliéfu doplňková

Terénní útvar (kopec, skalní útvar apod., přírodní nebo uměle vytvořený) s výraznými vizuálními parametry, pro které upoutává pozornost svého okolí. Jako dominanta doplňková je označena dominanta definovaná na úrovni dílčí kompoziční jednotky.

Dominanta vodní hlavní

Vodní, přírodní nebo uměle vytvořený objekt (rybník, řeka, jezero, přehradní jezero, bazén, vodotrysk apod.) s mimořádně výraznými vizuálními parametry, pro které výrazně upoutává pozornost svého okolí. Jako dominanta hlavní je označena dominanta definovaná na úrovni hlavní kompoziční jednotky.

Dominanta vodní doplňková

Vodní, přírodní nebo uměle vytvořený objekt (rybník, řeka, jezero, přehradní jezero, bazén, vodotrysk apod.) s výraznými vizuálními parametry, pro které upoutává pozornost svého okolí. Jako dominanta doplňková je označena dominanta definovaná na úrovni dílčí kompoziční jednotky.

Prostorové vztahy

Přírodní osa hlavní

Přímé propojení významných a vizuálně (prostorově) výrazných přírodních útvarů a celků, které vymezují základní neměnný krajinný řád, jemuž je podřízena organizovaná skladba hlavních urbanistických a krajinných plánů.

Přírodní osa doplňková

Přímé propojení významných a vizuálně (prostorově) výrazných přírodních útvarů a celků, které vymezují neměnný krajinný řád, jemuž je podřízena organizovaná skladba doplňujících urbanistických a krajinných plánů.

Kompoziční osa hlavní

Je symetrála, fyzicky půdorysně vyznačená nebo optická, na které je položen hlavní kompoziční prostor nebo hlavní složka kompozice a od které se odvíjí plošné a prostorové sepětí ostatních složek do celku, podle kompozičních principů a pravidel uplatňovaných v určitém slohovém období.

Kompoziční osa může v komponovaném prostoru začínat i končit, kromě toho může jako pomyslná spojnice pokračovat za jeho hranicemi například k výrazné dominantě. V komponování kulturní krajiny se často používá ve vazbě na kompoziční jádro. V případě trojprásku též zvaného husí nožka (patte-d'oie) nebo trojzubec je hlavní osou střední osa, dvě postranní osy jsou označeny jako doplňkové.

Kompoziční osa doplňková

Je symetrála, fyzicky vyznačená nebo optická, která doplňuje hlavní osu v příčném směru, pokud i příčná osa neplní úlohu druhé hlavní osy, jako je tomu v případě čtyřlístku a dvou základních os hvězdice. I kompoziční osa vedlejší je přímka, která je osou souměrnosti jednoho objektu, útvaru, prostoru nebo jejich společnou osou nebo osou souměrnosti množiny objektů nebo útvarů v určitém prostoru. Zapojení do celku se řídí principy a pravidly platícími v určitém slohovém údobí. U trojpařsku čili husí nožky (*patte-d'oise*) jsou doplňkovými osami obě postranní osy.

Kompoziční linie hlavní

Je fyzicky vyznačená nebo optická čára, přímka nebo křivka, která jako páteř propojuje všechny součásti komponovaného prostoru, aniž je jejich osou souměrnosti, nebo se zapojuje do sítě, která buď sama o sobě organizuje komponovaný prostor, nebo jako rozvojová síť doplňuje kompoziční osy.

Kompoziční linie hlavní plní buď úlohu kompoziční páteře (též kmenové linie) nebo je kosterní součástí rozvojové liniové sítě, která doplňuje nebo nahrazuje osovou síť. Plošné a prostorové sepětí kompozičních os a linií do celku se odvíjí od kompozičních principů a pravidel uplatňovaných v určitém slohovém období.

Kompoziční linie doplňková

Je fyzicky vyznačená nebo optická čára, přímka nebo křivka, která jako páteř propojuje všechny součásti komponovaného prostoru, aniž je jejich osou souměrnosti, nebo se zapojuje do sítě, která buď sama o sobě organizuje komponovaný prostor, nebo jako rozvojová síť doplňuje kompoziční osy.

Kompoziční linie doplňková plní buď úlohu kompoziční větve (též větvěvní linie) nebo se zapojuje do vnitřního členění vymezeného základní rozvojovou osnou. Jako kompoziční větev určuje směr komponování určitého doplňkového prostoru, a to ve vazbě na hlavní neboli páteřní kompoziční linii. Charakter větvení i způsob zapojení do vnitřního členění základní rozvojové osny se odvíjí od kompozičních principů a pravidel uplatňovaných v určitém slohovém období.

Pohledová vazba hlavní

Je vizuální spojnice mezi dvěma a více hlavními složkami nebo částmi kompozice. Může jít také o vizuální propojení určitého místa s hlavní složkou nebo hlavním prostorem kompozice, a to uvnitř celku i mimo něj. Její směrové vedení často určuje kompoziční osa nebo kompoziční páteřní linie, ale není to podmínkou. Hlavní pohledová vazba může mít charakter pohledu, průhledu, nadhledu nebo podhledu, a to podle toho, v jakém situačním rámci se uplatňuje. Pohled je obvykle zaměřen na otevřenou scénérii. Průhled je veden oboustranně uzavřeným, tzv. zarámovaným prostorem. Náhled je pohled shora dolů, někdy je označován jako ptačí pohled. Podhled se též nazývá žabí pohled nebo žabí perspektiva a jde o pohled zdola nahoru. Hlavní pohledová vazba má zásadní význam pro vnímání kompozice.

Pohledová vazba doplňková

Je vizuální spojnice, která se podílí na dotvoření kompozice a její směrové vedení často určuje doplňková kompoziční osa nebo kompoziční linie. Definuje pohledovou vazbu mezi dílčími složkami nebo částmi kompozice. Též mezi určitým místem a doplňkovou složkou nebo doplňkovým prostorem kompozice. I pohledová vazba může mít charakter pohledu, průhledu, nadhledu a podhledu, a to v závislosti na situačním rámci, v němž se uplatňuje.

Ideová vazba

Je nositelkou hlubšího, vizuálně skrytého vztahu. Vyjadřuje vazbu mezi složkami propojenými vnitřní obsahovou náplní. Zahrnuje vědomosti o místě, o jeho historii a dějinách. Přenos myšlenkové nebo názorové spojitosti má charakter ideové vazby. Významná vazba mezi sídlem a duchovním cílem, například kostelem, kaplí nebo poutním místem, se označuje jako duchovní vazba. Duchovní vazbu představuje také pomyslné propojení jednotlivých duchovních center na určitém území.

Pohledové siluety

Silueta krajinného reliéfu

Vizuálně hmotově a prostorově výrazné přírodní útvary dotvářející celkový obraz smyslového vnímání krajiny.

Silueta zástavby

Vizuálně hmotově a prostorově výrazné stavební útvary dotvářející celkový obraz smyslového vnímání krajiny.

Terénní hrany

Přírodní nebo uměle vytvořené terénní hrany výrazně ovlivňující vizuální vnímání celkového obrazu krajiny i komponovaného prostoru památek zahradního umění.

Vegetační struktury

Vegetační linie

Liniové vegetační struktury, které se pohledově výrazně uplatňují v kompozici památek zahradního umění, jako například v podobě cíleně modelovaných obvodových linií porostů, pravidelně tvarovaných stěn a plotů nebo jako doprovod vodních ploch i cest. Vegetační linie se rovněž uplatňují v krajině, například obvodové linie lesních porostů, spontánní vegetační doprovod vodotečí, vodních ploch, cest nebo hranic pozemků.

Stromořadí vzrůstné

Záměrně vysazená jedna řada stromů, rozmístěných obvykle v pravidelných rozestupech. Zpravidla tvoří doprovod komunikace, přírodní nebo umělé vodoteče, často také zvýrazňuje hranice pozemku nebo zemědělské kultury. Stromořadí vzrůstná hrají také významnou úlohu v utváření komponovaného prostoru památek zahradního umění.

Pro zvýraznění záměrných krajinářských úprav jsou nejčastěji použity aleje ze vzrůstných stromů domácího původu, jako je například dub, lípa, javor. Z druhů, které se vyznačují širokou oblastí rozšíření, je velmi častý jírovec maďal. Stromořadí může být i vícedruhové.

Alej vzrůstná

Alej je cesta oboustranně lemovaná záměrně vysazenými stromořadími, v nichž jsou stromy obvykle rozmístěny v pravidelných rozestupech. Alej vyznačuje půdorysnou cestní trasu v prostoru, zviditelňuje ji, a proto je důležitým navigačním a orientačním činitelem. Z téhož důvodu hraje významnou roli při organizování krajiny. Aleje vzrůstné hrají rovněž významnou úlohu v utváření komponovaného prostoru památek zahradního umění.

Pro zvýraznění záměrných krajinářských úprav nebo hlavních dálkových komunikací se nejčastěji používají aleje ze vzrůstných stromů domácího původu, jako je například dub, lípa, javor. Z druhů, které se vyznačují širokou oblastí rozšíření, je velmi častý jírovec maďal. Alej může být i vícedruhová.

Stromořadí méně vzrůstné

Záměrně vysazená jedna řada stromů, rozmístěných obvykle v pravidelných rozestupech. Zpravidla tvoří doprovod komunikace, přírodní nebo umělé vodoteče, často také zvýrazňuje hranice pozemku nebo zemědělské kultury. Stromořadí méně vzrůstná se uplatňují rovněž v utváření komponovaného prostoru památek zahradního umění.

U komunikací místního významu se často vysazovala i stromořadí z ovocných stromů jako je ořešák, jabloň, hrušeň, třešeň, slivoň. Pro některé oblasti je charakteristický jeřáb obecný.

Alej méně vzrůstná

Alej je cesta oboustranně lemovaná záměrně vysazenými stromořadími, v nichž jsou stromy obvykle rozmístěny v pravidelných rozestupech. Alej vyznačuje půdorysnou cestní trasu v prostoru, zviditelňuje ji, a proto je důležitým navigačním a orientačním činitelem. Z téhož důvodu hraje významnou roli i při organizování krajiny. Aleje méně vzrůstné se uplatňují rovněž v utváření komponovaného prostoru památek zahradního umění.

U komunikací místního významu se v alejích používají i ovocné stromy, nejčastěji ořešák, jabloň, hrušeň, třešeň, slivoň. Pro některé oblasti je charakteristický jeřáb obecný.

Vegetační plochy

Plochy pěstování vytrvalých hospodářských plodin, které se v krajině výrazně projevují specifickým rastroem – ovocné sady, vinice, chmelnice apod. Značkou se vyjádří skutečná orientace řádků.

Vodní toky a plochy

Vodní tok hlavní

Přírodní nebo uměle vytvořený liniový objekt různé šířky (řeka, potok, bystřina, náhon apod.). Je podélně vymezen břehy, mezi kterými proudí voda od zdroje nebo pramene až k cílovému místu – jinému toku nebo vodní ploše. Mimořádně výrazně ovlivňuje vizuální vnímání celkového obrazu krajiny i komponovaného prostoru památek zahradního umění.

Vodní tok doplňkový

Přírodní nebo uměle vytvořený objekt podélného půdorysu různé šířky (řeka, potok, bystřina, náhon apod.). Je podélně vymezen břehy, mezi kterými proudí voda od zdroje nebo pramene až k cílovému místu - jinému toku nebo vodní ploše. Ovlivňuje vizuální vnímání celkového obrazu krajiny i komponovaného prostoru památek zahradního umění.

Vodní plocha hlavní

Přírodní nebo uměle vytvořený objekt plošného rozsahu různého tvaru, vymezený břehy se stojatou vodní hladinou (jezero, rybník, tůň, bazén apod.). Mimořádně výrazně ovlivňuje vizuální vnímání celkového obrazu krajiny i komponovaného prostoru památek zahradního umění.

Vodní plocha doplňková

Přírodní nebo uměle vytvořený objekt plošného rozsahu různého tvaru, vymezený břehy se stojatou vodní hladinou (jezero, rybník, tůň, bazén apod.). Ovlivňuje vizuální vnímání celkového obrazu krajiny i komponovaného prostoru památek zahradního umění.

Místa výhledů

Bod výhledu

Významné stanoviště poskytující ucelený pohled na předmět zájmu a širší okolí. Zahrnuje záměrné pohledové vazby z památky do okolí, pohledy z okolí na scénérii památky zahradního umění i pohledové vazby uvnitř památky. V rámci prostorové analýzy je obvykle identifikován na úrovni hlavní kompoziční jednotky.

Významný vyhlídkový bod je místo otevřené krajinné scény umožňující výhled do okolní krajiny. Místo je zpravidla vyvýšené nad okolní terén, případně lokalizované na terénní hraně. Je možné sem řadit i vyhlídkové stavby například rozhledny nebo vyhlídkové terasy různých objektů i věže kostelů, hradů a zámků aj. objektů opatřené vyhlídkovými ochozy.

Místo významné veduty je místo zpravidla ve volné krajině, z něhož lze optimálně vnímat přírodní nebo kulturně historické hodnoty krajiny, města nebo vesnice. Často jde o místo, ze kterého byly v minulosti pořízeny kresebné, malířské či fotografické vedutové záznamy a jako objektivně významné je vnímáno i v současnosti.

Linie výhledu

Množina (souhrn) více bodů výhledu, které na sebe bezprostředně navazují a jsou rovnocenné důležitostí a kvalitou. Obvykle se jedná o vymezený úsek veřejné komunikace. Zvláštním typem linie výhledu jsou promenádní nebo kočárové cesty, záměrně komponované jako linie esteticky hodnotných výhledů. V rámci prostorové analýzy je obvykle identifikována na úrovni hlavní kompoziční jednotky.

Vizuální prostředí prostorových plánů

Vizuální prostředí 1. prostorového plánu v pohledu z památky zahradního umění

Prostředí, které je součástí smyslového vnímání uceleného obrazu krajiny při výhledu z památky. Do prvního prostorového plánu, nejbližší památce zahradního umění, je zahrnuto vizuálně vnímané prostředí do vzdálenosti cca 150-250 m, která umožňuje rozlišovat detaily v prostředí (detaily postav, staveb, barvy atp.). První plán zahrnuje prostor, ve kterém může být celkový obraz vnímání narušen i drobnými stavbami a zásahy nevhodně situovanými včetně výsadeb dřevin.

Vizuální prostředí 2. prostorového plánu v pohledu z památky zahradního umění

Prostředí, které je součástí smyslového vnímání uceleného obrazu krajiny při výhledu z památky. Druhý prostorový plán navazuje na předchozí a může dosahovat podle členitosti terénu až do vzdálenosti cca 1000-1500m (jsou rozpoznatelné obrysy postav, staveb, kmeny a koruny stromů atp.). Druhý plán zahrnuje prostor, ve kterém může být celkový obraz vnímání narušen stavbami a zásahy nevhodných proporcí a barevného řešení.

Vizuální prostředí 3. prostorového plánu v pohledu z památky zahradního umění

Prostředí, které je součástí smyslového vnímání uceleného obrazu krajiny při výhledu z památky. Třetí prostorový plán končí na pohledovém horizontu (pohledově vnímatelné vrcholky kopců, siluety osad atp.). Třetí plán zahrnuje prostor, ve kterém může být celkový obraz vnímání narušen zásahy nevhodného měřítka co do plochy, výšky a nevhodné barevnosti.

Vizuální prostředí 1. prostorového plánu v pohledu na památku zahradního umění

Prostředí, které je součástí smyslového vnímání uceleného obrazu krajiny s předmětem památky ze stanoveného místa výhledu. Zorný úhel vnímání krajiny s objektem památky zahrnuje zorný úhel samotného objektu PAZU, rozšířený o 60° z levé i pravé strany. Do prvního prostorového plánu, v pohledu na PAZU, je zahrnuto vizuálně vnímané prostředí do vzdálenosti cca 150-250 m, která umožňuje rozlišovat detaily v prostředí (detaily postav, staveb, barvy atp.) První plán zahrnuje prostor, ve kterém může být celkový obraz vnímání narušen i drobnými stavbami a zásahy nevhodně situovanými.

Vizuální prostředí 2. prostorového plánu v pohledu na památku zahradního umění

Prostředí, které je součástí smyslového vnímání uceleného obrazu krajiny s předmětem památky ze stanoveného místa výhledu. Zorný úhel vnímání krajiny s památkou zahradního umění zahrnuje zorný úhel samotné památky, rozšířený o 60° z levé i pravé strany. Druhý prostorový plán navazuje na předchozí a může dosahovat podle členitosti terénu až do vzdálenosti cca 1000-1500m (jsou rozpoznatelné obrysy postav, staveb, kmeny a koruny stromů atp.). Druhý plán zahrnuje prostor, ve kterém může být celkový obraz vnímání narušen stavbami a zásahy nevhodných proporcí a barevného řešení.

Vizuální prostředí 3. prostorového plánu v pohledu na památku zahradního umění

Prostředí, které je součástí smyslového vnímání uceleného obrazu krajiny s předmětem památky ze stanoveného místa výhledu. Zorný úhel vnímání krajiny s památkou zahradního umění zahrnuje zorný úhel samotné památky, rozšířený o 60° z levé i pravé strany. Třetí prostorový plán končí na pohledovém horizontu. Třetí plán zahrnuje prostor, ve kterém může být celkový obraz vnímání narušen zásahy nevhodného měřítka co do plochy, výšky a nevhodné barevnosti.

Rušivé jevy

Rušivé jevy degradují existenci, význam i čitelnost památkových hodnot památky zahradního umění a jejího prostředí. Nejčastěji poškozují měřítka a charakter určitého prostoru, narušují pohledové vazby a vztahy mezi důležitými součástmi kompozice a mnohdy je i nevratně likvidují. Někdy mohou rušivě působit i objekty, které jsou samy o sobě esteticky a designově kvalitní. To platí nejen pro objekty novodobé, ale i historické, vytvořené však později než předmět památkové ochrany. Při hodnocení rušivých jevů hrozí vyšší míra subjektivity, závěry o rušivém působení je proto nezbytné pečlivě vážit a naprosto jednoznačně odůvodnit.

Zaniklé nebo nefunkční jevy a jejich části

Jevy nebo části historicky se vyvíjející kompozice památky zahradního umění a jejího okolí doložené archivní a historickou dokumentací, které se z různých příčin nedochovaly do současnosti nebo ztratily pozdějším vývojem svoji funkci nebo význam

8. Přílohy

1. Analýza a interpretace historického vývoje kompozice památky zahradního umění a jejího okolí. Modelový příklad Podzámecká zahrada v Kroměříži.
2. Popis současného stavu vnitřní kompoziční struktury památky zahradního umění. Modelový příklad Podzámecká zahrada v Kroměříži.
3. Vzorový formulář pro popis současného stavu vnitřní kompoziční struktury památky zahradního umění.
4. Výkres č. 1: Analýza vnitřní struktury památky zahradního umění. Modelový příklad Podzámecká zahrada v Kroměříži.
5. Výkres č. 2: Identifikace vztahů postavení památky zahradního umění v krajině – půdorysná struktura. Modelový příklad areál arcibiskupského zámku a zahrad v Kroměříži.
6. Výkres č. 3: Identifikace vztahů postavení památky zahradního umění v krajině – prostorová struktura. Modelový příklad areál arcibiskupského zámku a zahrad v Kroměříži.
7. Výkres č. 4: Základní výkres s vyznačením důležitých charakteristik, jevů a vazeb. Modelový příklad areál arcibiskupského zámku a zahrad v Kroměříži.
8. Výkres č. 5: Transformace důležitých charakteristik, jevů a vazeb do podkladů pro rozbor udržitelného rozvoje území. Modelový příklad areál arcibiskupského zámku a zahrad v Kroměříži.
9. Legenda značek a kódů jevů prostorové analýzy, použitých ve výkresech vytvořených v prostředí programu ArcGIS.

Průvodní zpráva (avízo)

Program aplikovaného výzkumu a vývoje národní a kulturní identity (NAKI 2012-2015):

Projekt DF 12P01OVV044 – Kulturně historicky cenná území jako součást národní a kulturní identity České Republiky. Metody identifikace hodnot historických sídel, parků a zahrad a jejich zachování.

Název metodiky předkládané k certifikaci

Metodika prostorové analýzy památky zahradního umění

Předkládající organizace:

Národní památkový ústav, Valdštejnské náměstí 3, 118 01 Praha 1

Výstup:

Metodika prostorové analýzy památky zahradního umění s přílohami

Autorský kolektiv metodiky:

Ing. Lenka Křesadlová, Ph.D., Národní památkový ústav, Národní centrum zahradní kultury v Kroměříži

Ing. Marie Pavlátová, Národní památkový ústav, ú.o.p. v Českých Budějovicích

Ing. Jiří Olšan, Národní památkový ústav, územní památková správa v Českých Budějovicích

Ing. Marek Ehrlich, Národní památkový ústav, ú.o.p. v Českých Budějovicích

Zpracovatelé příloh:

Ing. Lenka Křesadlová, Ph.D., Národní památkový ústav, Národní centrum zahradní kultury v Kroměříži

Ing. Jiří Olšan, Národní památkový ústav, územní památková správa v Českých Budějovicích

Ing. Marek Ehrlich, Národní památkový ústav, ú.o.p. v Českých Budějovicích (zpracování GIS)

I. Cíl metodiky

Metodika prostorové analýzy památky zahradního umění předkládá metodu umožňující objektivní popis vnitřní kompoziční struktury památky i vyhodnocení její komunikace a interakce s okolní krajinou, která se často pohledově uplatňuje v její kompozici, ale je zároveň prostředím významně ovlivňujícím i podmiňujícím její existenci.

Metodika je zaměřena na odborný popis vnitřní kompoziční struktury památky zahradního umění a nalezení souvislostí mezi ideovými a uměleckými záměry zahradních úprav a fyzickou strukturou její současné kompozice. Interpretované výsledky analýz všech vzájemných vnitřních vztahů památky existujících v minulosti i současnosti budou využity jako podklad pro identifikaci hodnot památky a jejích dílčích částí. Získaný souhrn důležitých znalostí památky bude využit pro plánování péče a případnou obnovu památky, její prezentaci i pro vzdělávání a zvýšení zájmu společnosti spolupodílet se při ochraně této specifické oblasti kulturního dědictví.

Cílem vyhodnocení postavení památky zahradního umění v okolní krajině je podrobný rozbor všech vzájemných vztahů památky a okolní krajiny v minulosti i současnosti a stanovení zásad ochrany pozitivních vztahů památky a okolní krajiny jak v procesu současného, tak i budoucího společenského rozvoje. K cílům metodiky patří rovněž uplatnění výsledků odborného popisu památky zahradního umění a jejího vztahu k okolní krajině v procesu aktualizace územně plánovacích dokumentů různého stupně, zejména zásad územního rozvoje kraje (u větších celků), územně analytické podklady v územních plánech obcí a v podkladech pro rozhodování v území, a tím podpořit jeho efektivnější ochranu.

II. Vlastní popis metodiky

Předmětem první části metodiky je komplexní vyhodnocení vnitřní kompoziční struktury památky zahradního umění a její kvalifikovaný popis. Vyhodnocení kompozice je zaměřeno jak na půdorysnou strukturu konkrétní památky, tak na prostorové (kompoziční, pohledové, funkční) vazby a osy mezi jejími jednotlivými částmi, případně vazby na okolní krajinu.

Podrobný rozbor a popis vnitřní struktury se provádí jak na úrovni celého objektu, tak na nižších úrovních, a to na základě podrobného terénního průzkumu a analýzy dochovaných historických podkladů.

Vzájemnou konfrontací zjištěných poznání historického vývoje s analýzou současného stavu památky zahradního umění je získán pravdivý a ucelený obraz vývoje vnitřní kompoziční struktury památky. Na tato zjištěná poznání navazuje analýza, interpretace a popis současného stavu vnitřní kompoziční struktury památky. Na úrovni jednotlivých kompozičních jednotek a jejich řádů se hodnotí současný stav přírodních a umělých kompozičních prvků především z pohledu celistvosti a autenticity koncepce a funkce. V kompozici jsou dále identifikovány prostorové (kompoziční, pohledové, funkční) vazby a osy mezi jejími jednotlivými částmi, případně vazby památky zahradního umění na okolní krajinu.

Jedná se především o místa a linie výhledu, pohledové dominanty. V terénu je ověřeno, která z výsledovaných historických kompozičních specifik zůstala čitelná i do současnosti, která je možné a vhodné případně obnovit, která jsou nenávratně ztracená. Průzkum je zaměřen jak na identifikaci pozitivních jevů, tak identifikaci závad, které mohly být vneseny do kompozice v rámci jejího vývoje.

Výsledné vyjádření výsledků průzkumu bude obsahovat výčet všech důležitých charakteristik, jevů a vazeb, které je nutno zachovat a chránit, podpořit a rozvíjet v procesu péče o památku zahradního umění. Výsledky zahrnují rovněž identifikované závady a ohrožení.

Předmětem druhé části metodiky je posouzení postavení památky zahradního umění v okolní krajině, jehož identifikace se provádí na základě analýzy dochovaných historických podkladů a podrobného terénního průzkumu. Analýza je zaměřena na nalezení základních principů, výtvarně a ideově podložených prostorových vazeb a souvislostí, na prověření působení památky na strukturu a úpravu krajiny i vývoj osídlení, a to z hlediska půdorysné a prostorové morfologie sídla a okolní krajiny.

U půdorysné analýzy je zájem soustředěn na vývoj urbanistické struktury a vývoj kultivace krajiny promítnutý do půdorysu ploch prostředí památky zahradního umění. Vypovídá o náplni, funkci ploch a jejich provozních a funkčních vazbách. Na základě analýzy dostupné historické plánovací dokumentace, archivních a ikonografických podkladů a jiných k tomuto tématu se vztahujících materiálů je sestaven a popsán pokud možno reálný a pravdivý obraz půdorysného vývoje památky v jednotlivých klíčových historických etapách. Vzájemnou konfrontací zjištěných poznání historického vývoje s analýzou současného stavu památky a jejího okolí je identifikován dochovaný rozsah historické půdorysné stopy vývoje sídla a krajiny související s kompozicí památky.

Reálný a pravdivý obraz prostorového vývoje památky zahradního umění a její okolní krajiny v jednotlivých klíčových historických etapách je sestaven na základě analýzy shromážděných historických pramenů a jiných, k tomuto tématu se vztahujících materiálů. Navazuje vzájemná konfrontace zjištěných poznání historického vývoje s analýzou současného stavu památky a jejího okolí a je identifikován dochovaný rozsah historické prostorové struktury vývoje sídla a okolní krajiny související s kompozicí památky zahradního umění. Pro zjištění historické prostorové struktury a jejich fragmenty jsou stanovena opatření jejich budoucí ochrany.

U prostorové analýzy historických podkladů jsou v popředí zájmu památky zahradního umění a okolní krajiny prostorové kompoziční osy a pohledové vazby, dominanty, místa panoramatických pohledů, vedut, místa výhledů apod. Je posouzeno uplatnění součástí přírodního prostředí v kompozici – terénu, vegetace a vody.

Za účelem podrobnější identifikace prostorových vazeb památky zahradního umění je aplikován nový způsob průzkumu, využívající rozboru vizuálního prostředí prostorových plánů, které je součástí smyslového vnímání uceleného obrazu krajiny. Identifikují se současné závady a stanoví se zásady ochrany pozitivních vztahů a vazeb památky a jejího okolí jak v procesu současného, tak budoucího společenského rozvoje.

Výsledky jednotlivých etap analýzy jsou prezentovány textovým popisem a mapovými přílohami. Pro účely metodiky byl dodavatelsky vytvořen mapový projekt v prostředí ESRI ArcGIS (zpracoval T-MAPY spol. s r.o. Hradec Králové).

III. Zdůvodnění „novosti postupu“

Novost postupu metodiky prostorové analýzy spočívá v několika základních principech, které jsou zaměřeny na posílení ochrany a péče památky zahradního umění. Jedná se především o nastavení pravidel k jednotnému popisu a hodnocení památek zahradního umění s důrazem na objektivizovaný popis jejich vnitřní kompoziční struktury a o způsob vyhodnocení postavení památky zahradního umění v rámci širší krajiny, do které byly památky při svém založení záměrně vloženy a s níž se průběžně vyvíjely. Okolní krajina se často pohledově uplatňuje v jejich kompozici a je prostředím, které může významně ovlivnit i podmínit jejich existenci. Ve většině případů není ochrana okolní krajiny ve vztahu k památce zahradního umění v rámci památkové péče legislativně řešena.

K výše uvedeným principům přispívá zásadním způsobem nový nástroj k upřesnění identifikace postavení památky zahradního umění v krajině, kterým je rozbor vizuálního prostředí prostorových plánů. (Vizuální prostředí prostorového plánu je prostředí, které je součástí smyslového vnímání uceleného obrazu krajiny, buď při výhledu z památky nebo s předmětem památky - při pohledu z krajiny na památku. Prostorové plány jsou identifikovány jak přímo z míst v interiéru památky zahradního umění, která jsou propojena záměrnou pohledovou vazbou do vnějšího prostředí, tak opačně - z konkrétních míst v krajině poskytujících pohledovou vazbu na krajinu, v níž se památka uplatňuje. Jedná se obecně o soubor tří prostorových plánů, které na sebe vzájemně navazují.

Vizuální prostředí prostorových plánů ve výhledu z interiéru památky představuje tu část území, která je pohledově exponována při výhledu do okolní krajiny z kompozičně významného stanoviště uvnitř památky. Obdobně je sledováno vizuální prostředí prostorových plánů z charakteristických míst a linií výhledů v okolní krajině, při pohledu na významnou a často dlouhodobě „zažitou“ scénérii s památkou zahradního umění. Ve vymezeném vizuálním prostředí jsou identifikovány pozitivní prostorové vazby a jsou pro ně stanovena opatření jejich potenciální a žádoucí budoucí ochrany. Součástí rozboru je identifikace současných závad, které přinesl dřívější rozvoj v území. V samostatném mapovém výstupu jsou vymezeny plochy památkového zájmu, které je potřebné se zvýšenou měrou sledovat ve vztahu k zachování autenticity a integrity postavení památky v krajině.

Aplikace metodického postupu prostorové analýzy znamená v komplexní ochraně a péči o památky zahradního umění důležitý krok spočívající v transformaci výsledků odborného posouzení vztahů v území při tvorbě a zpřesňování územně analytických podkladů (ÚAP). Hodnocení postavení památky v krajině se po zařazení do odpovídajícího sledovaného jevu ÚAP stane účinným nástrojem územního plánování.

Do postupu hodnocení bylo dále nově zařazeno, na základě ověření v rámci terénních průzkumů, vymezení tzv. kontaktního prostoru za účelem ochrany kulturně historických hodnot objektu. Jedná se o vizuálně přehledný prostor navazující zpravidla bezprostředně na hranici památky, který je významný pro pozitivní vnímání kompozice památky, do které by neměly zasahovat žádné rušivé jevy. Metodický postup vymezení kontaktního prostoru památky zahradního umění představuje nástroj využitelný pro definování prostředí kulturní památky tohoto typu (viz §11 odst. 2. památkového zákona č. 20/1987 Sb.).

Památky zahradního umění dosud stály stranou metodického působení oboru státní památkové péče. Tento nepříznivý stav se snaží řešit komplexním přístupem ucelený soubor metodických postupů, vzájemně na sebe navazujících v procesu poznání a hodnocení památky zahradního umění, kde

metodika prostorové analýzy představuje jeden ze základních a nezastupitelných kroků v procesu systematického poznání kulturně historických hodnot památky.

Jedná se o soubor čtyř metodik: pasportizace památek zahradního umění; prostorová analýza památky zahradního umění; identifikace hodnot památek zahradního umění; management plán ochrany památek zahradního umění. Tyto metodiky jsou řešeny v rámci projektu NAKI DF F12P01OVV044 „Kulturně historicky cenná území jako součást národní a kulturní identity České Republiky. Metody identifikace hodnot historických sídel, parků a zahrad a jejich zachování.“

IV. Srovnání se zahraničím

Mezinárodní dokumenty a materiály vytvořené na úrovni Rady Evropy mají pro ochranu a péči památky zahradního umění mimořádný význam. Jedná se zejména o Florentskou chartu, která zaujímá v památkové péči tohoto specifického oboru významné postavení základního oborového dokumentu. Charta definuje mimo jiné pojem historická zahrada a přesně specifikuje její architektonickou kompozici, formuluje principy její ochrany, údržby, obnovy a využití. Zdůrazňuje návaznost ochrany památek zahradního umění na územní plánování. Metodika prostorové analýzy památky zahradního umění rovněž vychází při volbě členění kompozice a jejích součástí, které jsou v rámci analýz sledovány, z definice zahradní kompozice obsažené v mezinárodním dokumentu Florentské charty.

K výchozím podkladům metodiky prostorové analýzy památky zahradního umění, která se zabývá hodnocením a ochranou postavení památky zahradního umění v krajině, patří Úmluva o ochraně architektonického dědictví Evropy a Evropská úmluva o krajině, které se staly součástí právního řádu ČR. Jedná se o mezinárodní dokumenty vytvořené na úrovni Rady Evropy, které zaujímají významné postavení v řešení přístupů k ochraně kulturní krajiny.

Úmluva architektonického dědictví Evropy byla následně doplněna o doporučení Rady Evropy O integrované ochraně oblastí kulturní krajiny jako části krajinné politiky. Úmluva zahrnuje mimo jiné definici pojmu místa jako kombinovaného díla člověka a přírody, které je pozoruhodné svým specifickým významem (historickým, uměleckým, ale také technickým apod.) a pro svoje hodnoty zasluhuje ochranu, která by se měla stát součástí krajinné politiky.

Evropská úmluva o krajině se týká širokého pojetí krajiny, které jsou jak pozoruhodné, tak běžné i narušené a rozšiřuje jejich ochranu na celé území státu. Cílem úmluvy je přitom podpořit ochranu, správu a plánování krajiny. V aktivní péči o krajinu klade důraz na soulad s principy udržitelného rozvoje, kde doporučuje dbát na charakter krajiny a směřování plánovaných činností v krajině tak, aby vedly k jejímu zhodnocení. Doporučení uvedená v dokumentu Evropské úmluvy o krajině rozvíjí konkrétně tato metodika prostorové analýzy památky zahradního umění navrženým postupem identifikace postavení památky zahradního umění v krajině. Navržený postup metodiky prostorové analýzy je rovněž v souladu s obsahem Xí'anské deklarace z roku 2005, zaměřené na kvalitní péči o prostředí kulturního dědictví v praxi, a to v měnících se městských i kulturních krajinách.

Snaha o kvalitní ochranu a péči prostředí kulturního dědictví v měnících se krajině rezonuje v řadě odborných publikací, vědeckých pojednání i odborných posudků zpracovaných odborníky s

mezinárodním kreditem, jako jsou například světově proslulý norský historik a teoretik architektury Christian Norberg-Schulz nebo významný německý krajinný architekt Heinz W. Hallmann.

Christian Norberg-Schulz se ve svém díle *Genius loci* zabývá mimo jiné vztahem člověka a místa. Místo chápe jako kvalitativní „celostní“ jev s konkrétní povahou, které se „objevuje jako strukturovaný svět osvětlený analýzou jeho prostorových a charakterových stránek“. V pojednání zaměřeném na obraz místa uvádí fenomenální příklad Prahy: „... je někde na světě jiné město, jehož charakter byl takto konkretizován v jediné vedutě, která zahrnuje všechny úrovně prostředí, počínaje krajinou a konče artikulací jednotlivé budovy?“ Autor zde vyzdvihuje význam historické veduty, která je důležitou součástí formování vztahu k zachování autenticity a integrity postavení památky zahradního umění v urbanistické situaci sídla, respektive širší kulturní krajiny.

Naléhavost zajištění ochrany postavení památky zahradního umění v okolní krajině v procesu společenského rozvoje, vyplývá z odborného architektonicko-krajinářského posudku Heinze W. Hallmanna, kde v rámci svého vědeckého úkolu zaměřil pozornost na vnímání památky a jejího okolí. Uvádí příklad postupimské kulturní krajiny, ve které došlo v době existence NDR k urbanistickým zásahům, kdy výškové stavby necitlivým způsobem narušily mnohé z pohledových os původní historické koncepce krajiny. Upozorňuje dále na důležitost a význam místa, do kterého je objekt památky při svém zakládání záměrně vložen a které bylo vybráno s mimořádným zřetelem, jako například zahrada Berggarten s Herkulovou sochou na vrcholku návrší nebo parkový komplex Karlsau.

V prostředí německé památkové péče byl v polovině šedesátých let minulého století vyvinut metodický postup, označovaný jako „*Parkpflegewerk*“,¹ koncipovaný jako systémový plánovací nástroj k analýze, dokumentaci, zajištění památkové péče, údržbě a obnově historických zahrad.² Postupně se stal oborovým standardem a je využíván i v dalších německy mluvících zemích, ve Švýcarsku a také v Rakousku. Postup zahrnuje vědecké zpracování historického vývoje a analýzu a zhodnocení současného stavu zahradního díla, na jejichž základě má být formulován ideální cílový stav památkové obnovy zahrady a z toho vyplývající postupy restaurování a péstebních opatření. V oddíle 3.3. *Památkové hodnocení* se metodický postup *Parkpflegewerk* zabývá rozpoznáváním památkové podstaty historických zahrad a parků a formulací jejich historického i současného významu. Historický vývoj památky v jejích dílčích slohových vrstvách je popsán v textové části hodnocení a dále graficky prezentován v samostatné mapě (*anlagengenetische Karte*).³ Předkládaná metodika prostorové analýzy památek zahradního umění definuje v kapitole 3.1. (Analýza a interpretace historického vývoje kompozice památky zahradního umění) vlastní postup analýzy a interpretace specifik kompozice v jednotlivých vývojových fázích památky zahradního umění a dále doporučuje strukturu a formu slovního popisu a grafického vyjádření výsledků interpretace vývoje kompoziční struktury památky zahradního umění.

Výsledný elaborát prostorové analýzy konkrétní památky zahradního umění má v případě analýzy

¹ KRAUSE 2011, s. 258n.

² Viz například RÖTHIG 2012, s. 30n., nebo „Parkpflegewerk des Alten Botanischen Gartens in Marburg,“ dostupná na <http://www.adk-verein.de/Parkpflegewerk>.

³ MEYER 2000, s. 55 - 70.

vnitřní struktury památky srovnatelnou informační hodnotu jako výstupy metodického postupu *Parkpflegewerk*.

Velmi propracovaný systém péče, odvíjející se od sady analýz mimo jiné i historického vývoje spravovaných objektů, používá organizace Royal Parks, která je zodpovědná za více než 2 000 ha historických parků v Londýně.⁴ Za vzorově propracovaný v analytické části lze považovat např. Hyde park management plan.⁵

V anglosaských zemích se v péči o historické zahrady a parky uplatňuje řada nástrojů. Jedny z neúčinnějších představují plány ochrany a péče - *Conservation Management Plans* (CMP). Efektivnost CMP je založena na logické posloupnosti kroků jejich zpracování a jejich komplexnosti. V první fázi se CMP zabývají aktuálním stavem konkrétní zkoumané historické zahrady (parku atp.), následně identifikují její hodnoty a určují faktory, které je ohrožují. Na základě analýzy se vytyčuje vize budoucího stavu zahrady a stanovují postupy, které mají chránit a posilovat její hodnoty a vytvářet základ systému péče o památku v budoucnosti.

Výstupem úvodní fáze CMP, tj. identifikace a evidence konkrétní historické zahrady (parku), je její strukturovaný popis na úrovni celku i jejích kompozičních částí ve stanovené míře podrobnosti. Pro evidenční jednotky všech řádů jsou obvykle vyplňovány jednotně strukturované formuláře (karty).

Předkládaná metodika prostorové analýzy památek zahradního umění definuje v kapitole 3.1 vlastní postup strukturovaného postupu celku a kompozičních částí památek zahradního umění. Shodně s metodikou CMP vytváří strukturované formuláře (viz Příloha číslo 2 této metodiky: Příklad popisu současného stavu vnitřní kompoziční struktury památky zahradního umění). Souhrn formulářů je vytváří specifickou částí databáze průzkumu a je dobře využitelný pro tvorbu map vnitřní struktury památek zahradního umění.

Metodika prostorové analýzy je jedním ze základních kroků v procesu systematického poznání kulturně historických hodnot památky zahradního umění. Proto je zahrnuta do uceleného souboru metodických postupů, které na sebe v procesu poznání a hodnocení památky zahradního umění vzájemně navazují. Jsou součástí jednoho projektu NAKI DF F12P01OVV044 „Kulturně historicky cenná území jako součást národní a kulturní identity České Republiky. Metody identifikace hodnot historických sídel, parků a zahrad a jejich zachování.“

V souladu s mezinárodními dokumenty Rady Evropy, které se zabývají přístupy ochrany kulturní krajiny, umožňuje navržený postup metodiky prostorové analýzy rozšířit poznání kulturně historických hodnot památky zahradního umění o jejím vztahu k okolní krajině, do které byla při svém založení záměrně vložena a která se často pohledově uplatňuje v její kompozici. Metodika vytváří podmínky pro zjištění všech pozitivních vztahů a vazeb památky zahradního umění s okolním krajinným prostorem, pro které jsou stanovena ochranná opatření se zdůvodněním respektování jejich ochrany v procesu společenského rozvoje. Vytvořené mapové podklady budou mít takové

⁴ Zpracovávané management plány pro jednotlivé zahrady a parky jsou dostupné na <https://www.royalparks.org.uk/park-management>.

⁵ Dostupné na https://www.royalparks.org.uk/__data/assets/pdf_file/0005/41765/hyde-park-landscape-management-plan.pdf.

náležitosti, aby mohly být použity při tvorbě územně analytických podkladů a staly se tak účinným nástrojem územního plánování.

Metodika zároveň vytváří podmínky pro systémové uplatnění soudobých a novátorských odborných přístupů a jejich využití při vymezení předmětu památkové ochrany, od kterého se odvíjí kvalita teoretické i praktické péče o památky zahradního umění a jejich souvisejícího prostředí. V tomto směru představuje metodika prostorové analýzy památky zahradního umění originální práci zásadního významu, pro kterou nebylo v zahraničí nalezeno srovnání.

Mezinárodní dokumenty a materiály vytvořené na úrovni Rady Evropy mají pro ochranu a péči památky zahradního umění mimořádný význam. Jedná se zejména o Florentskou chartu, která zaujímá v památkové péči tohoto specifického oboru významné postavení základního oborového dokumentu. Charta definuje mimo jiné pojem historická zahrada a přesně specifikuje její architektonickou kompozici, formuluje principy její ochrany, údržby, obnovy a využití. Zdůrazňuje návaznost ochrany památek zahradního umění na územní plánování. Metodika prostorové analýzy památky zahradního umění rovněž vychází při volbě členění kompozice a jejích součástí, které jsou v rámci analýz sledovány, z definice zahradní kompozice obsažené v mezinárodním dokumentu Florentské charty.

K výchozím podkladům metodiky prostorové analýzy památky zahradního umění, která se zabývá hodnocením a ochranou postavení památky v krajině, patří Úmluva o ochraně architektonického dědictví Evropy a Evropská úmluva o krajině, které se staly součástí právního řádu ČR. Jedná se o mezinárodní dokumenty vytvořené na úrovni Rady Evropy, které zaujímají významné postavení v řešení přístupů k ochraně kulturní krajiny.

Úmluva architektonického dědictví Evropy byla následně doplněna o doporučení Rady Evropy O integrované ochraně oblastí kulturní krajiny jako části krajinné politiky. Úmluva zahrnuje mimo jiné definici pojmu místa jako kombinovaného díla člověka a přírody, které je pozoruhodné svým specifickým významem (historickým, uměleckým, ale také technickým apod.) a pro svoje hodnoty zasluhuje ochranu, která by se měla stát součástí krajinné politiky.

Evropská úmluva o krajině se týká širokého pojetí krajin, které jsou jak pozoruhodné, tak běžné i narušené a rozšiřuje jejich ochranu na celé území státu. Cílem úmluvy je přitom podpořit ochranu, správu a plánování krajiny. V aktivní péči o krajinu klade důraz na soulad s principy udržitelného rozvoje, kde doporučuje dbát na charakter krajiny a směřování plánovaných činností v krajině tak, aby vedly k jejímu zhodnocení. Doporučení uvedená v dokumentu Evropské úmluvy o krajině rozvíjí konkrétně tato metodika prostorové analýzy památky zahradního umění navrženým postupem identifikace postavení památky v krajině. Navržený postup metodiky prostorové analýzy je rovněž v souladu s obsahem Xi'anské deklarace z roku 2005, zaměřené na kvalitní péči o prostředí kulturního dědictví v praxi, a to v měnících se městských i kulturních krajinách.

Snaha o kvalitní ochranu a péči prostředí kulturního dědictví v měnící se krajině rezonuje v řadě odborných publikací, vědeckých pojednání i odborných posudků zpracovaných odborníky s mezinárodním kreditem, jako jsou například světově proslulý norský historik a teoretik architektury Christian Norberg-Schulz nebo významný německý krajinný architekt Heinz W. Hallmann.

Christian Norberg-Schulz se ve svém díle *Genius loci* zabývá mimo jiné vztahem člověka a místa. Místo chápe jako kvalitativní „celostní“ jev s konkrétní povahou, které se „objevuje jako strukturovaný svět osvětlený analýzou jeho prostorových a charakterových stránek“. V pojednání zaměřeném na obraz místa uvádí fenomenální příklad Prahy: „... je někde na světě jiné město, jehož charakter byl takto konkretizován v jediné vedutě, která zahrnuje všechny úrovně prostředí, počínaje krajinou a konče artikulací jednotlivé budovy?“ Autor zde vyzdvihuje význam historické veduty, která je důležitou součástí formování vztahu k zachování autenticity a integrity postavení památky zahradního umění v urbanistické situaci sídla, respektive širší kulturní krajiny.

Naléhavost zajištění ochrany postavení objektu památky zahradního umění v okolní krajině v procesu společenského rozvoje, vyplývá z odborného architektonicko-krajinářského posudku Heinze W. Hallmanna, kde v rámci svého vědeckého úkolu zaměřil pozornost na vnímání památky a jejího okolí. Uvádí příklad postupimské kulturní krajiny, ve které došlo v době existence NDR k urbanistickým zásahům, kdy výškové stavby necitlivým způsobem narušily mnohé z pohledových os původní historické koncepce krajiny. Upozorňuje dále na důležitost a význam místa, do kterého je památka při svém zakládání záměrně vložena a které byl vybráno s mimořádným zřetelem, jako např. zahrada Berggarten s Herkulovou sochou na vrcholku návrší nebo parkový komplex Karlsaue.

Metodika prostorové analýzy je jedním ze základních kroků v procesu systematického poznání kulturně historických hodnot památky zahradního umění. Proto je zahrnuta do uceleného souboru metodických postupů, které na sebe v procesu poznání a hodnocení památky zahradního umění vzájemně navazují. Jsou součástí jednoho projektu NAKI DF F12P01OVV044 „Kulturně historicky cenná území jako součást národní a kulturní identity České Republiky. Metody identifikace hodnot historických sídel, parků a zahrad a jejich zachování.“

V souladu s mezinárodními dokumenty Rady Evropy, které se zabývají přístupy ochrany kulturní krajiny, umožňuje navržený postup metodiky prostorové analýzy rozšířit poznání kulturně historických hodnot památky zahradního umění o její vztahy k okolní krajině, do které byla při svém založení záměrně vložena a která se často pohledově uplatňuje v její kompozici. Metodika vytváří podmínky pro zjištění všech pozitivních vztahů a vazeb památky s okolním krajinným prostorem, pro které jsou stanovena ochranná opatření se zdůvodněním respektování jejich ochrany v procesu společenského rozvoje. Vytvořené mapové podklady budou mít takové náležitosti, aby mohly být použity při tvorbě územně analytických podkladů a staly se tak účinným nástrojem územního plánování.

Metodika zároveň vytváří podmínky pro systémové uplatnění soudobých a novátorských odborných přístupů a jejich využití při vymezení předmětu památkové ochrany, od kterého se odvíjí kvalita teoretické i praktické péče o památky zahradního umění a jejich souvisejícího prostředí. V tomto směru představuje metodika prostorové analýzy památky zahradního umění originální práci zásadního významu, pro kterou nebylo v zahraničí nalezeno srovnání.

V. Popis uplatnění certifikované metodiky, informace pro koho je určena a jakým způsobem bude uplatněna

Památky zahradního umění jsou předmětem památkové ochrany, zatímco prostředí, do kterého byly záměrně vloženy a v němž se společně vyvíjely, často postrádá legislativní ochranu. Aby byla jejich ochrana účinná a v praktické činnosti co nejlépe naplňována, je nezbytné, aby vycházela nejenom z detailní znalosti jednotlivých složek kompozice památek zahradního umění, jejich vývoje a vazeb, ale aby stejná pozornost byla věnována také prostředí, do kterého byla památka zahradního umění zasazena a které se často promítá zpětně do její kompozice. Metodika prostorové analýzy památky zahradního umění je zaměřena na oba aspekty ochrany a poskytuje uživatelům návod k získání souboru poznatků kulturně historických hodnot památky při využití navrženého postupu objektivního popisu její vnitřní kompoziční struktury i způsobu vyhodnocení její komunikace a interakce s okolní krajinou. Zaměření metodiky na hodnocení postavení památky zahradního umění v krajině je důležitým krokem k uplatnění komplexního vyhodnocení vztahů památky zahradního umění v oblasti stavebního řádu a územního plánování, zejména jako podkladu k pořizování zásad územního rozvoje, územně plánovací dokumentace na úrovni konkrétní obce a jako podkladu pro rozhodování v území. Jedná se o materiál pro doplňující průzkumy a rozbory, eventuálně pro územní studie věnované krajině, respektive nezastavěnému území. Výsledky budou sloužit k zapracování do územně analytických podkladů a v neposlední řadě ke zpracování koncepce uspořádání krajiny v územním plánu. Metodika prostorové analýzy umožní vytváření objektivních výsledků poznání hodnot památky zahradního umění, které mohou být následně soustředěny do ucelené soustavy oborových dat, kde mají široké využití ke kvalifikovanému výkonu památkové péče, mezioborové spolupráci a komunikaci.

Uplatnění metodiky vyplývá z aplikace památkové ochrany na základě ustanovení zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči a bude se tedy využívat v rámci odborné působnosti a výkonu památkové péče. Metodika je určena především pracovníkům odborných složek i výkonných orgánů památkové péče. Vzhledem k zaměření na ochranu postavení památky zahradního umění v krajině budou výsledky analýzy určeny pracovníkům působícím v územním plánování, na stavebních úřadech, v odborných institucích i výkonných orgánech ochrany přírody a životního prostředí.

Výsledky budou určeny rovněž zástupcům obcí, podnikatelských subjektů a v neposlední řadě i zájmovým sdružením a zájemcům z řad odborné i laické veřejnosti, kteří se aktivně zapojují do péče o památky zahradního umění. Nezastupitelným okruhem uživatelů metodiky budou kromě orgánů samosprávy především vlastníci nemovitostí památek zahradního umění a jejich širšího okolí, kteří jsou účastníky stavebních řízení a územního plánování obecně. Důležitou skupinou uživatelů budou dále projektanti a studenti příslušných oborů, zejména urbanismu a zahradní a krajinářské architektury.

Interpretované výsledky analýz všech vzájemných vnitroobjektových vztahů památky zahradního umění existujících v minulosti i současnosti budou využity jako podklad pro identifikaci hodnot památky a jejích dílčích částí (viz metodika identifikace hodnot památek zahradního umění), jako podklad při tvorbě management plánu památky zahradního umění (viz metodika Management plán ochrany památkových hodnot památek zahradního umění).

Získaný souhrn důležitých znalostí památky zahradního umění bude využit pro plánování péče a případnou obnovu památky, její prezentaci i pro vzdělávání a zvýšení zájmu společnosti

spolupodílet se při ochraně této specifické oblasti kulturního dědictví. Výsledné vyjádření výsledků průzkumu bude obsahovat výčet všech důležitých charakteristik, jevů a vazeb, které je nutno zachovat a chránit, podpořit a rozvíjet v procesu péče o památky zahradního umění. Výsledky budou zahrnovat rovněž identifikované závady a ohrožení.

Metodika v neposlední řadě přispěje v rámci mezioborové spolupráce s orgány ochrany přírody a krajiny k preciznějšímu formulování památkových hodnot, zejména k lepší úrovni předvídatelnosti postojů památkové péče v otázkách péče o vegetační složku památky zahradního umění a krajinný ráz okolní krajiny. V případě společných zájmů s orgány ochrany přírody a krajiny lze využít specifikaci kulturně historických hodnot k podpoře ochrany krajinného rázu, který je legislativním nástrojem ze zákona č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny.

VI. Seznam použité a související literatury

BARNES, Michael Clay. Historic garden survival : strategically growing human, funding, physical site, and organizational resources. Project report (M.P.S.(Agr. & Life Sci.)),Cornell University 2008. [cit. 28. 11. 2015]. Dostupný na http://www.cornellplantations.org/sites/default/files/Michael_Barnes_Thesis.pdf.

Callan Park Conservation Management Plan .[cit. 20. září 2015]. [cit. 28. listopadu 2015]. Dostupný na <http://www.leichhardt.nsw.gov.au/Community-Issues/Callan-Park/Callan-Park-Master-Plan#Callan Park Conservation Management Plan>

CÍLEK, Václav. Obraz krajiny - Pohled ze středních Čech. Praha : Dokořán, 2011. ISBN 978-80-7363-205-2.

CÍLEK, Václav, RYSOVÁ, Hana, ŠEJN, Miloš. Krajiny vnitřní a vnější. Praha : Dokořán, 2005. ISBN 80-7363-042-7.

CURRIE, Chris. Garden archaeology. A Handbook. Praktical Handbook in Archaeology No 17. York: Council of British archaeology, 2005. ISBN 1-902771-48-6.

DGGL (Deutsche Gesellschaft für Gartenkunst und Landschaftsarchitektur), Arbeitskreis Historische Gärten und Forschungsgesellschaft Landschaftsentwicklung – Landschaftsbau (FLL). Historische Gärten in Deutschland. Aufgaben, Thesen und Instrumente zum Schutz, zur Erhaltung und zur Pflege des Gartenkulturerbes. Neustadt, 2000, ISBN 3-00-006846-5.

ENGLISH HERITAGE. Conservation Principles, Policies and Guidance for Sustainable Management of the Historic Environment. 2008. [cit. 28. listopadu 2015]. Dostupný na <http://centro.org.uk/media/424801/Appendix-18.PDF>.

FLEKALOVÁ, Markéta. Humna – Přejít do krajiny. In: Sborník příspěvků ze semináře 11.9.2008 na MZLU v Brně. Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, Brno 2008, s. 77. ISBN 978-80-7375-210-1.

FORNER, Jörg-Ulrich. Erfassung historischer Freiräume : Dokumentationssystematik bei der Bestandserhebung und Bauaufnahme von gebauten Elementen in historischen Gärten, Parks und Kulturlandschaften. Dizertační práce, Technische Universität Berlin, 2002.

GOJDA, Martin. Archeologický průzkum krajiny pomocí leteckého laserového skenování. Dosavadní průběh a výsledky prvního českého projektu. Archeologické rozhledy 63, 2011. s. 680–698. ISSN 0323-1267.

GOJDA, Martin et al., Archeologický průzkum památek zahradního umění. Praha: Národní památkový ústav, 2015. ISBN 978-80-7480-030-6.

HALLMANN, Heinz. W. Landschaftsarchitektonisches Gutachten. Überprüfung visueller Beeinträchtigungen der geplanten Multifunktionshalle auf die Karlsaue in Kassel einschliesslich Vorschlägen zur Vermeidung. Kassel, 2007. Dostupné z <http://www.kassel.de/imperia/md/content/cms04/sonderprojekte/gutachtenvorabzg.pdf>, citováno 20. 5. 2015.

HARNEY, Marion. Gardens and Landscapes in Historic Building Conservation. John Wiley & Sons, 2014. ISBN 1118508130, 9781118508138.

HENNEBO, Dieter. Gartendenkmalpflege. Grundlagen der Erhaltung historischer Gärten und Grünanlagen Ulmer Verlag 1985.

HEXNER, Michal. Metodiky a techniky analýz z hledisek urbanistické kompozice (habilitační práce). Fakulta architektury ČVUT Praha, 2007.

HEXNER, Michal; NOVÁK, Jaroslav. Urbanistická kompozice. Praha : ČVUT, 1996.

HISTORIC SCOTLAND. Scottish Historic Environment Policy 2011, s. 81–82. [cit. 28. listopadu 2015]. Dostupný na <http://www.historic-scotland.gov.uk/shep-dec2011.pdf>

HORKÝ, Jaroslav; VOREL, Ivan. Tvorba krajiny. Praha : České vysoké učení technické v Praze, 1995. 3. vydání. ISBN 80-01-01290-05.

HRUŠKA, Emanuel. Vývoj urbanizmu a územného plánovania. Bratislava: ŠNTL, 1955.

JOKILEHTO, Jukka. International charters on urban conservation: some thoughts on the principles expressed in current international doctrine. City & Time 3 (3): 2. 2007. [cit. 28. listopadu 2015]. Dostupný na <http://www.ct.ceci-br.org>.

KADERÁVEK, František. Perspektiva - Příručka pro architekty, malíře a přátele umění. Praha : Štenc, 1922.

KENT, Sarah. Kompozice. Bratislava : Perfekt, 1996. ISBN 80-8046-163-5.

KODET, Vojtěch; MORAVEC, Jiří. Politika krajiny. In: Sborník příspěvků Evropská úmluva o krajině a ekonomické souvislosti. Praha : IREAS, 2006. ISBN 80-86684-45-8.

KRAUSE, Karl-Jürgen. Lexikon Denkmalschutz und Denkmalpflege. Klartext Verlag, Essen 2011, ISBN 3837503070, s. 258n.

KREJČÍŘÍK, Přemysl: Stavebně-historický průzkum - historický vývoj památky zahradního umění a jeho interpretace. In KREJČÍŘÍK, Přemysl. Krajinářská architektura a proměny historických prostorů. 1. vyd. Lednice: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, 2004, s. 11-17. ISBN 80-7157-823-1.

KREJČÍŘÍK, Přemysl; MACEK, Petr. Stavebně historický průzkum - Historický vývoj památky zahradního umění a jeho interpretace. Zahrada - park - krajina, SZKT, 2003, ročník XII., č. 4., s. 6-9. ISSN 1211-1678.

KŘESADLOVÁ, Lenka. Návrh památkového záměru obnovy Libosadu – Květné zahrady v Kroměříži. Kroměříž 2008, s. 32. Dokument vznikl pro vnitřní potřeby NPÚ.

KŘESADLOVÁ, Lenka. Návrh památkového záměru obnovy Podzámecké zahrady v Kroměříži. Kroměříž 2008, s. 83. Dokument vznikl pro vnitřní potřeby NPÚ.

KUČA, Karel; KUČOVÁ, Věra. Principy památkového urbanismu. Praha : SÚPP, 2000, 80-86234-15-0.

KUČOVÁ, Věra. Ochrana historických měst a vesnic jako trvale aktuální a mezinárodní téma památkové péče v kontextu českých zemí. Zprávy památkové péče 2014, roč. 74, č.3, 184-192. ISSN 1210-5538.

KUČOVÁ, Věra; DOSTÁLEK, Jiří; EHRLICH, Marek; KUČA, Karel; PACÁKOVÁ, Božena. Metodika tvorby standardizovaného záznamu krajinné památkové zóny. Praha: Národní památkový ústav, generální ředitelství, 2014. Odborné a metodické publikace, svazek 53. ISBN 978-80-7480-022-1.

KUNA, Martin.ed., Nedestruktivní archeologie. Praha: Academia, 2004. ISBN 80-200-1216-8.

KUPKA, Jiří. Zeleň v historii města. ČVUT Praha 2006.

LÖW, Jiří; MÍCHAL, Igor. Krajinný ráz. Kostelec nad Černými lesy : Lesnická práce, 2003. ISBN 80-86386-27-9.

LYNCH, Kevin. Obraz města. The Image of the City. The M.I. T Press. Praha: BOVA POLYGON, 2004.

MALEK, A. ed. Sourcebook for garden archaeology. Methods, Techniques, Interpretations and Field Examples. Parks et Jardins, vol. 1, Peter Lang Bern – Bruxelles – Frankfurt am Main – New York – Oxford – Wien. 2013. ISBN 978-0343-0539-6.

MEYER, Margita M. Parkpflegewerke für Gartendenkmale – Leitlinien. In Historische Parks und Gärten – Denkmalgerechte Parkpflege. Neustadt : Deutsche Gesellschaft für Gartenkunst und Landschaftsarchitektur, 2000, s. 55–70. ISBN 3-00-006846-5.

MUŽÍK, Jan. Principy a pravidla územního plánování. Kapitola B – Koncepce územního rozvoje ČR. Kapitola B.3 Koncepce územního rozvoje a jejich trendy. Brno : Ústav územního rozvoje, 2013. Dostupné z <http://www.uur.cz/images/5-publikacni-cinnost-a-knihovna/internetove-prezentace/principy-a-pravidla-uzemniho-planovani/kapitolaB-2011/B3-20101223.pdf>, citováno 28. 5. 2015.

NORBERG-SCHULZ, Christian. Genius loci: krajina, místo, architektura. Praha : Dokořán, 2010. ISBN 978-80-7363-303-5.

- NOVÁK, Jaroslav. Urbanistický prostor (vybrané otázky urbanistické kompozice). Kandidátská disertační práce. Praha : FA ČVUT, 1985
- PACÁKOVÁ-HOŠŤÁLKOVÁ, Božena; PETRŮ, Jaroslav; RIEDL, Dušan; SVOBODA, Antonín, Marián. Zahrady a parky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Nakladatelství Libri, Praha, 1999, s. 438-446. ISBN 80-85983-55-9.
- PEJCHAL, Miloš; ŠIMEK, Pavel a kol. Projekt obnovy zámeckého parku v Lednici na Moravě. Mendelova zemědělská a lesnická univerzita, Zahradnická fakulta Lednice na Moravě – Ústav biotechniky zeleně. 2003.
- PETZET, Michael. MONUMENTA II. Conservation of Monuments and Sites – International Principles in Theory and Practices. Hedrik Bässler Verlag. Berlin 2013. ISBN 978-3-930388-22-6.
- POLÁKOVÁ, Jana, editorka. Mezinárodní dokumenty o ochraně kulturního dědictví. Praha: Národní památkový ústav, ústřední pracoviště, Praha, 2007. ISBN 978-80-87104-14-9.
- POLEŠÁKOVÁ, Marie; TUŠER, Jaroslav. Standard sledovaných jevů pro územně analytické podklady obcí. Metodický návod k příloze č. 1 části A – Územně analytické podklady obcí – podklad pro rozbor udržitelného rozvoje území vyhlášky č. 500/2006 Sb. 3. aktualizace. Brno a Praha : Ústav územního rozvoje 2014. Dostupné z <http://www.uur.cz/images/8-stanoviska-a-metodiky/13-uap-metodiky-pokyn-1A.pdf>, citováno 28. 5. 2015.
- RÖTHIG, Achim. Parkpflegewerk Müschpark / Aachen, sv. 1. 2012. [cit. 28. listopadu 2015]. Dostupný na http://www.aachen.de/de/stadt_buerger/planen_bauen/denkmalpflege/mueschpark/Band_I_Textband_PPW_Mueschpark_Internet.pdf.
- SAMOJSKÝ, Petr. Krajina jako duchovní dědictví – Úvodní rozhlédnutí. Praha : Obec širšího společenství českých Unitářů, 2011. ISBN 978-80-904909-1.
- SCHAMA, Simon. Krajina a paměť. Praha : Argo, Dokořán, 2007. ISBN 978-80-7203-803-9.
- SKLENIČKA, Petr. Pronajatá krajina. Praha : Centrum pro krajinu, 2011. ISBN 978-80-87199-01-5.
- STEJSKALOVÁ, Jana; VLASÁK, Martin; EZEHEL, Miroslav. Památky zahradního umění a historická krajina středních Čech. Mělník : Vyšší odborná škola zahradnická a střední zahradnická škola Mělník, 2012. ISBN 978-80-87610-03-9.
- SÝKORA, Jaroslav. Venkovský prostor. Díl 2. Územní plánování vesnice a krajiny. Praha : České vysoké učení technické v Praze, 1998. ISBN 80-01-01810-5.
- ŠIMEK, Pavel a kolektiv. Projekt obnovy zámeckého parku v Lednici na Moravě. Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, Zahradnická fakulta v Lednici na Moravě. Lednice na Moravě, 2003.
- ŠIŠKA, Michal. Malé věci v krajině. Praha : Arbor vitae, 2011. ISBN 978-80-87164-67-9.
- ŠTRÉBLOVÁ HRONOVSKÁ, Kateřina; KUPKA, Jiří (editoři). Ochrana kulturní krajiny, hledání cílů, možností a pravidel. Praha : České vysoké učení technické v Praze, 2013. ISBN 978-80-01-05391-1.

TODL, Luděk; HEXNER, Michal; NOVÁK, Jaroslav. Urbanistická kompozice I. Praha : ČVUT, 1985.

VÁCLAVÍK, Robert; VŠETEČKA, Petr. Generel, zadání a Supervize projektu NCZK v areálu Arcibiskupského zámku a Květné a Podzámecké zahrady v Kroměříži. In INGREDERE HOSPES VII. Sborník příspěvků z mezinárodní odborné konference. Národní památkový ústav. Kroměříž: 2014. S. 22-31. ISBN 978-80-87231-21-0.

VOREL, Ivan. Hodnocení krajinného rázu – hledání objektivnosti. In: Územní plánování a urbanismus, 24, 1997, č. 1-2, s. 32 – 35.

VOŠAHLÍK, Aleš. Mezinárodní dokumenty ICOMOS o ochraně kulturního dědictví. Praha : Český národní komitét ICOMOS, 2001. Český překlad dokumentů ICOMOS, bez ISBN.

WATKINS, John, WRIGHT, Tom. The Management & Maintenance of Historic Parks, Gardens & Landscapes: The English Heritage Handbook. Frances Lincoln 2007. ISBN: 9780711224391.

ZIBRIN, Pavel. Vnímanie urbanistického prostoru. Bratislava: Alfa, 1988.

ŽÁK, Ladislav. Obytná krajina. Praha : SVU Mánes, 1947.

VII. Seznam publikací, které předcházely metodice a byly publikovány (pokud existují)

Předkládané metodice nepředchází žádná srovnatelná práce.

Metodika prostorové analýzy památky zahradního umění

Příloha číslo 1

Příklad analýzy a interpretace historického vývoje kompozice památky zahradního umění a jejího okolí

Modelový objekt Podzámecká zahrada v Kroměříži

Postup analýzy:

- 1) Na základě studia historických pramenů byly stanoveny a popsány hlavní fáze vývoje Podzámecké zahrady.
- 2) Z dostupné plánové dokumentace bylo vybráno 6 základních plánů zachycujících hlavní vývojové etapy památky (1790, 1802, 1836, 1850, 1883, 2003) k analýzám vývoje prostorové struktury.
- 3) K analýze současného stavu prostorové struktury byla jako základní podklad použita mapa zachycující stav vegetačních prvků zahrady v roce 2003.
- 4) Z dostupné plánové a obrazové dokumentace bylo vybráno 8 dokladů zachycujících vývoj vztahu památky a jejího okolí, konkrétně k městu Kroměříž a okolní krajině (1593, 1691, 1789, 1830, 1880, 1915, 1935, 2010).
- 5) Byl proveden rozbor postavení Podzámecké zahrady z hlediska urbanistického vývoje sídla a následně byl proveden rozbor vlivu změn okolí na tuto památku.

Slovní popis výsledků interpretace vývoje kompoziční struktury Podzámecké zahrady a jejího okolí

Počátky historie Podzámecké zahrady je možné sledovat již od období renesance. Tato zahrada byla vážně poškozena za třicetileté války a k její obnově v raně barokním duchu došlo za episkopátu biskupa Karla II. z Lichtensteinu-Castelkorna (1664–1695). Formálně řešená kompozice se během 18. století pozvolna měnila dle vývoje barokního myšlení.

První olomoucký arcibiskup Antonín Theodor Colloredo-Waldsee (1777–1811) pod vlivem osvícenských myšlenek mezi léty 1790–1800 rozšířil a proměnil zahradu v sentimentálně laděný park.

Ve třicátých letech 19. století přichází do Kroměříže arcibiskup Ferdinand Maria Chotek (1832–1836), který spolu s architektem Antonem Archem (1793–1851) přistupuje k radikální proměně Podzámecké zahrady ve velkorysý krajinářský park. Po Chotkově úmrtí projekt realizuje jeho nástupce arcibiskup Maxmilián Sommerau-Beckh (1837–1853). Během tohoto období zaznamenala zahrada největší rozkvět a získala současnou rozlohu více jak 60 ha.

Počátky historie zahrady (renesance)

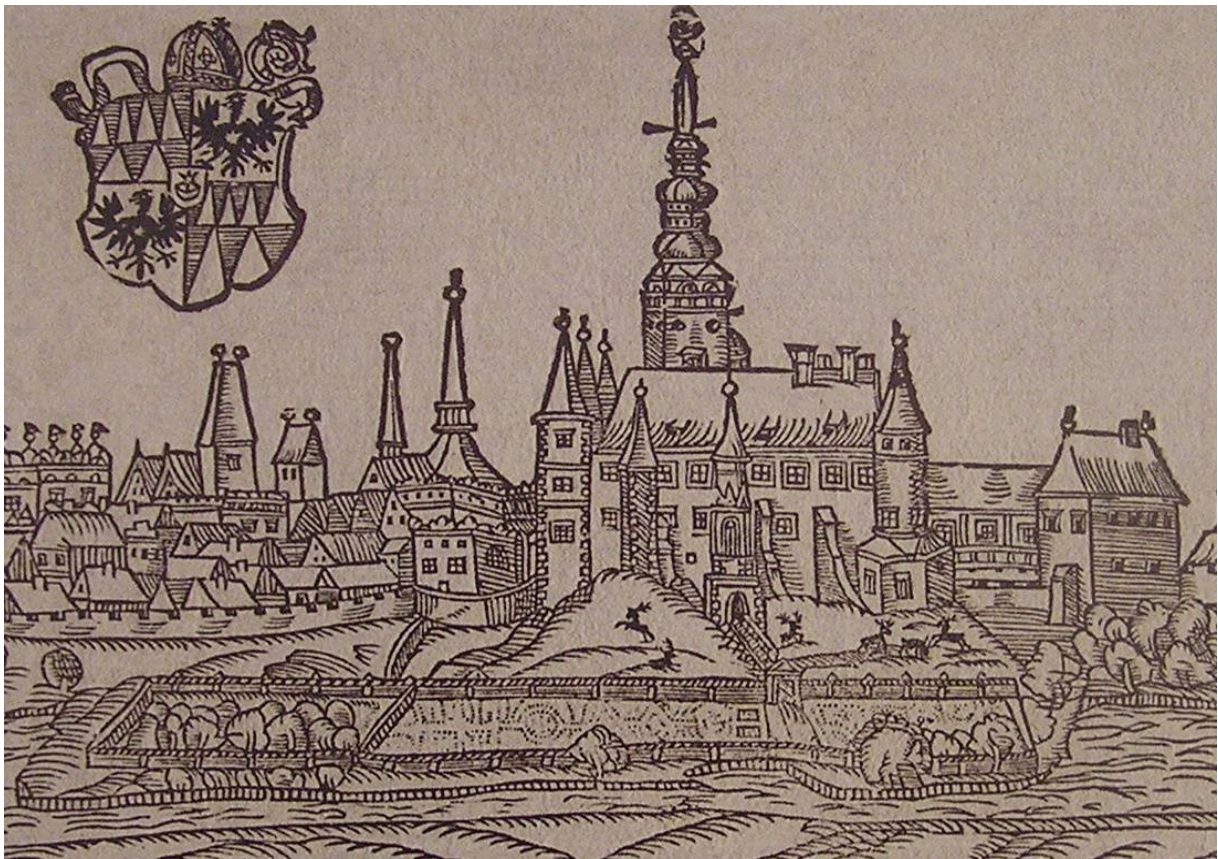
Přelom 15. a 16. stol. Založení zahrady v souvislosti s výstavbou biskupského sídla.

16. století 1509 je u renesančního zámku uváděna “krásná zahrada vhodná pro prince Ludvíka“ (biskup Stanislav Thurzo 1497-1540).

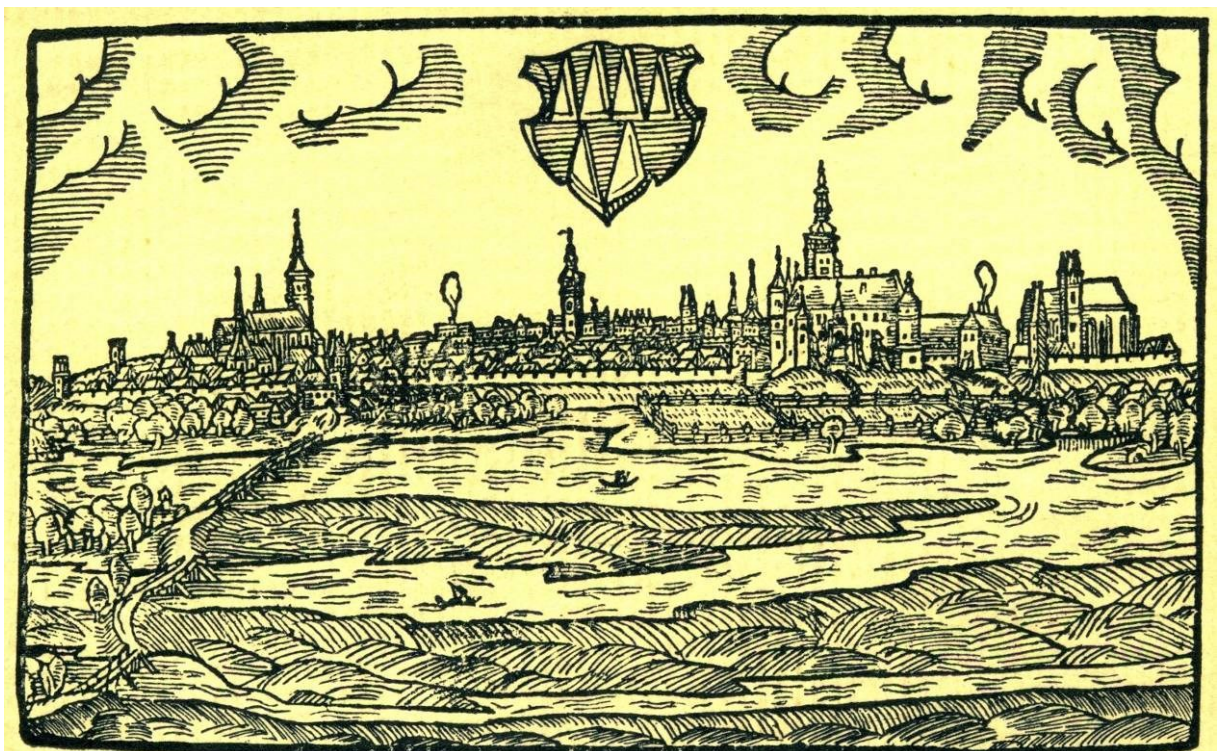
Za biskupů Viléma Prusinovského (1565-1572) a Stanislava II. Pavlovského (1579-1588) byla zahrada rozšířena a tvořila ji část květnice, štěpnice a zelinářská zahrada.

1643 Město i zámecká rezidence byly obsazeny švédským vojskem, vypáleny a zničeny.

Vznik zahrady lze dát do souvislosti s výstavbou biskupského sídla na plošině nad nivou řeky Moravy. Zahrada byla založena v nivě řeky a od budovy zámku byla oddělena terénním zlomem a mohutným příkopem. Spojení obstarával most. Zahrada se prakticky nacházela mimo území města za jeho fortifikačním systémem. Jednalo se o zahradu ryze soukromou určenou k pobytu obyvatel biskupského sídla a měla i nezanedbatelnou produkční funkci - zásobování kroměřížského i olomouckého biskupského dvora ovocem a zeleninou.

Veduta města Kroměříže 1593

Veduta města Kroměříže 1593

Barokní fáze

1664 Přichází biskup Karel II. Liechtenstein – Castelnorn (1664-1695).

1665 Architekt Filiberto Luchese zpracoval projekt obnovy zámku a přiléhající zahrady. Po jeho smrti v roce 1666 pokračoval ve vedení prací a projekční přípravě Giovanni Pietro Tencalla (1629-1702).

1691 V grafickém albu G. M. Vischsera a J. van den Nypoorta jsou uveřejněny rytiny zachycující raně barokní podobu zahrady.

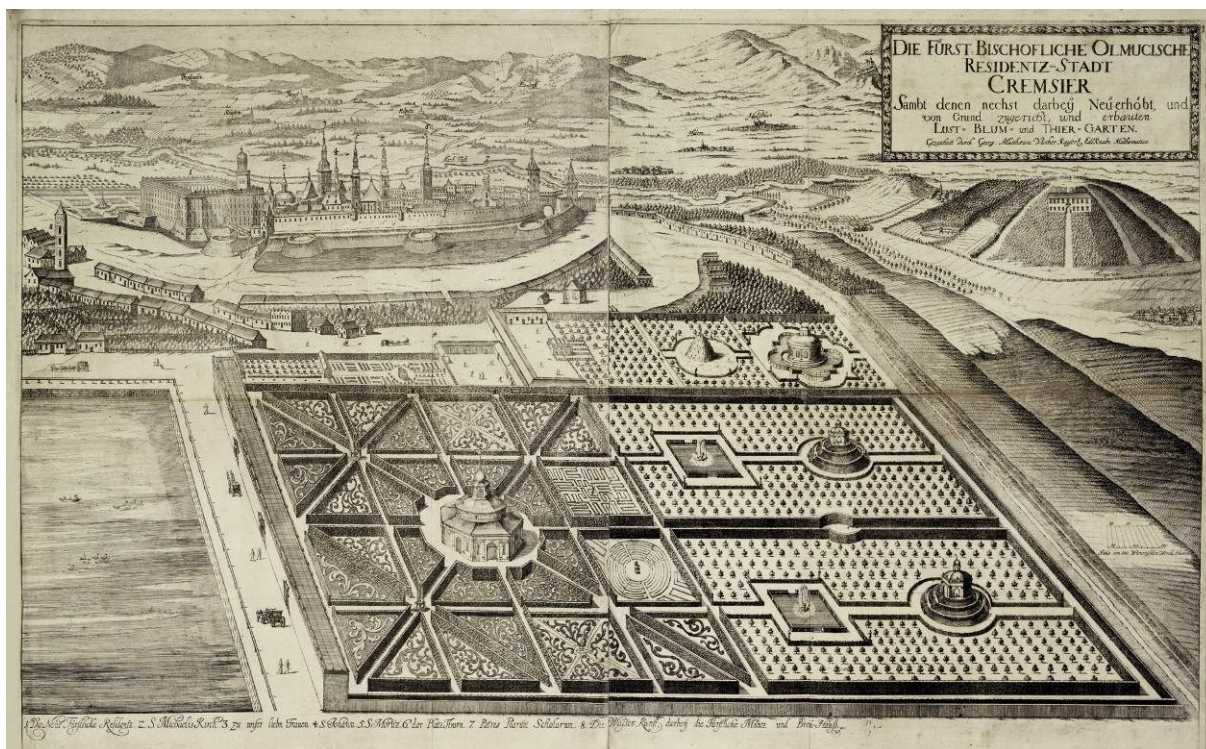
1727 Byla zahájena další, již vrcholně barokní, přestavba Podzámecké zahrady.

Město Kroměříž bylo z velké části poškozeno za třicetileté války. K novému rozkvětu dochází v letech 1664-1700 díky biskupu Karlu II. Liechtenstein–Castelnorn. Ten nechává přestavět zámeckou budovu, která svou architekturou již sestupuje z říční terasy do říční nivy (sala terrena). Na ploše zničené renesanční zahrady je budována nová zahrada raně barokní. Od zámku je stále oddělena příkopem, který však má již více funkci estetikou než obranou. V kompozici se již více prosazuje podélná osa procházející formálně řešeným parterem přes vodní kanál do štěpnice a navazujících lužních porostů. Tato osa postrádá jasný architektonický závěr. Ve vrcholně barokní fázi mizí vodní kanál i štěpnice, které jsou nahrazeny formální úpravou vrcholící zahradním pavilonem tvořícím architektonický závěr zahrady. V sousedství parteru vznikla nová produkční zahrada.

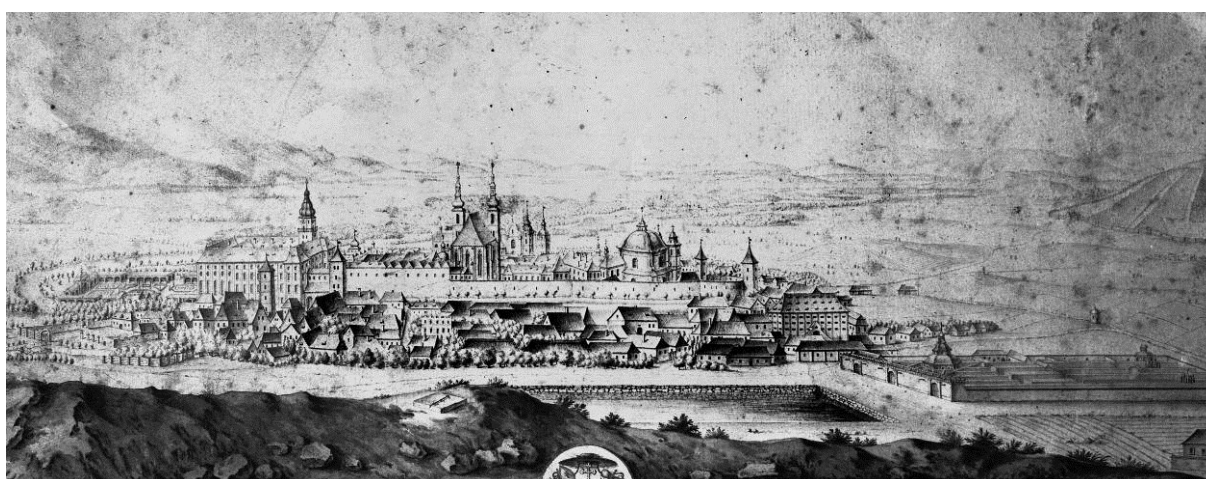
Zahrada se stále nachází mimo městskou zástavbu za hradbami města a je privátním prostorem. Je obehnána ze všech stran zdí. V její blízkosti se postupně rozvíjí předměstí nazývané Sladovny, navazující na tzv. Mlýnskou městskou bránu a cestu směřující na Olomouc a Brno. Na tomto předměstí se rozvíjí „služby“ potřebné pro hladký chod života na biskupském dvoře, které nelze z prostorových důvodů realizovat uvnitř hradeb (mincovna, mlýn, hospodářský dvůr, pivovar, stáje, vodárenská věž aj.). Na zástavbu předměstí navazují rozsáhlé plochy pastvin v nivě řeky patřící jak městu, tak okolním tehdy samostatným obcím (Štěchovice). Zahrada z větší části obklopuje volná krajina (z části záměrně kultivovaná do podoby pastvin, z části pravděpodobně málo člověkem využívaná a přetvářená podmáčená půda s lužními porosty).

Veduta města Kroměříže z druhé poloviny 17. století

Just van den Nypoort, Květná zahrada v Kroměříži, 1691

Veduta města Kroměříže z druhé poloviny 18. století

Sentimentální zahrada

1777 Biskupství olomoucké povýšeno na arcibiskupství, prvním arcibiskupem zvolen Antonín Theodor Colloredo–Waldsee (1777-1811).

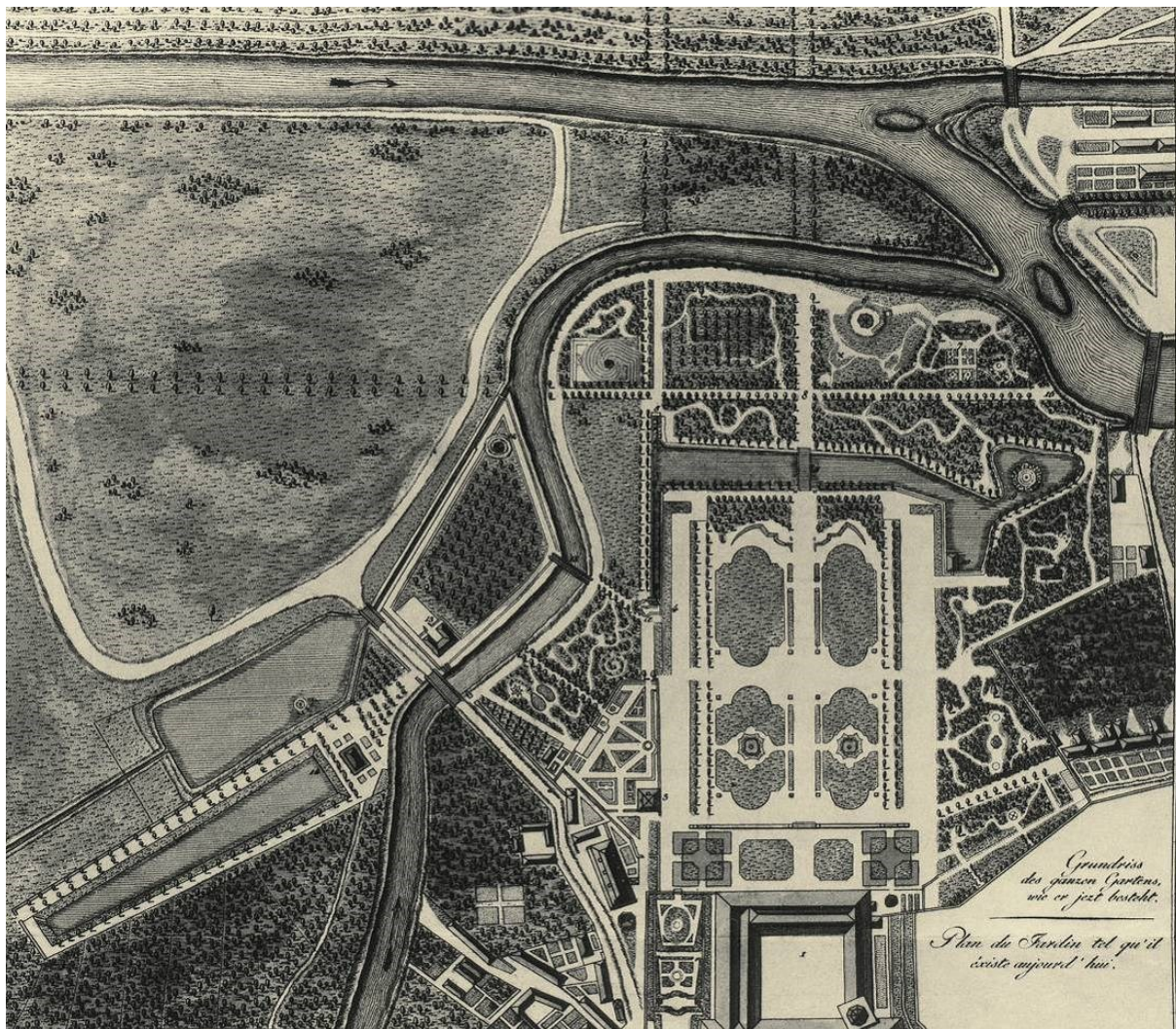
1791-1800 Probíhají rozsáhlé úpravy Podzámecké zahrady v sentimentálním duchu.

1802 Josef Fischer vydal album 19 mědirytin a dvou plánů s textovou částí - *Die fürstliche Gärten zu Kremsier, beschrieben von einem Freunde der verschönerten Natur*, znázorňujících jednotlivé partie nově upravené zahrady.

Při prováděných úpravách byla plocha zahrady zvětšena o meliorované části ležící mezi původním parterem a mlýnskou strouhou. Strouha se stala novou přirozenou hranicí části zahradního areálu, v části zůstala zachována kamenná zeď a dřevěný plot. Zahrada ztrácí produkční část, slouží ryze okrasným účelům.

Došlo ke zjednodušení formální kompozice parteru, na nějž navázaly nové partie dělené pravidelným rastrem topolových stromořadí na drobné prostory řešené již v neformálním stylu. Nově založená sentimentálně laděná úprava byla vybavena množstvím drobných zahradních staveb (umělé ruiny, Chrám Přátelství, Čínský pavilon, Tahitský pavilon, poustevna, salon v hranici dříví apod.) a atrakcí. Park byl dále rozšířen o Dlouhý rybník s tzv. Rybářským pavilonem a selský statek s ovocným sadem, které se již nacházely za mlýnskou strouhou. Přístavbou tzv. Colloredovy kolonády byl zřízen další vstup do zahrady ze zámecké budovy a vzniká také nový vstup do zahrady za Mlýnskou bránou určený pro obyvatele města.

Dochází k mohutnému rozvoji předměstí, která svou rozlohou již přesáhla zmi oběhnané město. Zástavba se již dostává do bezprostřední blízkosti zahrady. Především s předměstím Sladovny je zahrada propojena několika vstupy. Veřejná cesta pro dobytek na pastviny protíná vlastní zahradu a odděluje od ní nově vzniklou úpravu u Dlouhého rybníka. Obyvatelé města mohou alespoň dočasně využívat zahradu ke své rekreaci. Po celém obvodu zahrady se již nachází záměrně kultivovaná plocha pastvin, do nichž zahrada vstupuje systémem topolových alejí a především mohutný tok řeky a jejích ramen, který je využíván při komponování četných pohledů (např. odpočívadlo s pohledem na hlavní moravní most a příjezd do města). Zřízením objektu Dlouhého rybníka a jeho připojením k zahradě se v kompozici začínají uplatňovat pohledy na budovy na předměstí Sladovny. Byly to pohledy především na mlýn, mincovnu a pivovar. V souvislosti s plošným rozrůstáním zahrady dochází v této době také ke komunikační změně na předměstí. Původní hlavní komunikace směřující na Olomouc vedla původně kolem panského dvora, který byl v roce 1801 zbořen kvůli rozšíření zahrady. Trasování cesty bylo upraveno do současné podoby.

Plán Podzámecké zahrady, 1802

Krajinářská kompozice 1832 - 1850

1832 Arcibiskupem olomouckým se stal Ferdinand Maria Chotek (1832-1836), jenž do Kroměříže povolal architekta Antona Archeho (1793-1851). Je započata krajinářská úprava Podzámecké zahrady. Z terasy stájí Maxova dvora se otevíral pohled na zámeckou budovu, kostel Sv. Mořice a Sv. Jana Křtitele a pravděpodobně i ke Kolonádě Květné zahrady.

1834–1835 Anton Arche vypracoval studii úprav Podzámecké zahrady. Studie se zabývala úpravami starších partií zahrady, vymezenými mlýnskou strouhou.

1836 Vykoupeny zbývající plochy luk a pastvin tzv. Hořenuše se záměrem rozšířit areál Podzámecké zahrady.

1836 Nový arcibiskup Maxmilián Josef Sommerau-Beckh (1836-1853) pokračuje v díle svého předchůdce.

1837-1850 Podzámecká zahrada byla rozšířena o tzv. Maxmiliánův park a získává dnešní plošné vymezení.

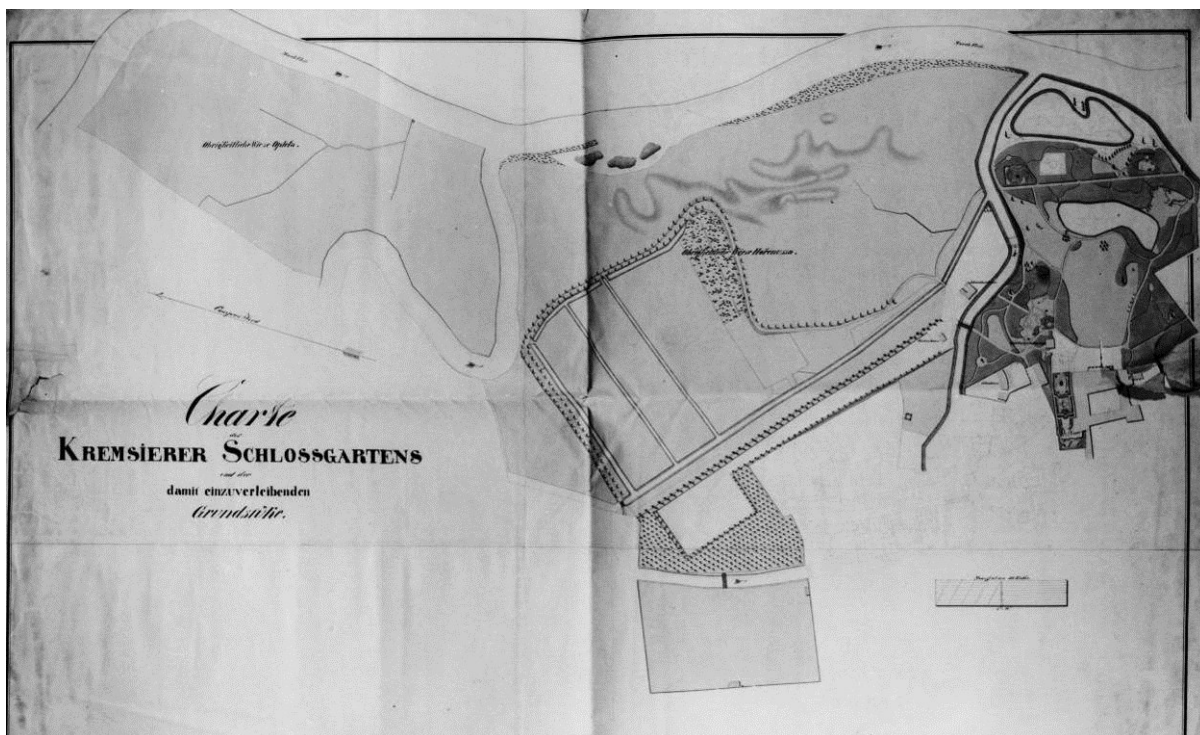
1837–1840 Budována nová část parku mezi řekou Moravou a Divokým rybníkem kompozičně přímo svázaná se starší částí areálu před budovou zámku.

1841–1850 Budována zadní část parku ukončená areálem Maxova dvora.

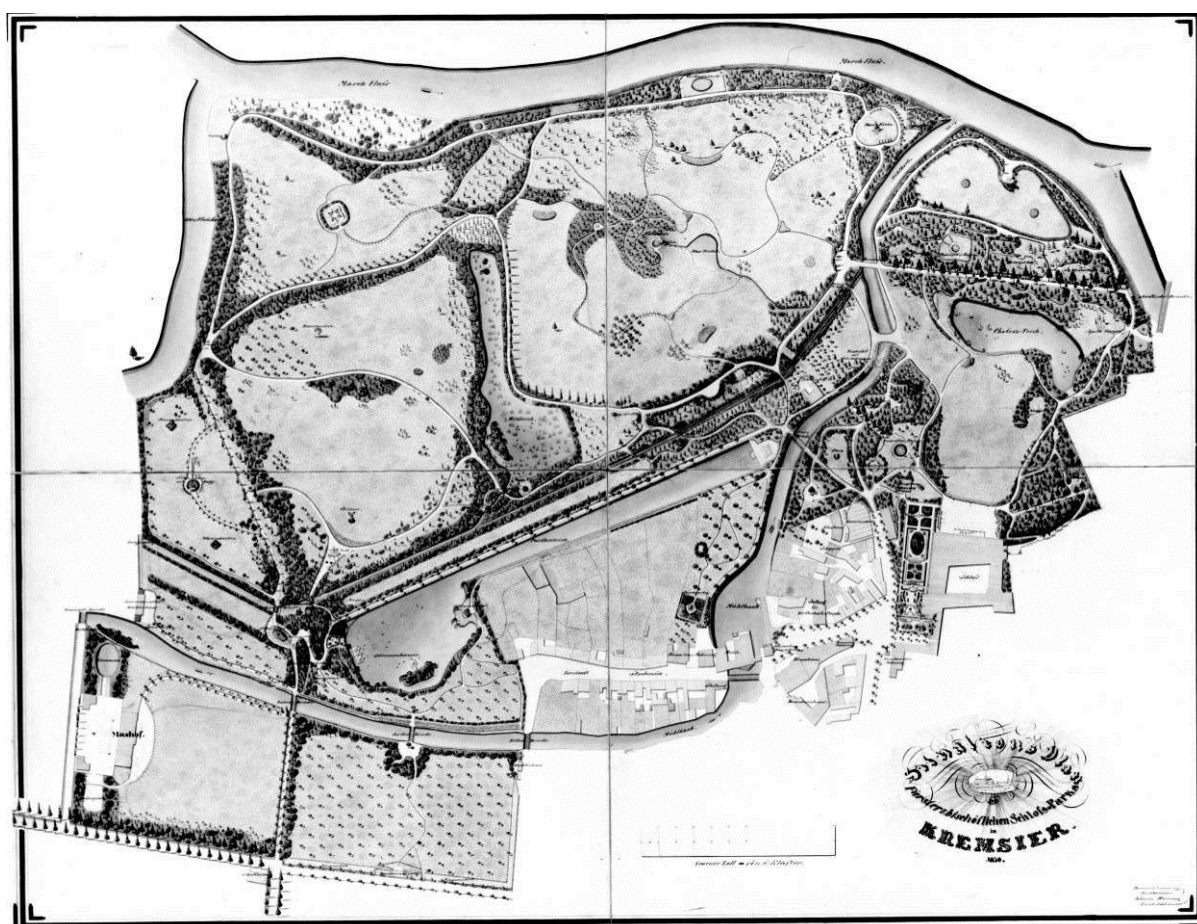
1851 Zemřel Anton Arche.

A. Arche vytvořil v Kroměříži velkolepý krajinářský komplex s architektonickou složkou v klasicistním stylu. Toto období je vrcholem umělecko-historického vývoje Podzámecké zahrady i přesto, že tyto úpravy téměř vymazaly všechny předchozí historické etapy. Zahrada dosáhla největšího plošného rozsahu. Byla vybavena novým architektonickým programem. Kromě série novostaveb (Kolonáda, Stříbrný most, Americký strážní domek, Maxův dvůr...), byla využita i část staveb z předcházejícího sentimentálního období vývoje zahrady. Vznikl prostor velkorysého měřítka s dlouhými pohledovými osami soustředěnými na několik významných staveb a dřevin. Součástí zahrady se staly také rozsáhlé ovocné sady a vzorové hospodářství pro chov hovězího dobytka. Z terasy stájí Maxova dvora se otevíral pohled na zámeckou budovu, kostel Sv. Mořice a Sv. Jana Křtitele a pravděpodobně i ke Kolonádě Květné zahrady.

Zahrada byla přístupná veřejnosti, vznikla řada nových vstupů (k hlavnímu mostu přes Moravu; do „Uličky“ v obci Oskol; od olomoucké silnice). Velkou část hranice parku tvoří tok řeky Moravy. Mlýnský strouha se stává prvkem vnitřní struktury. Pozemky za řekou tzv. Hatě (Hutweide) jsou z větší části využívány k zemědělské výrobě a jsou bez zástavby. Stejně tak pozemky za Maxovým dvorem a ovocnými sady. Asi ¼ hranice zahrady sousedila přímo s městskou nebo předměstskou zástavbou. K zahradě přiléhalo předměstí Sladovny, samostatné obce Oskol a Bělidla. Tyto příměstské obce byly dle nového obecního řádu sloučeny s městem Kroměříž v roce 1849. Pohledově se i nadále v zahradě uplatňovaly především výše zmíněné arcibiskupské stavby na Sladovnách, ale i kostel sv. Mořice.

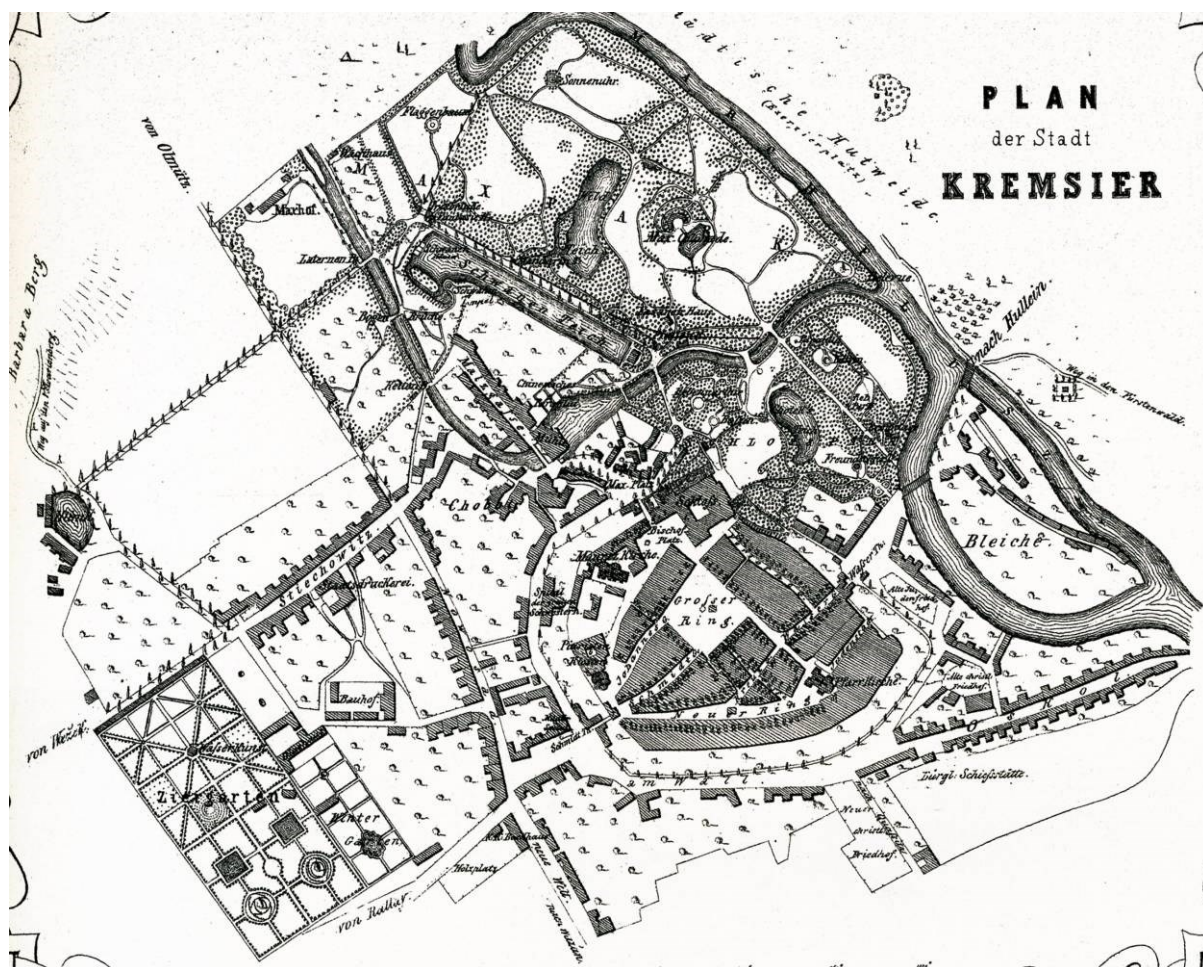
Plán Podzámecké zahrady, 1836

Plán Podzámecké zahrady, 1850

Výřez z mapy II. vojenského mapování 1836-1852

Plán města Kroměříže po připojení dříve samostatných obcí, 1850

Období 1850-1950

60. a 70. léta 19. století Řadě staveb v zahradě je dán nový architektonický výraz, nově je řešena také část vegetační složky.

1883 Vydán spisek o sortimentu dřevin pěstovaných v Podzámecké zahradě - STRUSCHKA, H.: *Die nennenswerten Dauergewächse des fürst-erzbischöflichen Schlossgartens in Kremsier*.

Poč. 20. stol. Byla provedena regulace řeky Moravy, která negativně ovlivnila vodní poměry Podzámecké zahrady a drobně pozměnila její půdorys a komunikační schéma.

1906–1916 Vybudování studní na odběr pitné vody v areálu zahrady.

1913–1914 V Podzámecké zahradě byly ve velkém množství vysazovány jehličnany s cílem založit arboretum.

1914 Začíná být budováno sportoviště na místě zasypaného úseku mlýnské strouhy.

30. léta 20. století Zmenšena plocha ovocných sadů.

1950 Zahrada se dostává mimo arcibiskupskou správu.

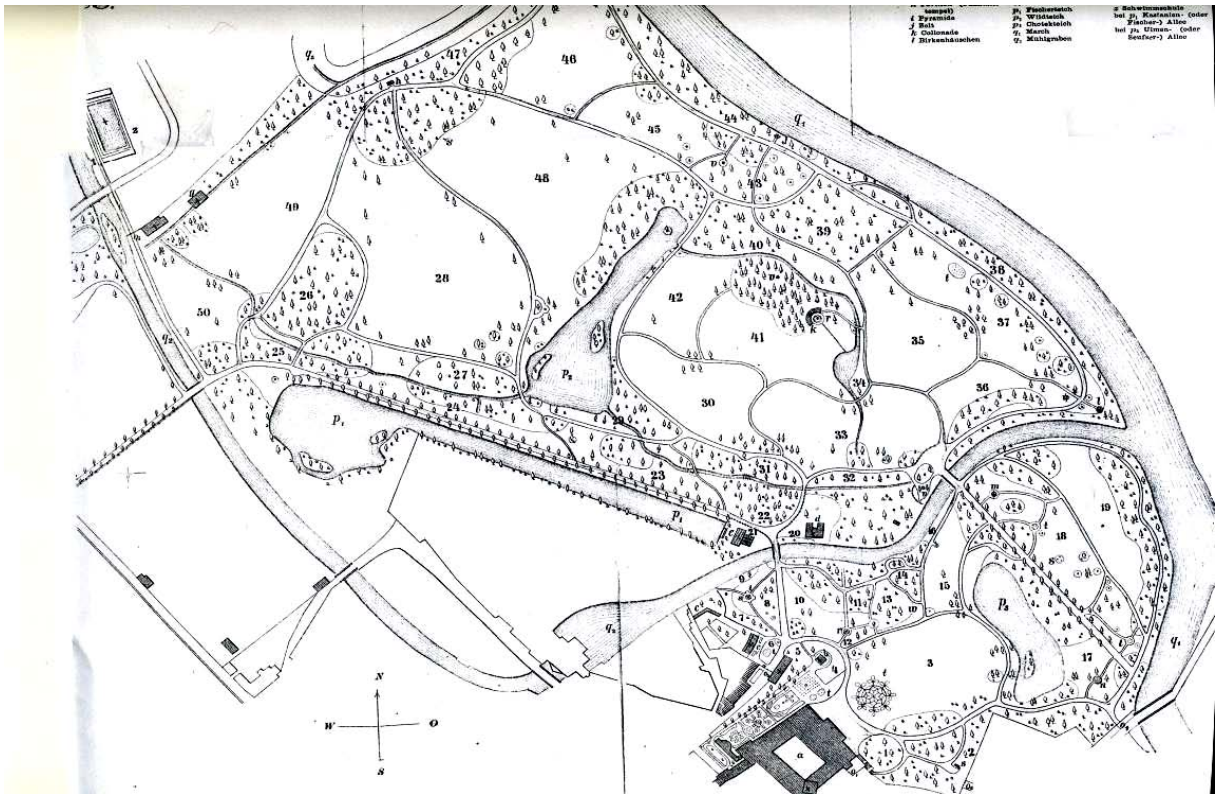
Úpravy prováděné v Podzámecké zahradě v druhé polovině 19. století již neměly zásadní vliv na její plošné vymezení a kompoziční schéma. Došlo k úpravě prostorové struktury některých vegetačních prvků a zániku, doplnění, případně přestavbě části stavební složky kompozice.

Regulací řeky Moravy došlo ke změně hranice zahrady směrem k Oskolu. Tudy tekoucí rameno řeky (tvořící přirozenou hranici zahrady) bylo zasypano a zahrada musela být ohrazena plotem. Na zasypaném řečišti byla zřízena nová ulice s víceřadým stromořadím. Zasypaná byla také podstatná část mlýnské strouhy, čímž především partie sadů ztratila velmi důležitý kompoziční prvek.

Na polích za řekou v prostoru Hrubých hatí je v roce 1869 vybudován první moravský akciový cukrovar, následně došlo k vybudování železnice a městské plynárny, vzniká zde „průmyslová“ zóna města, která se uplatňuje při pohledu z okružní komunikace zahrady. Na polích mezi Maxovým dvorem a kopcem Barbořina je v letech 1901–1925 budován areál Zemské mlékařské a sýrařské školy v Kroměříži a rozšiřuje se zde i zástavba rodinných domů podél dnešní Kojetínské ulice. Větší část zahrady začíná být obklopena zástavbou.

V roce 1914 je část zahrady propůjčena na vybudování sportoviště klubu S.K. Kroměříž a pravděpodobně ve 20. letech 20. století je část ovocných sadů přiléhajících ke Kojetínské ulici zrušena a věnována k zástavbě rodinných domů (mapa 1935). Na leteckém snímku z roku 1946 je již větší část sadů přeměněna na drobná políčka.

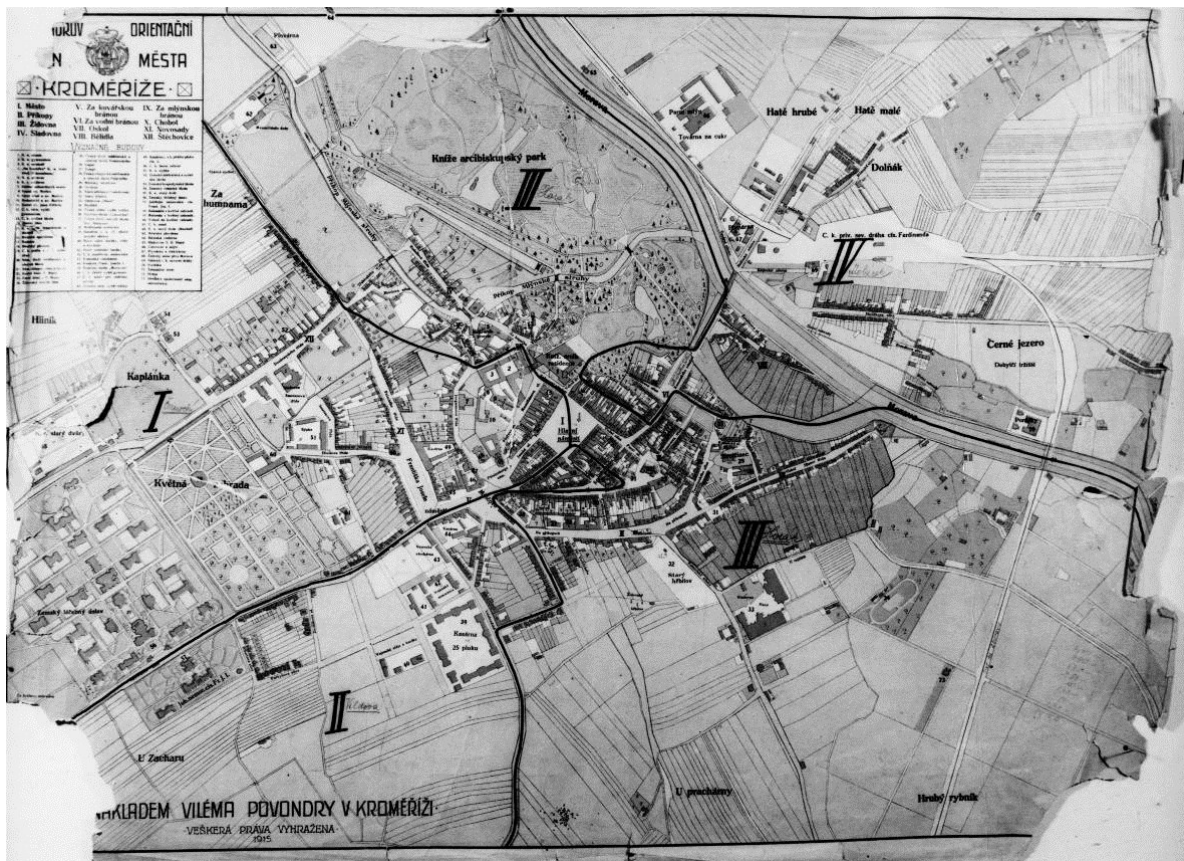
Zahrada jako jediný rozsáhlejší parkově upravený prostor ve městě byla hojně využívána k rekreaci a realizaci sportovních aktivit (bruslení, fotbal, veslování aj.). Zahrada měla pevnou otevírací dobu a platilo se zde vstupné.

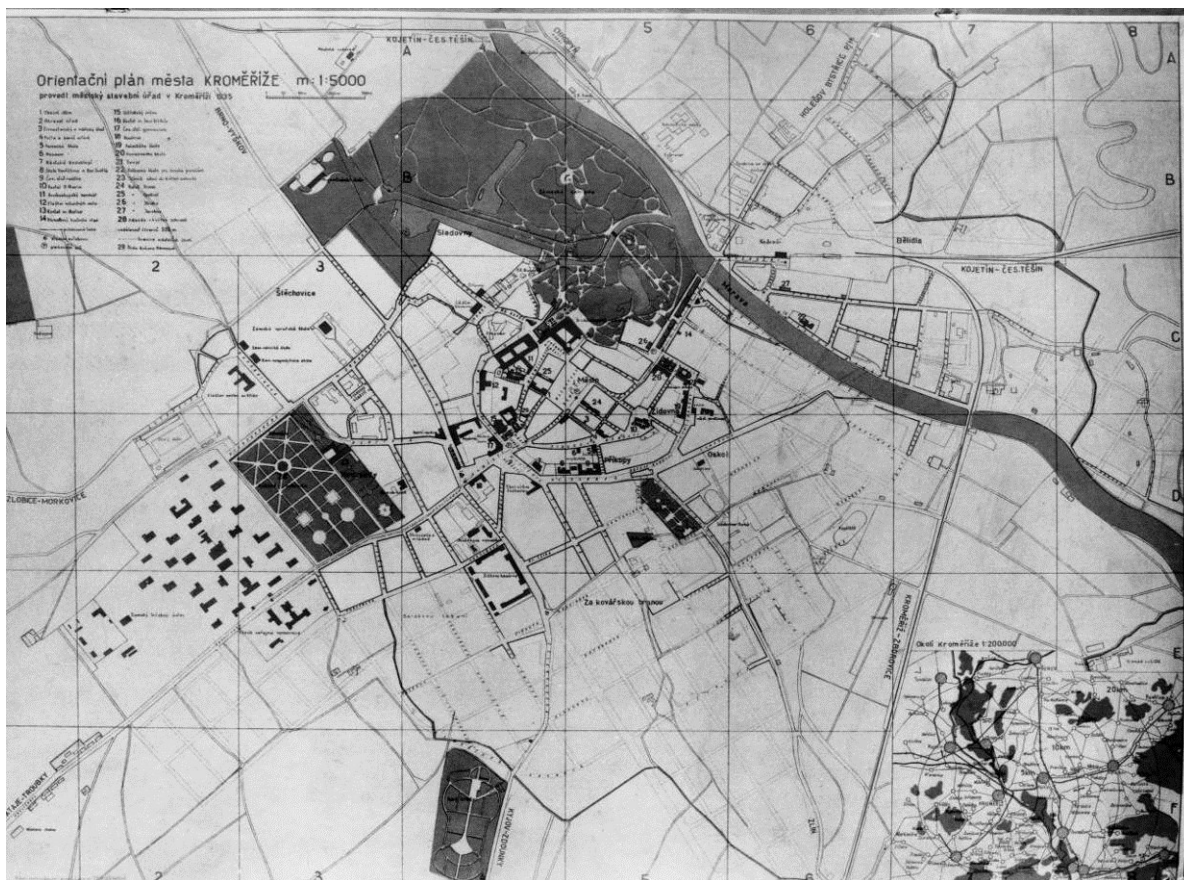
Plán Podzámecké zahrady 1883

Výřez z mapy III. vojenského mapování, 1880

Plán města Kroměříže, 1915

Plán města Kroměříže, 1935

Období po roce 1950

1950 – 1980 Maxův dvůr byl majetkově oddělen od Podzámecké zahrady, je zde zřízena veterinární klinika.

Je vybudován nový přivaděč vody z řeky Moravy do zahrady jako náhrada za zasypanou mlýnskou strouhu.

Na podstatné části bývalých sadů je vybudován průmyslový podnik.

Vybudováno zázemí pro zahradníky.

1958 Zahrada se stala nemovitou kulturní památkou.

1995 Zahrada se stala součástí národní kulturní památky "Zámek Kroměříž s Květnou a Podzámeckou zahradou" ale bez areálu Maxova dvora.

1997 Povodeň zasáhla téměř celé území Podzámecké zahrady. Přímo bylo zničeno 100 ks vzrostlých dřevin a dalších 100 ks vzrostlých dřevin bylo natolik poškozeno, že muselo být následně pokáceno.

1998 Dne 2.12.1998 byly zahrady se zámkem v Kroměříži zapsané do Seznamu světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO i s areálem Maxova dvora.

2001 Při větrné vichřici bylo zničeno 150 ks vzrostlých stromů následně odstraněných z porostů parku.

2002 – 2003 Byla provedena inventarizace dřevin v zahradě.

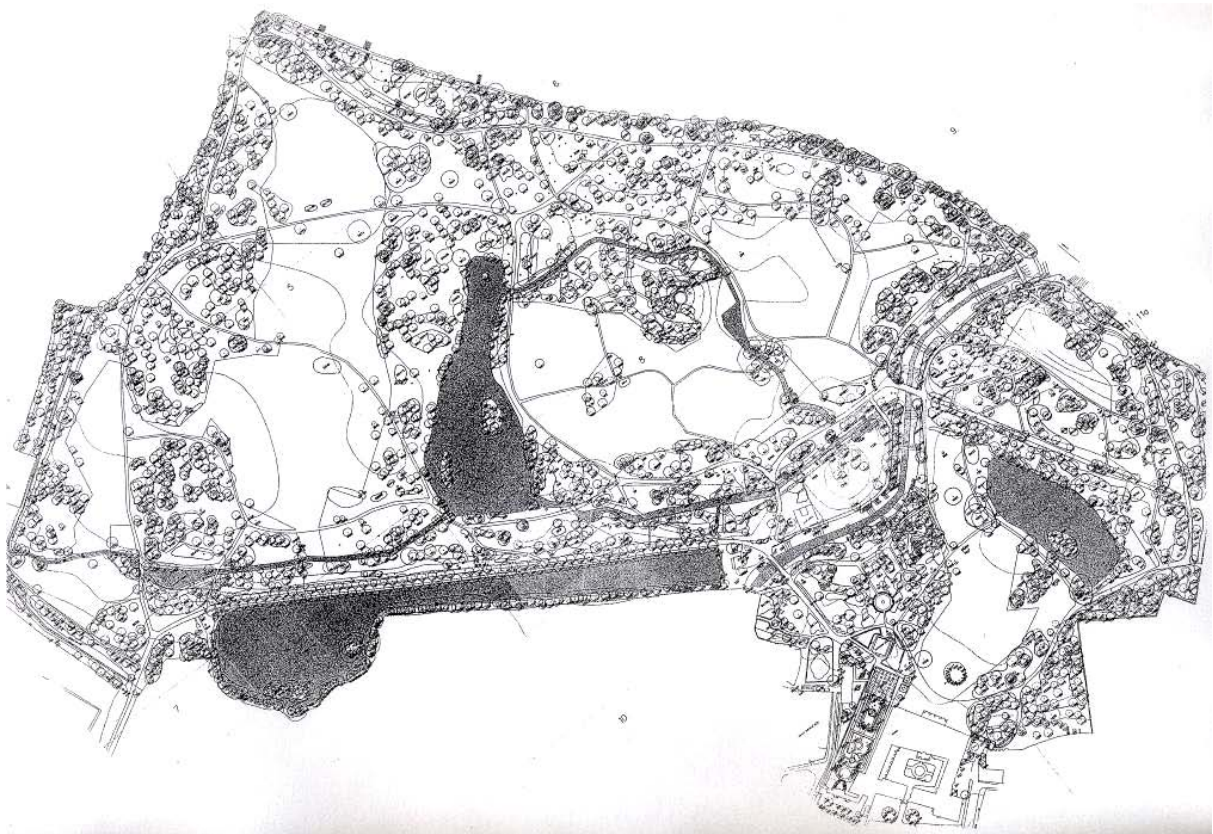
2012 Došlo k výstavbě nového zahradnického zázemí a k realizaci projektu revitalizace vegetační složky kompozice zahrady (výsadba 320 ks dřevin, kácení 270 ks dřevin).

V tomto období byl z větší části respektován a udržován dochovaný stav zahrady, i když došlo k dílčím zmenšením její plochy. Za kompozičně nejdůležitější změnu lze označit majetkové oddělení Maxova dvora, čímž se této ploše postupem času snižovala úroveň památkové ochrany. Bylo zde vybudováno sportovní zázemí s řadou utilitárních staveb. Ostatní části kompozice byly však udržovány v dobrém stavu. Po vybudování nového zahradnického zázemí v roce 2012 se znovu otevřely pohledy ze zahrady (z okolí Rybářského pavilonu) na bývalou biskupskou mincovnu a další objekty na Sladovných.

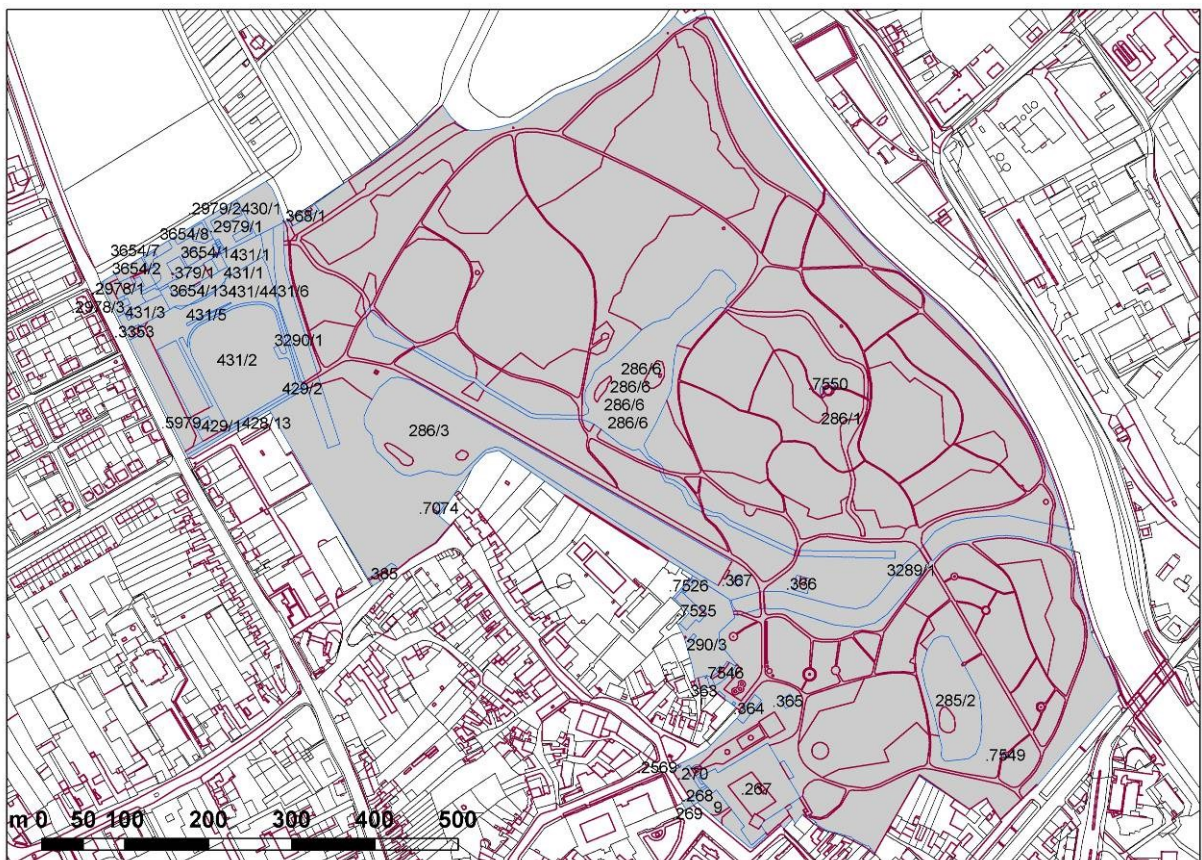
Dochází k prudkému nárůstu zástavby v okolí zahrady. Na protilehlém břehu řeky se již nachází kompaktní zástavba většinou průmyslového charakteru. Jeden z továrních komínů se stal velmi negativní pohledovou dominantou kompozice zahrady prakticky z jakéhokoli místa.

V prostoru pod kopcem Barbořinou byl vybudován středoškolský areál, na něhož navázala rozsáhlá obytná zóna. Plocha zahrady se stala důležitou pěší spojnici mezi tímto obytným okrskem a vlakovým a autobusovým nádražím i centrem města.

V současné době je již zahrada zcela vklíněna mezi městskou zástavbu. Zemědělská půda před Maxovým dvorem však zůstává zatím nezastavěná a došlo tak k zachování posledního, novodobou architekturou neovlivněného, pohledu na město Kroměříž. Tato plocha zvýšeného zájmu je chráněna v rámci ochranného pásma Městské památkové rezervace Kroměříž.

Plán Podzámecké zahrady, součást inventarizace dřevin, 2003

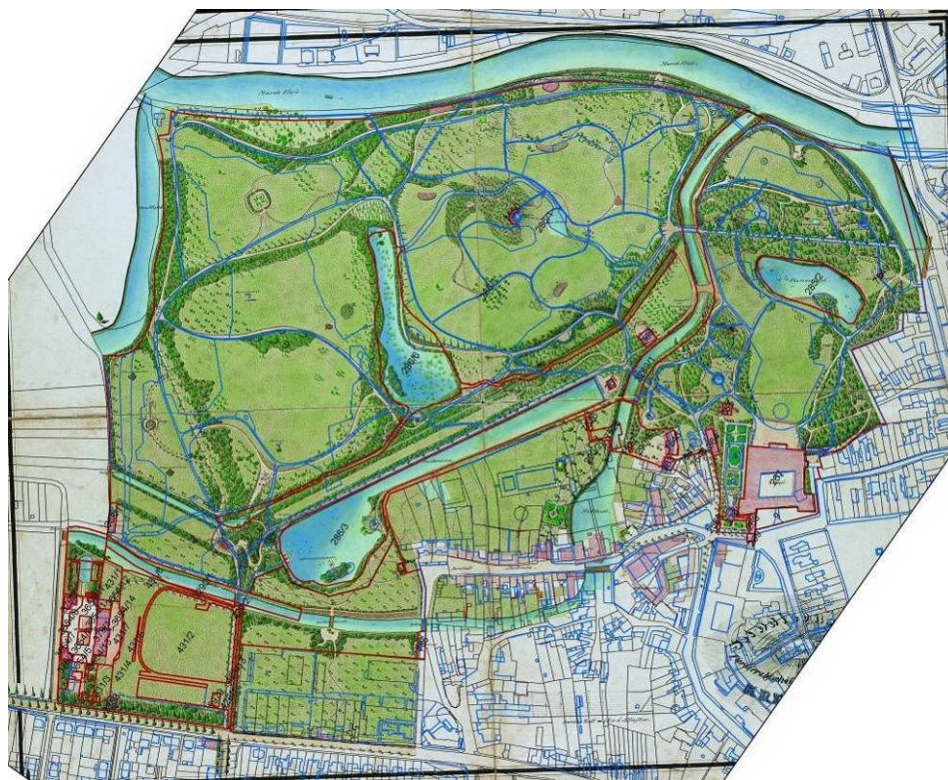

Aktuální katastrální mapa areálu

Příklady dobových vyobrazení překrytých aktuální katastrální mapou jako podklad pro terénní šetření i další analýzy

1836

1850

Příklad popisu současného stavu vnitřní kompoziční struktury památky zahradního umění

Modelový objekt Podzámecká zahrada v Kroměříži

Areál		Arcibiskupský zámek v Kroměříži
<i>KJ hlavní I. řádu</i>	A	Podzámecká zahrada
<i>KJ hlavní I. řádu</i>	B	Zahradní úpravy před budovou zámku
<i>KJ hlavní I. řádu</i>	C	Zahradní úpravy na nádvoří zámku
<i>KJ hlavní I. řádu</i>	A	Podzámecká zahrada
<i>KJ hlavní II. řádu</i>	A.1	Stará zahrada
<i>KJ hlavní II. řádu</i>	A.2	Maxmiliánův park
<i>KJ hlavní II. řádu</i>	A.3	Maxův dvůr
<i>KJ hlavní II. řádu</i>	A.4	Giardinetto
<i>KJ hlavní II. řádu</i>	A.1	Stará zahrada
<i>KJ dílčí III. řádu</i>	A.1.1	Prostor vstupu od Mlýnské brány
<i>KJ dílčí III. řádu</i>	A.1.2	Louka s Chotkovým rybníkem
<i>KJ dílčí III. řádu</i>	A.1.3	Plochy navazující na hradby
<i>KJ dílčí III. řádu</i>	A.1.4	Plochy navazující na řeku
<i>KJ dílčí III. řádu</i>	A.1.5	Mlýnská strouha s mosty
<i>KJ dílčí III. řádu</i>	A.1.6	Zahradnické zázemí
<i>KJ hlavní II. řádu</i>	A.2	Maxmiliánův park
<i>KJ dílčí III. řádu</i>	A.2.1	Dlouhý rybník s partií
<i>KJ dílčí III. řádu</i>	A.2.2	Paví dvůr
<i>KJ dílčí III. řádu</i>	A.2.3	Louka s Maxmiliánovou kolonádou
<i>KJ dílčí III. řádu</i>	A.2.4	Divoký rybník
<i>KJ dílčí III. řádu</i>	A.2.5	Porosty na břehu řeky Moravy
<i>KJ dílčí III. řádu</i>	A.2.6	Okolí přivaděče
<i>KJ dílčí III. řádu</i>	A.2.7	Zadní louky
<i>KJ hlavní II. řádu</i>	A.3	Maxův dvůr
<i>KJ dílčí III. řádu</i>	A.3.1	Areál dvora
<i>KJ dílčí III. řádu</i>	A.3.2	Bývalé pastviny (sportoviště)

Název PAZU	Areál Arcibiskupského zámku v Kroměříži
Podzámecká zahrada	<i>KJ I. řádu</i>
Evidenční číslo kulturní památky v ÚSKP	
11794/7-6010	<i>KJ II. řádu</i>
Katastrální území Kroměříž	
Číslo parcel pozemkové: 9, 258/2, 286/1, 286/3, 286/6, 290/3, 3289/1, 3290/1 stavební: 267, 268, 269, 270, 363, 364, 365, 366, 367, 368/1, 385, 2569, 7074, 7525, 7526, 7527, 7546, 7547, 7548, 7549, 7550	<i>KJ III. řádu</i>
	<i>KJ IV. řádu</i>
Popis stávajícího stavu	
Kroměřížský zámecký areál tvoří budova zámku vystavěná na říční terase, navazující krajinářský park (Podzámecká zahrada) v nivě řeky, parkově upravené plochy před vstupním průčelím zámku a na jeho nádvoří.	
Historický vývoj	
Kroměřížský zámek, zastával několik století nejen funkci rezidenčního sídla olomouckých biskupů a arcibiskupů, ale také správního a administrativního centra biskupských majetků, ústředí lenního zřízení a výkonu manského práva. Nezvratné důkazy o existenci hradu lze zasadit do doby episkopátu Stanislava Thurza (1496 – 1540). Tehdy vyrostla na tomto místě vícekřídlá budova s vnitřním dvorem a hranolovou vstupní věží. Směrem k městu obklopoval budovu obraný příkop. V nivě řeky byla v této době založena první zahrada. Současné měřítko, architektonické řešení (čtyřkřídlá dvoupatrová budova) i utváření fasád vtiskla rezidenci barokní přestavba provedená biskupem Karlem II. z Lichtensteinu-Castelkorna (1664 – 1695). Společné dílo architektů Filiberta Lucheseho (1606 – 1666) a Giovanni Pietra Tencally (1629 – 1702) bylo dokončeno na počátku 18. století. Od městské zástavby byl objekt i nadále oddělen příkopem. Ten byl zrušen až před polovinou 19. století a nahrazen parkově upravenými plochami. Navazující Podzámecká zahrada prošla postupným slohovým vývojem vrcholícím v krajinářské úpravě z poloviny 19. století, který byl spojen s postupným nárůstem rozlohy areálu do dnešních necelých 60 ha. V roce 1998 byl arcibiskupský zámek, Podzámecká zahrada a Květná zahrada v Kroměříži zapsána na Seznam světového přírodního a kulturního dědictví UNESCO.	
Zhodnocení stávajícího stavu	
Kroměřížský zámecký areál představuje pozoruhodně zachovalý příklad šlechtického rezidenčního souboru církevních hodnotářů. Integritu komplexu zaručují především z větší části dochované a v maximální možné míře respektované historické hranice objektu. Vysoká je také autenticita komplexu. Po celé období historického vývoje zde byla prováděna soustavná údržba. Současný vzhled areálu je, kromě údržby, výsledkem prováděných rehabilitačních zásahů, založených na pečlivém studiu dochované dobové dokumentace a terénních průzkumů.	

Název PAZU Podzámecká zahrada	Areál Arcibiskupského zámku v Kroměříži
Evidenční číslo kulturní památky v ÚSKP 11794/7-6010	KJ I. řádu A - Podzámecká zahrada
Katastrální území Kroměříž pozemkové: 258/2, 286/1, 286/3, 286/6, 290/3, 3289/1, 3290/1	KJ II. řádu
stavební: 267, 270, 363, 364, 365, 366, 367, 368/1, 385, 7074, 7525, 7526, 7527, 7546, 7547, 7548, 7549, 7550	KJ III. řádu
	KJ IV. řádu
Historický vývoj Počátky historie Podzámecké zahrady je možné sledovat již od období renesance. Tato zahrada byla na konci 17. století upravena v raně barokním slohu. Arcibiskup A. T. Colloredo-Waldsee pod vlivem osvícenství mezi léty 1790–1800 rozšířil a proměnil zahradu v sentimentálně laděný park s množstvím drobných staveb. Ve třicátých letech 19. století přichází do Kroměříže arcibiskup F. M. Chotek, který spolu s architektem A. Archem přistupuje k radikální proměně Podzámecké zahrady ve velkorysý krajinářský park. Projekt dokončuje až jeho nástupce arcibiskup M. Sommerau-Beckh v polovině 19. století. Během tohoto období zaznamenala zahrada největší rozkvět a získala současné uspořádání i rozlohu. Podzámecká zahrada přímo navazuje na sídlo olomouckých biskupů později arcibiskupů. Do konce 18. století sloužila privátním účelům majitelů, v 19. století je postupně zpřístupňovaná veřejnosti.	
Specifika kompozice Ve většině svých dochovaných částí se jedná o kompozici krajinářského typu o celkové rozloze 54 ha. Lze ji rozdělit na dvě části výrazně odlišného charakteru. Stará zahrada je prostorem intimnějšího charakteru a drobnějšího měřítka, kde se postupně odehrály prakticky všechny fáze historického vývoje areálu. Měřítka prostoru vtiskla především klasicistní fáze vývoje, současnou prostorovou strukturu pak krajinářské úpravy z první poloviny 19. století. Nový park byl zakládán prakticky na zelené louce v 30. a 40. letech 19. století. V plné šíři zde bylo možné uplatnit aktuální zásady krajinářské tvorby. Byl vytvořen prostor velkorysého měřítka s dlouhými pohledovými osami soustředěnými na několik významných staveb a dřevin. Z této koncepce se vymykal prostor tzv. Maxova dvora koncipovaný jako vzorové hospodářství se zázemím pro ukázkový chov hovězího dobytka.	
Charakteristika přírodních kompozičních součástí Maximální rozlohy dosáhla zahrada v polovině 19. století. Do dnešních dnů se z větší části dochoval v původní podobě. Pouze prostor ovocných sadů byl v průběhu 20. století oddělen a částečně zastavěn. Zahrada je situována do nivy řeky Moravy v rovinatém terénu. Výjimku tvoří drobné části v bezprostředním okolí zámecké budovy nacházející se na říční terase. Rozsah i typy použitých vegetačních prvků se ustálily ve 40.-80. letech 19. století. Poprvé je zachycena na mapě z roku 1883. Kostra kompozice je tvořena domácími taxony a doplněná řadou exotů. V roce 1883 bylo popisováno v zahradě 173 různých taxonů dřevin, v roce 1920 je uváděno 254 taxonů dřevin, v roce 2003 bylo v zahradě zjištěno 278 taxonů dřevin. Zdrojem vody pro zahradu i součástí kompozice je řeka Morava z ní vyvedená mlýnská strouha a nový přivaděč. Zahrada je zahrnuta v ochranném pásmu přírodní akumulace vod.	
Charakteristika umělých kompozičních součástí V zahradě se nachází soubor stylově různorodých staveb postupně upravovaných a doplňovaných od konce 18. století po druhou polovinu 20. století. Řeka Morava napájí mlýnská strouhu, nový přivaděč, soustavu tří větších rybníků, několika menších rybníčků a vodotečí, dvě fontány s bazény. Na území zahrady se nachází funkční studny na odběr pitné vody.	
Zhodnocení stávajícího stavu Podzámecká zahrada je především velmi kvalitním příkladem vývoje krajinářského parku v 18. a 19. století. Díky spojení osvícených mecenášů a talentovaných architektů došlo k vybudování jednoho z předních děl zahradního umění ve střední Evropě. Kontinuální péčí se daří uchovávat celistvost její kompozice. Vzhledem k finanční náročnosti je však problematické udržet v dobrém stavu dílčí části kompozice – vodní systém, architektonickou i vegetační složku.	
Seznam nižších kompozičních podjednotek Stará zahrada, Maxmiliánův park, Maxův dvůr, Gardinetto	

Název PAZU	Areál Arcibiskupského zámku v Kroměříži
Podzámecká zahrada	KJ I. řádu
Evidenční číslo kulturní památky v ÚSKP	Podzámecká zahrada
11794/7-6010	KJ II. řádu
Katastrální území: Kroměříž	A.1 - Stará zahrada
Číslo parcel	KJ III. řádu
pozemkové: 258/2, 286/1, 286/3, 286/6, 290/3, 3289/1, 3290/1	
stavební: 267, 270, 363, 364, 365, 366, 367, 368/1, 385, 7074, 7525,	KJ IV. řádu
Historický vývoj	
<p>Bažinatá krajina tůní a slepých ramen řeky Moravy byla postupně přetvářena v zahradní areál. Byla zde vybudována nejdříve renesanční později manýristická formální zahrada se štěpnicí. Plochu zahrady vymezovaly městské hradby, mlýnská strouha a vodní kanál. Za ním se již rozprostíral lužní les. Na konci 18. století přichází výrazná klasicistní fáze vývoje, kdy byla zahrada rozšířena blíže k řece Moravě. Zůstal zachován formálně řešený parter před budovou zámku, na nějž navázaly drobné zahradní prostory řešené již neformálně s významným použitím architektonické složky. Z prostoru zahrady vybíhaly do krajiny dlouhé aleje osázené pyramidálními topoly. Radikální změnu přináší polovina 19. století, kdy dochází k úpravě celého prostoru v krajinářském styl. Změnou toku mlýnské strouhy došlo ke zvětšení plochy této části zahrady. Druhá polovina 19. století a první polovina 20. století přináší především ochuzení architektonické složky, ale zároveň druhové obohacení složky dendrologické a postupné změny v používaném rostlinném dekoru. V druhé polovině 20. století převládá snaha o udržení dochované kompozice zahrady. Došlo k ochuzení sochařské výzdoby prostoru přesunutím několika soch do Květné zahrady a zřízení zahradnického zázemí.</p>	
Specifika kompozice	
<p>Stará zahrada je prostorem intimnějšího charakteru a drobnějšího měřítko. Zahrnuje formálně i neformálně upravené části. Ústředním prostorem je rozlehlá travnatá plocha lemovaná porosty dřevin a ukončená hladinou Chotkova rybníka. Architektonický program je situován do obvodových porostů. Podstatnou část kompozice je možné přehlédnout z oken zámecké budovy. Hlavní pohledové osy vychází od zámeckého portiku směrem k Chotkovu rybníku a z okružní cesty a ze Smutné aleje zpět na budovu zámku. Další pohledová osa vedená Smutnou alejí směřuje na stavbu Maxmiliánovy kolonády. Dále lze již nalézt především krátké pohledové osy na jednotlivé architektonické prvky. Půdorys této kompoziční jednotky se ustálil až na počátku 20. století po provedení regulace řeky Moravy. Z části je vymezen stabilním oplocením, z části tokem řeky a mlýnské strouhy.</p>	
Charakteristika přírodních kompozičních součástí	
<p>Plocha má rovinatý charakter, v bezprostřední blízkosti zámku se nachází svažitéjší pozemky z říční terasy. Nachází se zde krajinářská kompozice s centrální travnatou plochou lemovanou skupinami a navazujícími porosty především domácích stromů. Bohatě je zastoupeno keřové patro, které obsahuje keře s okrasným květem. Cizokrajné dřeviny jsou soustředěny v blízkosti staveb, část kompozice má charakter arboreta.</p>	
Charakteristika umělých kompozičních součástí	
<p>Dominantu kompozice tvoří vlastní budova zámeckého sídla a stavba Domu zahradníka. Mezi doplňkové dominanty lze zařadit bývalý skleník, Ruiny a Chrámek přátelství. Tyto i další architektonické prvky pochází většinou z přelomu 18. a 19. století. Část z nich není v dobrém technickém stavu.</p>	
Vztah vůči jiným kompozičním jednotkám	
<p>Jedná se o kompozičně uzavřený celek s jasně vymezenou hranicí. V podobě pohledových os komunikuje se sousední kompoziční částí Maxmiliánův park. Plně funkční je kompoziční osa procházející Smutnou alejí směrem k Maxmiliánově kolonádě. Částečně zanikla pohledová a kompoziční osa spojující Fontánu Amorků a Maxmiliánovu kolonádu. Je možné ji obnovit. Vinou rozpadlých břehových porostů strouhy se dnes otevírá také pohled od Vázového mostu na Rybářský pavilon. Tím je porušen původní kompoziční princip postupného otevírání pohledů na tuto stavbu.</p>	
Zhodnocení stávajícího stavu	
<p>Kontinuální péčí se daří uchovávat celistvost kompozice. Je však problematické udržet v dobrém stavu dílčí části kompozice – vodní systém, architektonickou i vegetační složku. Jedná se o nejnavštěvovanější část zahrady.</p>	
Seznam nižších kompozičních podjednotek	
<p>Nástupní prostor od Mlýnské brány, Centrální louka, Okolí hradeb, Okolí řeky, Zahradnické zázemí, Mlýnská strouha</p>	

Název PAZU	Areál Arcibiskupského zámku v Kroměříži
Podzámecká zahrada	KJ I. řádu
Evidenční číslo kulturní památky v ÚSKP	Podzámecká zahrada
11794/7-6010	KJ II. řádu
Katastrální území	A.2 - Maxmiliánův park
Číslo parcel	KJ III. řádu
pozemkové: 286/1, 286/3, 286/6	
stavební: 366, 367, 368/1, 385,7550, 7074,	KJ IV. řádu
Historický vývoj	
<p>Maxmiliánův park byl zakládán na místě pastvin ve 30. a 40. letech 19. století dle návrhů architekta A. Archeho. Bylo zde možné uplatnit v plné šíři aktuální zásady krajinářské tvorby. Vše bylo doplněno množstvím další drobné architektury a uměleckých děl i vegetačních detailů. V následujících desetiletích (cca 1850–1880) dochází k odstranění velké části drobné architektury, přestavbě části architektonických dominant, posílení významu vegetační složky i významné změně prostorové struktury vegetačních prvků. Poté se kompozice již stabilizovala. Po roce 1900 je část pozemků navazující na Dlouhý rybník pronajata ke sportovním účelům a rozparcelována na úřednické zahrádky. Velkou změnou období druhé poloviny 20. století bylo praktické znepřístupnění větší části břehů Dlouhého rybníka pro veřejnost, odtržením přiléhajících pozemků a jejich postupná zástavba.</p>	
Specifika kompozice	
<p>Prostor velkorysého měřítka s dlouhými pohledovými osami soustředěnými na několik významných staveb a dřevin. Tento princip byl uplatněn především v přední části parku zakládané ve 30. letech 19. století. Ústředním bodem se zde stala stavba kolonády, od které vycházela trojice hlavních pohledových os. V kompozici tvoří optickou bariéru mezi přední a zadní částí parku objekt Divokého rybníka. V zadní části parku zakládané po roce 1840 je dnes ústřední kompoziční role v rukou rostlinné složky, význam stavebních prvků je zde silně potlačen. Současný charakter kompozice - centrální louka s několika významnými solitérními dřevinami zachycuje poprvé indikační skica z roku 1873. Půdorys této kompoziční jednotky se ustálil po polovině 20. století po odtržení částí za Dlouhým rybníkem. Je vymezený z části tokem řeky z části spíše provisorním oplocením.</p>	
Charakteristika přírodních kompozičních součástí	
<p>Plocha má rovinatý charakter. Nachází se zde krajinářská kompozice postavená na působení rozlehlých travnatých ploch solitér a skupin dřevin. Plocha je prostorově rozčleněna většími porosty především domácích dřevin. Solitérní dřeviny a hlavní skupiny jsou vysazeny především z cizokrajných dřevin.</p>	
Charakteristika umělých kompozičních součástí	
<p>Budova zámku se zde kompozičně uplatňuje jen velmi omezeně. Dominantní roly v jednotlivých částech kompozice přebírá stavba Maxmiliánovy kolonády, Paviho dvora, Rybářského pavilonu doplněné méně kompozičně výrazným Americkým strážním domem, Čínským pavilonem, Břízovým pavilonem, řadou mostků a další. Současný vzhled důležitých staveb výrazně ovlivnily přestavby v druhé polovině 19. století. Vodní složka zde hraje velmi důležitou kompoziční roly. Nachází se zde trojice relativně rozsáhlých vodních ploch, soustava vodotečí s peřejemi, pozůstatky mlýnské strouhy i skupina stále vodárensky využívaných studní pitné vody. Stav prvků není dobrý, akutní je potřeba vyčištění a stabilizace břehů.</p>	
Vztah vůči jiným kompozičním jednotkám	
<p>Jedná se o kompozičně uzavřený celek s jasně vymezenou hranicí. Formou pohledových os komunikuje se sousední kompozičními částmi velmi omezeně. Částečně zaniklou pohledovou osu spojující Maxmiliánovu kolonádu a Fontánu Amorků by bylo možné obnovit.</p>	
Zhodnocení stávajícího stavu	
<p>Kontinuální péčí se daří uchovávat celistvost kompozice. Je však problematické udržet v dobrém stavu dílčí části kompozice – vodní systém, architektonickou i vegetační složku.</p>	
Seznam nižších kompozičních podjednotek	
<p>Dlouhý rybník a okolí, Paví dvůr, Centrální louka, Divoký rybník, Plochy navazující na řeku, Okolí přivaděče vody, Zadní louky</p>	

Název PAZU	Areál Arcibiskupského zámku v Kroměříži
Podzámecká zahrada	KJ I. řádu
Evidenční číslo kulturní památky v ÚSKP	Podzámecká zahrada
11794/7-6010	KJ II. řádu
Katastrální území: Kroměříž	A.3 - Maxův dvůr
Číslo parcel	KJ III. řádu
pozemkové:	
stavební:	KJ IV. řádu
Historický vývoj	
<p>Komplex dvora byl původně tvořen několika stavebními objekty - hlavní budovou stájí, která měla ve své centrální části umístěna stání určená k chovu hovězího dobytka, na ně navazovaly dva symetricky umístěné prostory- salon pro podávání mléka a prostor pro stájníka. Areál rámovaly dvě rohové budovy pro zaměstnance. Mezi budovami se nacházelo nádvoří s hnojištěm, napravo od vstupu bylo umístěno rejdiště a v levé části vodní plocha určená k plavení zvířat. Z hlavní budovy se schodištěm vstupovalo na rozlehlou travnatou plochu lemovanou zelení určenou k pastvě dobytka a odpočinku návštěvníků. Od ostatních částí zahrady byl areál původně oddělen pouze tokem mlýnské strouhy a vegetací (skupiny keřů, ovocné sady). Jednalo se o prostorově zcela uzavřenou jednotku. Z terasy stájí se otevíral velmi hodnotný pohled na městskou zástavbu s dominantou zámecké věže a kostelů sv. Mořice a sv. Jana Křtitele. Na počátku 20. století začaly být pastviny využívány jako sportoviště. Vodní plocha na plavení byla nahrazena ovocným sadem. Chov dobytka zůstal zachován. Po polovině 20. století byla do areálu dvora umístěna veterinární klinika. V 60. letech 20. století byla na místě rejdiště vystavěna budova Krajské veterinární zprávy, na místě vodní plochy hospodářské stavby. V současné době se v areálu nachází několik subjektů: Střední odborná škola zpravuje hřiště na travnaté ploše, stáje, kde provozuje chov koní a jeden rohový domek, v druhém rohovém domku funguje veterinární klinika, na místě vodní plochy funguje soukromí chov koní, na místě rejdiště veterinární správa.</p>	
Specifika kompozice	
<p>Jedná se o kompozičně uzavřený celek, který byl vymezen stavebními objekty dvora, mlýnskou struhou (směrem k parku), zdí směrem ke Kojetínské ulici a směrem k ovocným partiím zahrady nejdříve hustou výsadbou dřevin a od druhé poloviny 19. století zdí. Funkčně byl rozdělen na dvě části, které však byly až do poloviny 20. století fyzicky propojeny. Později došlo k výstavbě několika plotů, které oddělují hospodářský dvůr, sportoviště, soukromí chovatelský objekt a veterinární zprávu. Vnímání funkčního propojení jednotlivých částí je tím silně oslabeno.</p>	
Charakteristika přírodních kompozičních součástí	
<p>Původní půdorys kompoziční jednotky zůstal nezměněn, reliéf je rovinatý bez terénních nerovností. Dominantním vegetačním prvkem zde byla rozlehlá travnatá plocha tvořící předprostor pro "slavnostní průčelí" budovy stájí. V druhé polovině 19. století byla před průčelím vysazena řada akátů s kulovitou korunou a ta pohledové propojení s loukou oslabila. Dnes jsou zachována jen dvě torza původních dřevin. Nová výsadba akátů byla realizována již pouze na bocích stavby, aby budovu stájí vhodně zarámovala. Zachována a postupně obnovována je alej přivádějící návštěvníky k budově stájí. Porost vrostlých dřevin podél zdi u Kojetínské ulice se postupně rozpadá a je obnovován. Mladé dřeviny ještě nejsou plně funkční.</p>	
Charakteristika umělých kompozičních součástí	
<p>V areálu se nachází dva soubory umělých prvků. Jednak původní stavební vybavení dvora, které se zachovalo téměř celistvě z poloviny 19. století, jednak několik vrstev novodobých stavebních utilitárních objektů (zázemí sportoviště), které většinou areál znehodnocují.</p>	
Vztah vůči jiným kompozičním jednotkám	
<p>Jedná se o kompozičně uzavřený celek s jasně vymezenou hranicí. S ostatními kompozičními jednotkami nemá přímé optické propojení. Z terasy stájí se otevíral velmi hodnotný pohled na městskou zástavbu s dominantou zámecké věže a kostelů sv. Mořice a sv. Jana Křtitele. Tato pohledová osa byla porušena necitlivou novodobou zástavbou. Vinou rozpadu obvodových porostů, je dnes areál pohledově propojen s vrchem Barbořina.</p>	
Zhodnocení stávajícího stavu	
<p>Jedná se o částečně dochovaný komplex málo častého typu vzorového statku. Hlavní budova stále slouží k chovu zvířat, pastviny jako školní hřiště s travnatým povrchem. Školské zařízení, které zde sídlí, nemá dostatek finančních prostředků na kvalitní péči o areál. Fyzická existence památky však není přímo ohrožena.</p>	
Seznam nižších kompozičních podjednotek	
Bývalé pastviny, Areál dvora	

Název PAZU	Areál Arcibiskupského zámku v Kroměříži
Podzámecká zahrada	KJ I. řádu
Evidenční číslo kulturní památky v ÚSKP	Podzámecká zahrada
11794/7-6010	KJ II. řádu
Katastrální území Kroměříž	A.4 - Giardinetto
Číslo parcel	KJ III. řádu
pozemkové: 286/1	
stavební: 270	KJ IV. řádu
Historický vývoj	
<p>Giardinetto bylo založeno v prostoru bývalého příkopu v 18. století. Mezi roky 1795–1799 byl prostor obohacen o dominantní stavební složku - Colloredovu kolonádu, která umožnila vstup do zahrady přímo z budovy zámku. Terénní modelace a kompoziční členění plochy je zachyceno na kolorovaných rytinách z roku 1802. Zachycený stav zůstal zachována i v následujícím období, docházelo pouze ke změnám použitého rostlinného ornamentu na jednotlivých terasách. Na fotografiích je doložena úprava z počátku 20. století. Schodiště pod kolonádou v této době sloužilo k letnění subtropických rostlin a v prostoru byly použity litinové lavičky. V druhé polovině 20. století byl přeřesen rostlinným dekor na ploše zahrady. Zahrada byla určena zpravidla pro privátní potřeby arcibiskupa.</p>	
Specifika kompozice	
<p>Jedná se o plošně drobný prostor geometrického půdorysu vymezený budovou zámku a ohradní zdí, respektive tvarovaným zeleným loubím. Rozkládá se na čtyřech terasách. Celá plocha je koncipována pro pohled z Colloredovy kolonády. Jedná se o přísně vymezený komorní prostor s výraznou terénní modelací.</p>	
Charakteristika přírodních kompozičních součástí	
<p>Převládají vegetační prvky formálního charakteru. Dominantní roly hrají zelená tvarovaná loubí z habrů. Ornamentální letničkové a růžové záhony jsou lemovány tvarovanými buxusovými plůtky.</p>	
Charakteristika umělých kompozičních součástí	
<p>Dominantou prostoru je stavba Colloredvy kolonády doplněná fontánou. Oba tyto prvky lze dobou vzniku položit do závěru 18. století. Mimo tento prostor se kolonáda pohledově a kompozičně uplatňuje již jen v pohledu od Mlýnské brány. Jako vyhlídkové místo umožňuje přehlédnout Giardinetto z ptačí perspektivy.</p>	
Vztah vůči jiným kompozičním jednotkám	
<p>Jedná se o kompozičně (prostorově i komunikačně) uzavřený prostor, který býval s okolními zahradními prostory pohledově a komunikačně propojen jen ve velmi omezené míře. Interiér je uzpůsoben ke vnímání detailů kompozice. Z terasy kolonády se otevírá pohled jak na vlastní zahrádku a část Domu zahradníka.</p>	
Zhodnocení stávajícího stavu	
<p>Prostor si uchoval autentickou terénní modelaci, kompoziční členění i autentické architektonické a zásadní vegetační prvky. Slouží především ke klidové rekreaci. Architektonická složka je v dobrém technickém stavu.</p>	
Seznam nižších kompozičních podjednotek	

Název PAZU	Areál Arcibiskupského zámku v Kroměříži
Podzámecká zahrada	<i>KJ I. řádu</i>
Evidenční číslo kulturní památky v ÚSKP	Podzámecká zahrada
11794/7-6010	<i>KJ II. řádu</i>
Katastrální území	Stará zahrada
Číslo parcel	<i>KJ III. řádu</i>
pozemkové:	A.1.1 - Prostor vstupu od Mlýnské brány
stavební:	<i>KJ IV. řádu</i>
Historický vývoj	
<p>Zahrnuje drobné zahradní prostory situované vlevo od budovy zámku. Jejich základ byl položen v době budování sentimentální zahrady na přelomu 18. a 19. století, ale své současné kompoziční členění a funkci hlavního vstupu do zahrady získalo při úpravách v letech 1834-1850. Při úpravě zahrady v závěru 18. století vznikla na části této plochy zdmi oddělená komorní zahrádka s Domem zahradníka, stavbou oranžerie a vodním prvkem, na kterou navazoval lesík protkaný hustou sítí cestiček, vrcholící objektem Ruin. V rámci krajinářské fáze (1834-1850) byla zrušena zeď i stavba oranžerie. Stavebně byly upraveny Ruiny a Dům zahradníka. Přímo na hlavní komunikaci navazovalo odpočívadlo a travnatá plocha se sochou bohyně Flory. Tyto prvky byly v následujících desetiletích zrušeny. Socha byla přemístěna na protilehlou stranu cesty. Prostor vstupu z ulice Na Kopečku byl přiřazen k zahradě až při úpravách v 30. letech 19. století. Dominantou prostoru se stal skleník a protilehlý dům zahradnického. Brána do zahrady byla do současné polohy umístěna až po roce 1850. V prostoru mezi Domem zahradníka a Giardinettem byl založen tvarovaný stromový bosket s bustou arcibiskupa Chotka. Nejzávažnější zásahem do kompozice ve 20. století bylo přebudování skleníku na zoo-koutek a zřízení veřejného WC v jeho blízkosti.</p>	
Specifika kompozice	
<p>Je typická drobným měřítkem a řadou kompozičně uzavřených zahradních prostor s množstvím dochovaných architektonických detailů i pestrým dendrologickým složením porostů. Jednotlivé části kompozice jsou uzpůsobeny pro sledování z detailu nebo z mírného odstupu, delší průhledy a výhledy se zde uplatňují jen ojediněle. Hustá cestní síť člení plochu na množství drobných zahradních prostor.</p>	
Charakteristika půdorysu a reliéfu	
<p>Plocha má rovinný charakter.</p>	
Charakteristika vegetačních kompozičních součástí	
<p>Na ploše lze identifikovat tři charakterem odlišné vegetační kompozice. V okolí Domu zahradníka se nachází jednak pravidelně tvarovaný habrový bosket a růžové a letničkové záhony lemované buxusovými plůtky, jednak menší dendrologická sbírka s převahou kvetoucích keřů. Plocha mezi vstupní bránou a Vázovým mostem je řešena jako světlý vzdušný prostor s květinovými záhony a řadou solitérních stromů. Naopak okolí Ruin mělo navozovat spíše stísněné pocity, proto je přístupová cesta i vlastní objekt obklopen hustým porostem stromů se značným podílem jehličnanů.</p>	
Charakteristika vodních kompozičních součástí	
<p>Přírodní vodní prvky se zde nenacházejí.</p>	
Charakteristika stavebních kompozičních součástí	
<p>V prostoru lze najít tři dominantní architektury, ke kterým se váží specifické zahradní prostory. Dům zahradníka patří k nejstarším stavbám zahrady, je doložen již na barokních vyobrazeních. Ruiny kompozici doplnily v sentimentální fázi na konci 18. století. Velký skleník je poprvé zachycen na mapě z roku 1836. Tyto dominanty jsou doplněny velkým množstvím drobných architektonických prvků. Většina architektonických prvků byla stavebně upravována ještě v druhé polovině 19. století a na počátku 20. století. Variabilita jejich vnějšího vzhledu je velká. Negativním vkladem druhé poloviny 20. století je umístění utilitární architektury veřejných záchodků.</p>	
Charakteristika uměleckých děl	
<p>Je zde umístěna socha bohyně Flory z poloviny 19. století.</p>	
Charakteristika součástí vybavenosti	
<p>Používaný mobiliář je z části původní dochovaný z 19. století či jeho repliky (lavičky). V blízkosti brány je umístěna novodobá informační tabule, také nádoby na odpadky mají novodobí vzhled.</p>	

Vztah vůči jiným kompozičním jednotkám

Delší průhledy a výhledy se zde uplatňují jen ojediněle. Výjimku tvoří dnes již zaniklý průhled od Fontány Amorků k Maxmiliánově kolonádě. Tento průhled je možné obnovit. Vstupní část měla ještě v 60. a 70. letech 20. století uzavřenější charakter a mnohem méně komunikovala s úpravami za mlýnskou strouhou než dnes, kdy je, vinou rozpadu břehových porostů mlýnské strouhy, již z rozcestí otevřen pohled na objekt Rybářského pavilonu. Nedaleko vstupu je situováno rozcestí tří hlavních parkových komunikací umožňující návštěvu jak prostor v okolí zámecké budovy tak, Maxmiliánova parku.

Zhodnocení stávajícího stavu

Je zde zachována velmi autentická podoba zahradního prostoru ovlivněná ve své závěrečné vývojové fázi i stylem anglických zahrad viktoriánského období. Z větší části zde zůstala zachována originální architektonická výbava prostor včetně prvků mobiliáře. Vegetační složku, ochuzenou vlivem stárnutí, by bylo možné, dle dochovaných historických podkladů, rehabilitovat do značně autentické podoby. Část architektonických prvků není v dobrém technickém stavu.

Seznam kompozičních jednotek nižšího řádu

Nástupní prostor, Dendrologická sbírka, Okolí Domu zahradníka

Název PAZU	Areál Arcibiskupského zámku v Kroměříži
Podzámecká zahrada	KJ I. řádu
Evidenční číslo kulturní památky v ÚSKP	Podzámecká zahrada
11794/7-6010	KJ II. řádu
Katastrální území Kroměříž	Stará zahrada
Číslo parcel	KJ III. řádu
	A.1.3 - Plochy navazující na hradby
	KJ IV. řádu
Historický vývoj	
<p>Zahradní úpravu ploch navazujících na městské hradby a zbytky původní kamenné ohradní zdi zahrady jsou doloženy z období baroka. Již v této době zde fungovala jedna ze vstupních bran do zahrady směřující k městské Vodní bráně. Při úpravách na přelomu 18. a 19. století ztratila formální členění a bylo zde zřízeno odpočívadlo a pavilon v podobě stohu dříví. V polovině 19. století se již jednalo o zapojený porost dřevin protkaný, cestní sítí. Centrum tvořilo odpočívadlo se sochou vodního boha. Stále byla funkční také vstupní brána do zahrady. Tento vchod byl zazděn v 80. letech 19. století. Jeho úlohu převzal vstup od mostu přes řeku Moravu a od náměstí. V druhé polovině 20. století zcela zanikla cestní síť a socha byla přemístěna do Květné zahrady.</p>	
Specifika kompozice	
Prostor je tvořen zapojeným porostem vzrostlých dřevin s bylinným podrostem bez cestní sítě.	
Charakteristika půdorysu a reliéfu	
Jedná se o relativně úzký prostor mezi jednou z hlavních pěších komunikací zahrady a pozůstatkem původní kamenné ohradní zdi. Rovinný terén se v blízkosti dochovaných městských hradeb prudce zdvihá vzhůru.	
Charakteristika vegetačních kompozičních součástí	
Vegetační prvky jsou zastoupeny především porostem vzrostlých dřevin domácích taxonů. V blízkosti městských hradeb došlo v nedávné době k výsadbě kvetoucích keřů a nižších stromů. Velmi hodnotné jsou bylinné podrosty s velkým podílem jarních efemeroidů.	
Charakteristika vodních kompozičních součástí	
Přírodní vodní prvky se zde nenacházejí.	
Charakteristika stavebních kompozičních součástí	
Architektonické prvky jsou zde reprezentovány zbytky ohradní zdi se zazděnou bránou původního vstupu. Je to jedno z mála míst, kde je možné v Kroměříži vidět zbytky městských hradeb.	
Charakteristika uměleckých děl	
Umělecká díla se zde nenacházejí.	
Charakteristika součástí vybavenosti	
Nenachází se.	
Vztah vůči jiným kompozičním jednotkám	
Tato kompoziční jednotka se nachází na hranici zahrady. Nevychází odtud žádné kompoziční a pohledové osy.	
Zhodnocení stávajícího stavu	
Plocha má dnes funkci vegetačního lemu zahrady a optické clony. Zánikem cestní sítě přestala plnit rekreační funkci. Původní parková kompozice prakticky zanikla, ale na podkladě historické mapové a plánové dokumentace by ji bylo možné obnovit.	

Název PAZU	Areál Arcibiskupského zámku v Kroměříži
Podzámecká zahrada	KJ I. řádu
Evidenční číslo kulturní památky v ÚSKP	Podzámecká zahrada
11794/7-6010	KJ II. řádu
Katastrální území Kroměříž	Stará zahrada
Číslo parcel	KJ III. řádu
	A.1.4 - Plochy navazující na řeku
	KJ IV. řádu
Historický vývoj	
<p>Ještě na počátku 19. století se zde nacházely pastviny s alejemi topolů. Protékalo tudy koryto mlýnské strouhy i hlavní rameno řeky Moravy s mostem. V rámci krajinářských úprav v 30. letech 19. století byla změněna trasa mlýnské strouhy tak, aby mohla být rozšířena plocha zahrady až na břeh řeky. Po původním korytu mlýnské strouhy zůstala zachována výrazná terénní modelace (travnaté údolí), doplněná obvodovými výsadbami dřevin a objektem odpočívadla. Byla zde zřízena ohrada pro spárkatou zvěř. Svůj současný charakter získala kompozice až po regulaci řeky Moravy na přelomu 19. a 20. století. Bylo zasypáno hlavní moravní rameno a novou hranici zahrady začal tvořit plot oddělující zahradu od rušné ulice. Na významu získal zde situovaný vchod. Z první poloviny 20. století pochází objekt limnigrafu.</p>	
Specifika kompozice	
<p>Plocha je přístupná po hlavní obvodové komunikaci. Má stinný charakter i rozlehlé travnaté údolí je větší část dne zastíněno okolními porosty. Postrádá výraznou architektonickou a vegetační dominantu.</p>	
Charakteristika půdorysu a reliéfu	
<p>Současný půdorys získala tato kompoziční jednotka až po regulaci řeky Moravy na počátku 20. století. Má rovinatý charakter zpestřený terénní sníženinou po původním korytu mlýnské strouhy.</p>	
Charakteristika vegetačních kompozičních součástí	
<p>Porosty na břehu řeky i podél plotu jsou utvářeny tak, aby byly zajímavé jak pro pěšího návštěvníka zahrady, který vnímá především detail ve svém zorném úhlu (keřové patro), tak především jako celek působící při pohledu z Rajnochova mostu. Kostru porostu tvoří domácí taxony – duby, javor klen a habr doplněné topolem bílým, topolem černým, vrby, z exotických druhů především akát, borovicí vejmutovkou a mladými výsadbami kvetoucích stromů rodu Prunus a Malus.</p>	
Charakteristika vodních kompozičních součástí	
<p>Přírodní vodní prvky se zde nenacházejí.</p>	
Charakteristika stavebních kompozičních součástí	
<p>Nachází se zde stavba limnigrafu z první poloviny 20. století.</p>	
Charakteristika uměleckých děl	
<p>Umělecká díla se zde nenacházejí.</p>	
Charakteristika součástí vybavenosti	
<p>Plocha je vybavena soudobými lavičkami a nádobami na odpadky</p>	
Vztah vůči jiným kompozičním jednotkám	
<p>Tato kompoziční jednotka se nachází na hranici zahrady. Má uzavřený charakter a ostatními kompozičními jednotkami komunikuje pouze omezeně. Je místem výhledů do okolí zahrady, především na řeku a Rajnochův most.</p>	
Zhodnocení stávajícího stavu	
<p>Zde vytvořená kompozice je relativně mladá (počátek 20. století). Vzhledem k tomu, že zde bylo původně vysazeno množství krátkověkých dřevin (topoly, vrby), začaly se především břehové porosty rozpadat a jsou postupně obnovovány. Plní také významnou funkci vegetačního ochranného lemu zahrady.</p>	

Název PAZU	Areál Arcibiskupského zámku v Kroměříži
Podzámecká zahrada	KJ I. řádu
Evidenční číslo kulturní památky v ÚSKP	Podzámecká zahrada
11794/7-6010	KJ II. řádu
Katastrální území Kroměříž	Stará zahrada
Číslo parcel	KJ III. řádu
	A.1.5 - Mlýnská strouha s mosty
	KJ IV. řádu
Historický vývoj	
<p>Mlýnská strouha je zachycena již na nejstarších vyobrazeních města ze 16. století. Až do 30. let 19. století tvořila podstatnou část hranice zámecké zahrady. Původní trasa koryta strouhy byla ve 30. letech 19. století napřímena, což umožnilo zvětšení plochy zahrady. V 18. století byla strouha překlenuta pouze jediným mostem (dnes nazývaný Vázový). V klasicistní fázi přibyl další most u Pavího dvora. V polovině 19. století doplnil předešlé mosty ještě tzv. Stříbrný most, navazující na Smutnou alej. V druhé polovině 19. století byl prostřední most s vodopádem zrušen a do dnešních dnů zůstaly zachovány pouze Vázový a Stříbrný most. V první polovině 20. století byla větší část mlýnské strouhy protékající městem zasypána. Zůstal zachován pouze úsek v zahradě napájený novým přivaděčem. Do strouhy byl zřízen přepad z městské kanalizace. V místě výtoku strouhy do řeky Moravy byla postavena hráz nově spojující na dalším místě Starou zahradu s Maxmiliánovým parkem.</p>	
Specifika kompozice	
Tato kompoziční jednotka zahrnuje vlastní tok mlýnské strouhy a jejich vegetací porostlé strmé břehy.	
Charakteristika půdorysu a reliéfu	
Tok strouhy je zvlněný, z mostů je vždy možné přehlédnout pouze dílčí úsek toku. Hluboce zařízlé břehy se prudce svažují k hladině.	
Charakteristika vegetačních kompozičních součástí	
O původní struktuře porostů se zachovalo jen minimum dokladů. Významná je fotografie z roku 1908 zachycující pohled na Stříbrný most od objektu Ruin. Koruna břehu byla v této části osázena zapojeným porostem dřevin, svah pokrývaly vzrůstnější byliny a menší keře. Stříbrný most byl zdůrazněn přítomností několika jedinců taxonu <i>Salix babylonica</i> . Dnes jsou břehy pokryty pravidelně sekaným bylinným porostem. Vzrostlé stromy jsou vysazeny až na koruně břehu. Vrby u Stříbrného mostu byly znovu vysazeny.	
Charakteristika vodních kompozičních součástí	
Přírodní vodní prvky se zde nenacházejí.	
Charakteristika stavebních kompozičních součástí	
Podstatu kompozice tvoří vodohospodářská stavba doplněná dvojicí mostů se zděnou konstrukcí.	
Charakteristika uměleckých děl	
Umělecká díla se zde nenacházejí.	
Charakteristika součástí vybavenosti	
Nenachází se.	
Vztah vůči jiným kompozičním jednotkám	
Strouha tvořila nejdříve hranici zahrady, po vzniku Maxmiliánova parku převzala funkci předělu mezi dvěma, měřítkem značně odlišnými, částmi kompozice. Vzhledem k výraznému zahloubení toku se opticky uplatňuje pouze při pohledu z mostů a z cesty vedoucí po koruně břehů. Přes stříbrný most prochází jedna z nejdůležitějších kompozičních os areálu. Z Vázového mostu se dnes otevírá přímý pohled na Paví dvůr a Rybářský pavilon. Pohled na Rybářský pavilon je umožněn vinou rozpadlých porostů dřevin a není původním kompozičním záměrem.	
Zhodnocení stávajícího stavu	
Dochovaný úsek mlýnské strouhy je velmi cenou připomínkou propojení areálu zahrady a městské zástavby. Od poloviny 19. století se trasa jejího toku prakticky nezměnila. Nízkou estetikou kvalitu má však místo přepadu městské kanalizace do strouhy v blízkosti Rybářského pavilonu. Oba mosty a hráz mají důležitou komunikační funkci. Jsou v dobrém technickém stavu.	

Název PAZU	Areál Arcibiskupského zámku v Kroměříži
Podzámecká zahrada	KJ I. řádu
Evidenční číslo kulturní památky v ÚSKP	Podzámecká zahrada
11794/7-6010	KJ II. řádu
Katastrální území Kroměříž	Stará zahrada
Číslo parcel	KJ III. řádu
	A.1.6 - Zahradnické zázemí
	KJ IV. řádu
Historický vývoj	
<p>Zahradnické zázemí se rozkládá na ploše za objektem ZOO koutku. Prostor vznikl po roce 1836 a v roce 1850 se zde nacházely stáje, kočárovna a sklady. Mezi roky 1850–1890 zde bylo vybudováno několik zahradnických staveb – dva skleníky a pěstírna zeleniny. Plošný rozvoj areálu omezovala existence toku mlýnské strouhy. Po jejím zasypání bylo využito nového prostoru ke zřízení zahradnického zázemí. V 70. a 80. letech 20. století byly vystavěny objekty dílen, skladů a garáží velmi nekvalitního architektonického výrazu. Prostor byl oddělen od zbytku zahrady zdí. Jeden z historických skleníků byl využíván pro provoz akvária. V roce 2000 byl zbořen. V letech 2011-2012 došlo ke zboření všech zde stojících budov i ohradní zdi a výstavbě nových staveb dle projektu architektonické kanceláře DRNH.</p>	
Specifika kompozice	
Zdmi a budovami zcela uzavřený utilitární prostor. Dlážděné nádvoří doplňuje travnatá plocha s několika solitérními dřevinami.	
Charakteristika půdorysu a reliéfu	
Zahradnické zázemí je vybudováno ve svažitém terénu. Terén plynule stoupá od současných novostaveb k objektu bývalého skleníku. Půdorys byl oproti stavu na konci 20. století zmenšen téměř na polovinu.	
Charakteristika vegetačních kompozičních součástí	
Jsou omezeny na travnatou plochu a dvě solitérní dřeviny založenou respektive vysazené v roce 2012.	
Charakteristika vodních kompozičních součástí	
Přírodní vodní prvky se zde nenacházejí.	
Charakteristika stavebních kompozičních součástí	
Jedná se o skupinu tří dřevostaveb uzavírající kamenem dlážděný dvůr lichoběžníkového půdorysu.	
Charakteristika uměleckých děl	
Umělecká díla se zde nenacházejí.	
Charakteristika součástí vybavenosti	
Nenachází se.	
Vztah vůči jiným kompozičním jednotkám	
Budova garáží tvoří hranici mezi Zázemím a velmi cennou kompoziční částí v okolí Dlouhého rybníka. Uplatňuje se v dálkových pohledech z Maxmiliánova parku na budovu zámku. Výrazným zmenšením plochy původního zázemí, mohla být k veřejnosti přístupné části zahrady přičleněna volná travnatá plocha navazující na objekt Rybářského pavilonu.	
Zhodnocení stávajícího stavu	
Jedná se o novodobý vstup do kompozice parku vyvolaný potřebou existence kvalitního zázemí pro péči o objekt zahrady. Prostor není přístupný veřejnosti. V současné podobě je plně funkční. Jeho architektonické ztvárnění výrazně snižuje kvalitu kompozice zahrady.	

Název PAZU	Areál Arcibiskupského zámku v Kroměříži
Podzámecká zahrada	KJ I. řádu
Evidenční číslo kulturní památky v ÚSKP	Podzámecká zahrada
11794/7-6010	KJ II. řádu
Katastrální území	Stará zahrada
Číslo parcel	KJ III. řádu
	A.1.2 - Louka s Chotkovým rybníkem
	KJ IV. řádu
Historický vývoj	
<p>Tímto prostorem prošly všechny vývojové fáze historie Podzámecké zahrady. Plocha renesanční i barokní zahrady se omezila na bezprostřední okolí zámku. Ještě v druhé polovině 18. století se v zadní části plochy nacházel lužní les. Rozšíření zahrady k původnímu toku mlýnské strouhy došlo v rámci sentimentálních úprav v závěru 18. století. Na formálně řešený parter navázal vodní kanál i řada drobných zahradních prostor ohraničených alejemi topolů a vybavených množstvím drobné architektury - paraple, Čínský pavilon, přístaviště, Chrámeček přátelství, poustevna aj. Dnešní podobu získala plocha ve 30. letech 19. století, kdy byl původní formálně řešený parter přeměněn ve volnou travnatou plochu lemovanou porosty dřevin a plochou tzv. Chotkova rybníka zřízeného na místě vodního kanálu. V rámci krajinářských úprav došlo také k částečné změně v architektonické výbavy prostoru – zrušen byl Čínský pavilon, přístaviště, vybudována Římská fontána. V ústí Smutné aleje byl zřízen Stříbrný most, který nově propojil starou zahradu a nový park. V druhé polovině 19. století bylo u budovy zámku vystavěno monumentální schodiště umožňující přístup do zahrady z náměstí. Nejvýraznější dominantou prostoru však vždy tvořila vlastní budova zámku, na kterou byla vedena většina průhledů z okružní cesty. Z vegetační složky kompozice zůstala ze sentimentální fáze zachována především Smutná alej. Kromě výsadby domácích dřevin se v kompozici významně uplatňují exoty vysazené na centrální louce a v jejím okolí. Druhá polovina 19. století a první polovina 20. století nepřinesla významné změny do struktury porostů. Došlo pouze k obohacování dendrologické složky.</p>	
Specifika kompozice	
<p>Lze zde identifikovat dva prostory rozdílného charakteru, jejichž hranici tvoří rybník. Výrazně světlá rozlehlá travnatá plocha je doplněná velkým ornamentálním záhonem, solitérami a menšími skupinami dřevin, případně obvodovými porosty zajímavého dendrologického složení. Je přístupná po obvodové komunikaci. Plocha za rybníkem má spíše stinný charakter a je tvořena skupinami a porosty domácích dřevin. V tomto porostu zůstal zachován také palouk ve stopě dříve zasypané vodní plochy, uprostřed kterého stojí Chrámeček přátelství. Nejdůležitějším komunikačním koridorem je zde tzv. Smutná alej. Prochází tudíž hlavní kompoziční osy staré zahrady. Hlavní pohledové osy vychází od zámeckého portiku směrem k Chotkovu rybníku a z okružní cesty zpět na budovu zámku. V dálkových pohledech se kromě budovy zámku uplatňuje také mohutná skupina platanů a objekt Domu zahradníka. Dříve byla funkční také pohledová osa ze břehu rybníka na Chrámeček přátelství, která je dnes uzavřena vzrostlými dřevinami. V druhé polovině 19. století byl před průčelím budovy vysazen rozměrný květinový záhon určený především k pohledu shora z oken zámku nebo z objektu nového schodiště.</p>	
Charakteristika půdorysu a reliéfu	
<p>Plocha má rovinný charakter, hranice jsou vymezeny cestní sítí. Její půdorys se ustálil již na konci 18. století.</p>	
Charakteristika vegetačních kompozičních součástí	
<p>Jak je uvedeno výše, v této kompoziční jednotce lze identifikovat dva prostory rozdílného charakteru vegetačních prvků. Prostor louky a jejich obvodových porostů (příloha č. 1) a plochu za rybníkem s většími skupinami a porosty dřevin (příloha č. 2)</p>	
Charakteristika vodních kompozičních součástí	
<p>Přírodní vodní prvky se zde nenacházejí.</p>	
Charakteristika stavebních kompozičních součástí	
<p>Přestože architektonický program této části zahrady vytvořený na přelomu 18. a 19. století byl v následujících obdobích výrazně ochuzen, dochovala se do dnešních dnů na území této kompoziční jednotky řada významných architektonických prvků. Z kompozičního hlediska je nejdůležitější Chrámeček přátelství a monumentální schodiště u zámecké budovy. Římská fontána v porostu za Smutnou alejí není funkční. Vodohospodářské stavby jsou zde reprezentovány především Chotkovým rybníkem nepravidelného půdorysu.</p>	

Charakteristika uměleckých děl
Je zde umístěna socha - ženská postava zpodobňující alegorii léta z druhé poloviny 20. století.
Charakteristika součástí vybavenosti
Prostor je vybaven replikami dobového mobiliáře (lavičky) a novodobými nádobami na odpad.
Vztah vůči jiným kompozičním jednotkám
Plocha významně komunikuje se všemi okolními kompozičními jednotkami. Prochází tudy hlavní kompoziční osy Podzámecké zahrady i řada kratších pohledových os směřovaných jak na architektonické, tak vegetačních dominanty.
Zhodnocení stávajícího stavu
Jedná se o prostor s velkou návštěvností, jehož péči a obnově je věnována velká pozornost. Autenticita dochovaných architektonických i vegetačních prvků je velká, část architektonických prvků však není v dobrém technickém stavu.

Příloha č. 1 - Charakteristika kompozičních součástí	
Název PAZU	Areál Arcibiskupského zámku v Kroměříži
Podzámecká zahrada	KJ I. řádu
Evidenční číslo kulturní památky v ÚSKP	Podzámecká zahrada
11794/7-6010	KJ II. řádu
	Stará zahrada
	KJ III. řádu
	A.1.2 - Louka s Chotkovým rybníkem
<p>Dle dochovaných soupisů měly obvodové kulisy centrální louky poměrně pestré dendrologické složení. Větší pestrost lze předpokládat u levé obvodové kulisy, která je povětšinou dne osvětlená a dle soupisu taxonu měla podobný charakter jako navazující partie u Fontány Amorků, tedy porost dřevin s podsadbou kvetoucích keřů. Stejný charakter má i dnes. Zajímavého kontrastu bylo docíleno výsadbou <i>Acer negundo</i> 'Auratum' před skupinu smrků v prostoru Ruin. Stromová kulisa vpravo od budovy zámku bývá osvětlena pouze krátkou část dne a navazuje na zapojený porost dřevin v okolí hradeb. Postrádá atraktivnější keřové patro. Z pohledu dendrologie měla zvláštní význam menší skupina dřevin navazující na objekt schodiště. Dle popisu se zde nacházela výškově gradující atraktivní skupina kvetoucích keřů, tvořící předpolí vzrostlé zeleně, obohacená v letních měsících o rostliny v nádobách. Skupina mohla pohledově působit jako jakýsi ranžirunk. Do dnešních dnů se dochovalo pouze její torzo. Dendrologicky zajímavé výsadby se nacházejí také na ploše vlevo od Chotkova rybníka. Do travnaté plochy zde byla v první polovině 19. století vysazena řada exotických dřevin – lyrovník, jinan, katalpa, platany. Velmi zajímavé dendrologické složení má ostrov Chotkova rybníka. Již na fotografii z roku 1907 tvořily dominantu ostrova čtyři borovice vejmutovky, jírovec a převislé vrby. Zadní část rybníka je lemována zapojeným porostem dřevin prolomeným volnou plochou v okolí Chrámků přátelství. Olejomalba z roku 1847 zachycuje strukturu porostů tvořenou jak vzrostlými stromy, tak keři. Významnou úlohou v břehových porostech hrál taxon <i>Salix babylonica</i>. Chrámeček přátelství byl obklopen prstencem z <i>Populus nigra</i> 'Italica'. Navazuje Smutná alej. Tento významný prvek kompozice je poprvé zachycen na plánu z roku 1802. Byla vysazena z jilmů, později z habrů. Ze Smutné aleje se vcházelo do řady drobných zahradních prostor vymezených vegetací se zajímavým architektonickým programem. Dnes je tato plocha přehlednější, střídají se zde skupiny stromů a keřů v travnaté ploše.</p>	
Doložené taxony dřevin v prostoru centrální louky a jejich okrajových porostů	
1883	cca 1918
<i>Acer platanoides</i> L. Schwedlerii	<i>Abies cephalonica</i>
<i>Acer pseudoplatanus</i> L.	<i>Abies grandis</i>
<i>Alnus glutinosa</i> Gart. laciniata	<i>Abies mobilis</i>
<i>Alnus glutinosa</i> Gart. rubra	<i>Abies sachalinensis</i>
<i>Broussonetia papyrifera</i> Vent.	<i>Acer Negundo</i>
<i>Juglans regia</i> L. laciniata	<i>Acer platanoides</i> var Schwerinův
<i>Quercus cerris</i> L.	<i>Cercis siliquastrum</i>
<i>Quercus panonica</i>	duby
<i>Quercus pedunculata</i> Ehrh. fol. variegatis	<i>Ekianthus virginica</i>
<i>Rosa centifolia</i> L. alba	<i>Eleagnus angustifolia</i>
<i>Rosa centifolia</i> L. damascena	<i>Fraxinus pensylvanica</i>

<i>Rosa centifolia</i> L. <i>muscosa</i>	<i>Gleditschia triacanthos</i>
<i>Rosa centifolia</i> L. <i>remontans</i>	<i>Hibiscus syriacus</i>
<i>Rosa eglantaria</i>	<i>Larix leptolepis</i>
<i>Virgilia lutea</i>	<i>Malus floribunda</i>
	<i>Malus spectabilis</i>
	<i>Picea Alcockiana</i>
	<i>Picea Eugelmani</i>
	<i>Pinus peuce</i>
	<i>Prunus effusa</i>
	<i>Spiraea van Houttei</i>
	<i>Thuja gigantea</i>
	<i>Virgilia lutea</i>

2003 (odpovídá současnému stavu)	
<i>Acer campestre</i>	<i>Koelreuteria paniculata</i>
<i>Acer platanoides</i>	<i>Larix kaempferii</i>
<i>Acer platanoides</i> 'Schwedlerii'	<i>Negundo aceroides</i>
<i>Acer pseudoplatanus</i>	<i>Phellodendron amurense</i>
<i>Aesculus hippocastanum</i>	<i>Picea glauca</i>
<i>Betula pendula</i> 'Fastigiata'	<i>Pinus peuce</i>
<i>Carpinus betulus</i>	<i>Platanus hispanica</i>
<i>Catalpa bignonioides</i>	<i>Populus nigra</i> 'Italica'
<i>Cryptomeria japonica</i>	<i>Quercus robur</i>
<i>Fraxinus excelsior</i>	<i>Thuja plicata</i>
<i>Fraxinus pennsylvanica</i>	<i>Tilia cordata</i>
<i>Gleditsia triacanthos</i>	<i>Tilia platyphyllos</i>
<i>Gymnocladus dioicus</i>	<i>Ulmus minor</i>

Metodika prostorové analýzy památky zahradního umění

Příloha číslo 3

Formulář popisu současného stavu vnitřní kompoziční struktury památky zahradního umění

a) Popis současného stavu vnitřní kompoziční struktury na úrovni areálu památky zahradního umění

Název památky	Specifický kód a název kompoziční jednotky
Evidenční číslo kulturní památky v ÚSKP	
Katastrální území	
Číslo parcel	
Historický vývoj	
Popis současné struktury	
Zhodnocení stávajícího stavu	

b) Popis současného stavu vnitřní kompoziční struktury na úrovni hlavní kompoziční jednotky

Název památky	Specifický kód a název kompoziční jednotky
Evidenční číslo kulturní památky v ÚSKP	KJ I. řádu
Katastrální území	KJ II. řádu
Číslo parcel	KJ III. řádu
	KJ IV. řádu
Historický vývoj	
Specifika kompozice	
Charakteristika přírodních kompozičních součástí	
Charakteristika umělých kompozičních součástí	
Vztah vůči jiným kompozičním jednotkám	
Zhodnocení stávajícího stavu	
Seznam kompozičních jednotek nižšího řádu	

c) Popis současného stavu vnitřní kompoziční struktury na úrovni dílčí kompoziční jednotky

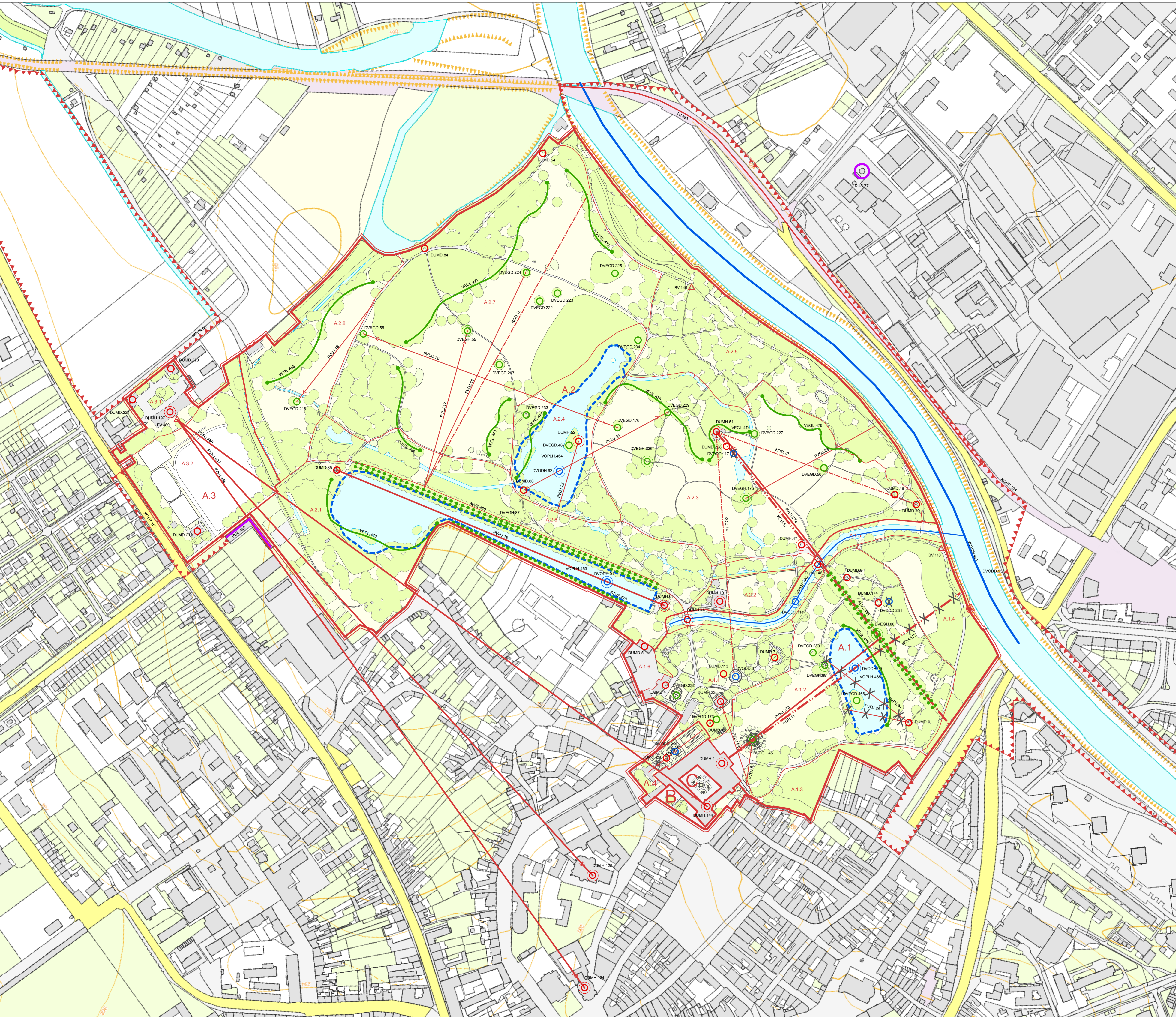
Název památky	Specifický kód a název kompoziční jednotky
Evidenční číslo kulturní památky v ÚSKP	KJ I. řádu
Katastrální území	KJ II. řádu
Číslo parcel	KJ III. řádu
	KJ IV. řádu
Historický vývoj	
Specifika kompozice	
Charakteristika půdorysu a reliéfu	
Charakteristika vegetačních kompozičních součástí	
Charakteristika vodních kompozičních součástí	
Charakteristika stavebních kompozičních součástí	
Charakteristika uměleckých a umělecko-řemeslných děl	
Charakteristika součástí vybavenosti	
Vztah vůči jiným kompozičním jednotkám	
Zhodnocení stávajícího stavu	
Seznam kompozičních jednotek nižšího řádu	

METODIKA PROSTOROVÉ ANALÝZY PAMÁTKY ZAHRADNÍHO UMĚNÍ

Modelový příklad
Podzámecká zahrada v Kroměříži

VÝKRES Č. 1: ANALÝZA VNITŘNÍ STRUKTURY PAMÁTKY ZAHRADNÍHO UMĚNÍ

- památka zahradního umění
- kompoziční jednotka 2. řádu
- kompoziční jednotka 3. řádu
- kompoziční jednotka 4. řádu
- kontaktní prostor
- dominanta uměle utvářená hlavní
- dominanta uměle utvářená doplňková
- dominanta vegetační hlavní
- dominanta vegetační doplňková
- dominanta vodní hlavní
- dominanta vodní doplňková
- kompoziční osa hlavní
- pohledová vazba hlavní
- pohledová vazba doplňková
- △ bod výhledu
- linie výhledu
- alej vzrůstná
- stromořadí vzrůstné
- vegetační linie
- vodní tok hlavní
- vodní tok doplňkový
- vodní plocha hlavní
- rušivé jevy
- X zaniklý nebo nefunkční jev

Kód jevu	Název jevu prostorové analýzy
DUMH 1	Budova zámku
DVOD 3	Fontána Amorků
DUMD 4	Bývalý stánek, dnes ZOO koutek
DUMD 5	Garáž
DUMH 6	Rybářský pavilón
DUMD 7	Uměle rybný
DUMD 8	Paraple
DUMD 9	Chrápek přátelešví
DUMH 10	Pavil dour
KOH 11	Osa vychází od budovy zámku a končí za Chotkovým rybníkem, dále pokračovala dnes v zániklém sjezdu KOH 177 až k řece Moravě a dále do krajiny
KOD 12	Osa vychází od Maximiliánovy kolonády a končí u Březového pavilónu. Dříve byla ukončena výmělkovou věží v tělese prostoru.
KOH 13	Osa vychází od Maximiliánovy kolonády a prochází Smluvou alejí až k hranici zahrady.
KOD 14	Osa vychází od Maximiliánovy kolonády a končí u Fontány Amorků. V gasku od výhledu pro zvýšení po fontánu je momentální rekurzivní. Kůlna odskanění přerostlé dřeviny.
KOD 15	Osa vychází z Dlouhé aleje a končí okrajovou porostu louky.
PVDJ 16	Jednosměrný pohled z Dlouhé aleje na katastru trubozbovitu.
PVDJ 17	Jednosměrný pohled z Dlouhé aleje na pískan.
PVD 18	Pohled z cesty na lince DVEGD 219
PVHJ 19	Vazba obousměrně spojuje Rybářský pavilón a budovu arcibiskupa Rudolfa Jana.
PVDJ 20	Vazba obousměrně spojuje státní akát a vřbu bílou.
PVDJ 21	Jednosměrný pohled od trávnatého pavilónu na borovicí lesní, je funkční především v odpovídajících hodinách, kdy je směr borovicí osvětlen.
PVDJ 22	Jednosměrný pohled z cesty Chotkov pavilón.
PVDJ 23	Jednosměrný pohled z cesty na skupinu platanů.
PVDJ 24	Jednosměrný pohled z břehu rybníka na Chrápek přátelešví, dnes nefunkční vinou přerostlé vegetace.
PVDJ 25	Jednosměrný pohled z břehu rybníka na Chrápek přátelešví, dnes nefunkční vinou přerostlé vegetace.
DUMH 44	Výzový most
DVEGH 45	Ornamentální záhon
DUMH 46	Sířkový most
DUMH 47	Trásek

Kód jevu	Název jevu prostorové analýzy
DUMD 48	Budova arcibiskupa Maximiliána
DUMD 49	Březový pavilón
DVEGD 50	Borovicí sřezovka
DUMH 51	Maximiliánova kolonáda
DUMH 52	Čínský pavilón
DUMD 54	Oběsk
DVEGH 55	Katalpa trubozbovitá
DVEGD 56	Vřba bílá
PVDJ 57	Jednosměrný pohled ze schodiště na ornamentální záhon.
PVDJ 58	Jednosměrný pohled ze schodiště na Dům zahradníka.
PVDJ 59	Jednosměrný pohled z Golosovovy kolonády na plochu Giardinetta.
KOPR 60	Tento prostor je zásadní pro zachování původních důkových pohledů na památku v kontextu hodnotné historické městské zástavby. Poslední prostor odkud se nabízí pohledy na město nenaučenými rozostřou utílami zástavby
RUS 77	Komín průmyslové zóny
DUMD 84	Oběsk
DUMD 85	Budova arcibiskupa Rudolfa Jana
DUMD 86	Trávnový pavilón
DVEGH 87	Dlouhá alej
DVEGH 88	Smluvná alej
DVEGH 89	Skupina platanů u Chotkovy rybníka
DVODH 90	Chotkov rybník
DVODH 91	Dřevitý rybník
DVODH 92	Dřevitý rybník
DVODD 93	Řeka Morava
DUMD 113	Fontána Amorků
DVODH 114	Mýnská sřezovka
DVODD 117	Fontána před Maximiliánovou kolonádou, nefunkční
BV 118	Výhled na Ráveňchův most a okraj zástavby
DUMH 124	Kostel sv. Jana Křtitele
DUMH 125	Kostel sv. Mořice
KOPR 153	Chodící i motorový je zde ze zahrady vlnitá předešlá ohrazení zeď a navazující vzrostlá vegetace.

Kód jevu	Název jevu prostorové analýzy
KOPR 154	Existence poměrně širokého korýta řeky umožňuje sledovat památku z odstupu. Prochází tuhy důležitý páří koridor cyklostroky silnice. Zábavice. Na břehu řeky byla trženiš alej, která tvořila důležitou optickou clonu proti utílání zástavby průmyslového předměstí. Možnost pohledu z odstupu má pozitivní dopad na estetickou kvalitu porostní pláště zářivky v daném prostoru.
DVEGD 173	Bosket habrový
DUMD 174	Rímská fontána
DVEGH 175	Skupina platanů u Maximiliánovy kolonády
DVEGD 176	Čínský pavilón
DVEGH 177	Čínský pavilón
DVEGH 178	Čínský pavilón
DVEGH 179	Čínský pavilón
DVEGH 180	Čínský pavilón
DVEGH 181	Čínský pavilón
DVEGH 182	Čínský pavilón
DVEGH 183	Čínský pavilón
DVEGH 184	Čínský pavilón
DVEGH 185	Čínský pavilón
DVEGH 186	Čínský pavilón
DVEGH 187	Čínský pavilón
DVEGH 188	Čínský pavilón
DVEGH 189	Čínský pavilón
DVEGH 190	Čínský pavilón
DVEGH 191	Čínský pavilón
DVEGH 192	Čínský pavilón
DVEGH 193	Čínský pavilón
DVEGH 194	Čínský pavilón
DVEGH 195	Čínský pavilón
DVEGH 196	Čínský pavilón
DVEGH 197	Čínský pavilón
DVEGH 198	Čínský pavilón
DVEGH 199	Čínský pavilón
DVEGH 200	Čínský pavilón
DVEGH 201	Čínský pavilón
DVEGH 202	Čínský pavilón
DVEGH 203	Čínský pavilón
DVEGH 204	Čínský pavilón
DVEGH 205	Čínský pavilón
DVEGH 206	Čínský pavilón
DVEGH 207	Čínský pavilón
DVEGH 208	Čínský pavilón
DVEGH 209	Čínský pavilón
DVEGH 210	Čínský pavilón
DVEGH 211	Čínský pavilón
DVEGH 212	Čínský pavilón
DVEGH 213	Čínský pavilón
DVEGH 214	Čínský pavilón
DVEGH 215	Čínský pavilón
DVEGH 216	Čínský pavilón
DVEGH 217	Čínský pavilón
DVEGH 218	Čínský pavilón
DVEGH 219	Čínský pavilón
DVEGH 220	Čínský pavilón
DVEGH 221	Čínský pavilón
DVEGH 222	Čínský pavilón
DVEGH 223	Čínský pavilón
DVEGH 224	Čínský pavilón
DVEGH 225	Čínský pavilón
DVEGH 226	Čínský pavilón
DVEGH 227	Čínský pavilón
DVEGH 228	Čínský pavilón
DVEGH 229	Čínský pavilón
DVEGH 230	Čínský pavilón
DVEGH 231	Čínský pavilón
DVEGH 232	Čínský pavilón
DVEGH 233	Čínský pavilón
DVEGH 234	Čínský pavilón
DVEGH 235	Čínský pavilón
DVEGH 236	Čínský pavilón
DVEGH 237	Čínský pavilón
DVEGH 238	Čínský pavilón
DVEGH 239	Čínský pavilón
DVEGH 240	Čínský pavilón
DVEGH 241	Čínský pavilón
DVEGH 242	Čínský pavilón
DVEGH 243	Čínský pavilón
DVEGH 244	Čínský pavilón
DVEGH 245	Čínský pavilón
DVEGH 246	Čínský pavilón
DVEGH 247	Čínský pavilón
DVEGH 248	Čínský pavilón
DVEGH 249	Čínský pavilón
DVEGH 250	Čínský pavilón

Kód jevu	Název jevu prostorové analýzy
PVHJ 274	Jednosměrný pohled ze Sřezovky mostu na skupinu platanů a Maximiliánovu kolonádu.
VOTCH 461	Řeka Morava na hranici památky
VOTD 462	Mýnská sřezovka
VOPH 463	Dřevitý rybník
VOPH 464	Dřevitý rybník
VOPH 465	Chotkov rybník
DVEGD 466	Čínský pavilón
DVEGD 467	Čínský pavilón
DVEGD 468	Čínský pavilón
DVEGD 469	Čínský pavilón
DVEGD 470	Čínský pavilón
DVEGD 471	Čínský pavilón
DVEGD 472	Čínský pavilón
DVEGD 473	Čínský pavilón
DVEGD 474	Čínský pavilón
DVEGD 475	Čínský pavilón
DVEGD 476	Čínský pavilón
DVEGD 477	Čínský pavilón
DVEGD 478	Čínský pavilón
DVEGD 479	Čínský pavilón
DVEGD 480	Čínský pavilón
DVEGD 481	Čínský pavilón
DVEGD 482	Čínský pavilón
DVEGD 483	Čínský pavilón
DVEGD 484	Čínský pavilón
DVEGD 485	Čínský pavilón
DVEGD 486	Čínský pavilón
DVEGD 487	Čínský pavilón
DVEGD 488	Čínský pavilón
DVEGD 489	Čínský pavilón
DVEGD 490	Čínský pavilón

Označení	Název kompoziční jednotky
A	Podzámecká zahrada
A.1	Stará zahrada
A.1.1	Prostor vstupu od Mýnské brány
A.1.2	Louka s Chotkovým rybníkem
A.1.3	Plochy navazující na hrady
A.1.4	Plochy navazující na řeku
A.1.5	Mýnská sřezovka s mosty
A.1.6	Zahradnické zářezí
A.2	Maximiliánův park
A.2.1	Dlouhý rybník s partí
A.2.2	Pavil dour
A.2.3	Louka s Maximiliánovou kolonádou
A.2.4	Dřevitý rybník
A.2.5	Okolí přivlček
A.2.6	Zatíní louky
A.2.7	Státní louka
A.2.8	Státní louka
A.3	Mašův dvůr
A.3.1	Areál dvora
A.3.2	Bývalé pastviny (sportoviště)
A.4	Giardinetto
B	Zahradní úpravy před budovou zámku
C	Nádvorí zámku

METODIKA PROSTOROVÉ ANALÝZY PAMÁTKY ZAHRADNÍHO UMĚNÍ

PRÍLOHA ČÍSLO 4

Výkres č. 1: Analýza vnitřní struktury památky zahradního umění. Modelový příklad Podzámecká zahrada v Kroměříži.

Zpracoval: Národní památkový ústav, Ing. Lenka Křesadlová, Ph.D. Datum: květen 2015
Kreslil: Ing. Marek Ehrlich

Metodika byla zpracována v rámci Programu aplikovaného výzkumu a vývoje národní a kulturní identity (NAKI), projektu DF12P01OV044: "Kulturní historický cenná území jako součást národní a kulturní identity České republiky. Metody identifikace hodnot historických sídel, parků a zahrad a jejich zachování."

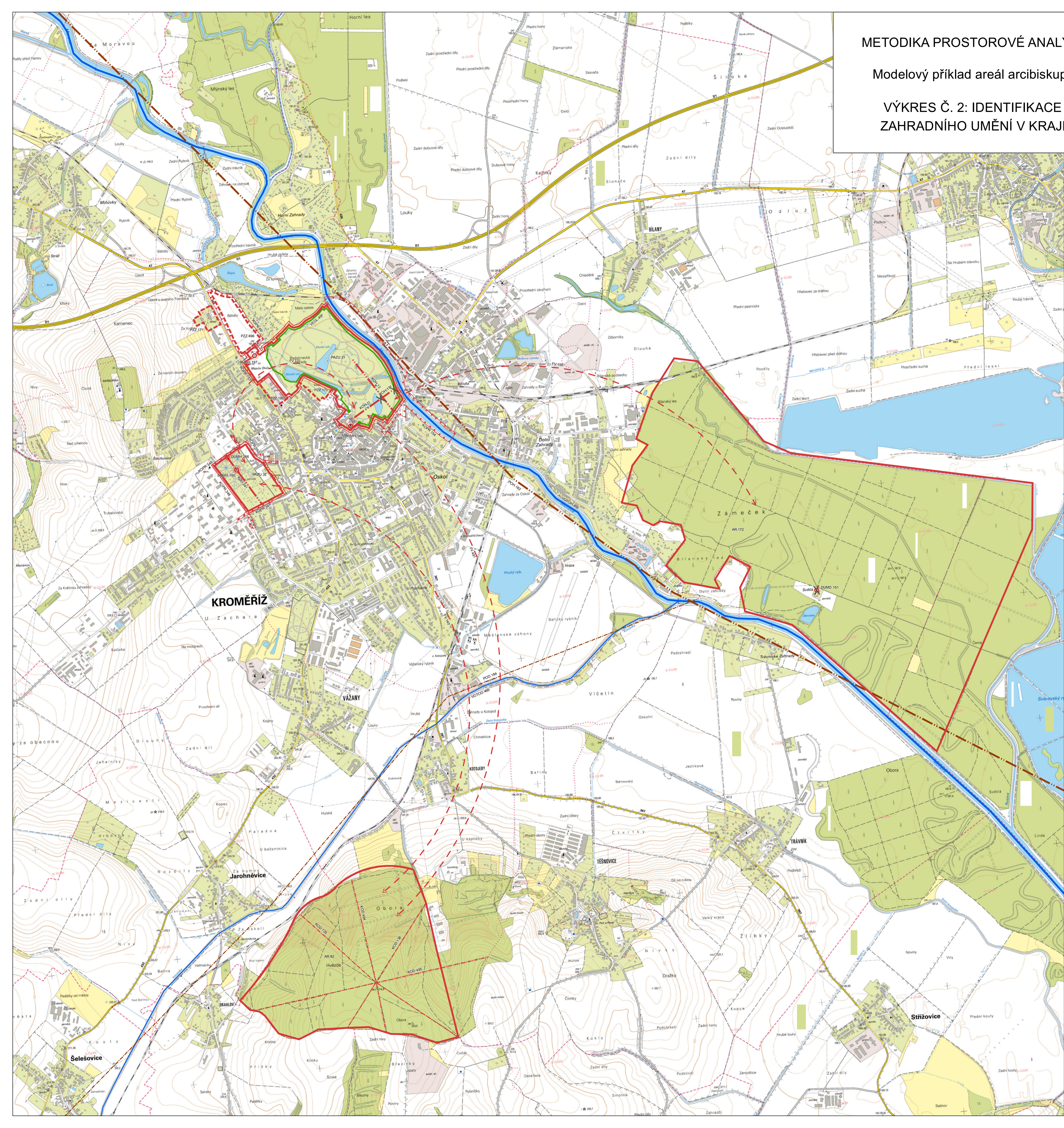
1:2 000

NÁRODNÍ
PAMÁTKOVÝ
ÚSTAV

METODIKA PROSTOROVÉ ANALÝZY PAMÁTKY ZAHRADNÍHO UMĚNÍ

Modelový příklad areál arcibiskupského zámku a zahrad v Kroměříži

VÝKRES Č. 2: IDENTIFIKACE VZTAHŮ POSTAVENÍ PAMÁTKY ZAHRADNÍHO UMĚNÍ V KRAJINĚ – PŮDORYSNÁ STRUKTURA

- PAZU památka zahradního umění
- AR areál
- PZZ plocha zvýšeného zájmu
- KOPR kontaktní prostor
- ← → FV funkční vazba
- DUMH dominanta uměle utvářená hlavní
- DUMD dominanta uměle utvářená doplňková
- KOH kompoziční osa hlavní
- KOD kompoziční osa doplňková
- POH přírodní osa hlavní
- POD přírodní osa doplňková
- VEGL vegetační linie
- VOTOH vodní tok hlavní
- VOTOD vodní tok doplňkový
- X Zrušený objekt

Kód jevu	Název jevu prostorové analýzy
KOH.11	Hlavní kompoziční osa Podzámecké zahrady ze zahradního průběhu zámku
KOH.13	Hlavní kompoziční osa Podzámecké zahrady - střední osa husí nožky Maxm. kolonády
PAZU.31	Podzámecká zahrada
PAZU.32	Květná zahrada
KOPR.60	Prostor poli a jízdárny pro koně uchovávací možnost pohledu na město.
AR.82	Areál bývalé biskupské obory s bažantnicí Hvězda
FV.131	Funkční vazba mezi areálem zámku a Květnou zahradou - reprezentativní a rekreační zážemí zámku
KOD.138	Osa prochází průsekem lemovaným alejí
KOD.139	Osa prochází průsekem lemovaným alejí
FV.140	Obora na Hvězdě sloužila jako lovecké zážemí olomouck. biskupa, opticky byla propojena s Květnou zahradou
DUMH.144	Arbiskupský zámek
DUMH.150	Zahradní pavilón (Rotunda)
DUMH.151	Hájovna
KOPR.153	Prostor mezi Podzámeckou zahradou a Kotědskou ulicí
KOPR.154	Řeka Morava s okolím a Vejvanovského ulice
FV.156	Obora a bažantnice Zámeček sloužila jako lovecké zážemí olomouckého biskupa sídliho na zámku
PZZ.170	Bývalá součást Podzámecké zahrady, dnes sportovní areál
PZZ.171	Areál skládky, který je pohledově propojen s Podzámeckou zahradou
AR.172	Obora s bažantnicí Zámeček
KOH.177	Dnes již zaniklá část kompoziční osy. Byla funkční do 30. let 19. století, do úpravy plochy v krajinářský park.
PZZ.180	Bývalá součást Podzámecké zahrady, dnes zástavba rodinných domů a podnikání.
POH.183	Přírodní osa řeky Moravy
POD.184	Doplňková přírodní osa potoka Kotědka
DUMH.197	Maxův dvůr - stáje
KOH.241	Hlavní kompoziční osa Květné zahrady
DUMH.286	Arkádová ložnice - kolonáda
KOPR.347	Kontaktní prostor - ulice Havlíčkova
KOPR.348	Kontaktní prostor mezi zdi Květné zahrady a areálem Psychiatrické nemocnice.
KOPR.349	Kontaktní prostor - původní vstup do Květné zahrady
KOPR.350	Kontaktní prostor - současný vstup do zahrady
FV.491	Vazba sídelního zámku k obore Hvězda
KOD.494	Hvězda - severojižní osa
KOD.495	Hvězda - východozápadní osa
PZZ.496	Výrazně exponovaná plocha v pohledu z příjezdové komunikace na Podz. zahradu a MPR
VEGL.497	Porostní okraj vzrostlých porostů Podzámecké zahrady, výrazný v plošném krajinném reliéfu
VOTOH.498	Tok řeky Moravy
VOTOD.499	Potok Kotědka v údolí mezi zahradami a Hvězdou

METODIKA PROSTOROVÉ ANALÝZY PAMÁTKY ZAHRADNÍHO UMĚNÍ PŘÍLOHA ČÍSLO 5

Výkres č. 2: Identifikace vztahů postavení památky zahradního umění v krajině – půdorysná struktura.
Modelový příklad areál arcibiskupského zámku a zahrad v Kroměříži.

Zpracoval: NÁRODNÍ PAMÁTKOVÝ ÚSTAV, Ing. Lenka Křesadlová, Ph.D. Datum: červen 2015
Kreslil: Ing. Marek Ehrlich

Metodika byla zpracována v rámci Programu aplikovaného výzkumu a vývoje národní a kulturní identity (NAKI), projektu DF12P10OVV044: "Kulturně historický centrální územní jako součást národní a kulturní identity České republiky. Metody identifikace hodnot historických státek, parků a zahrad a jejich zachování."

N

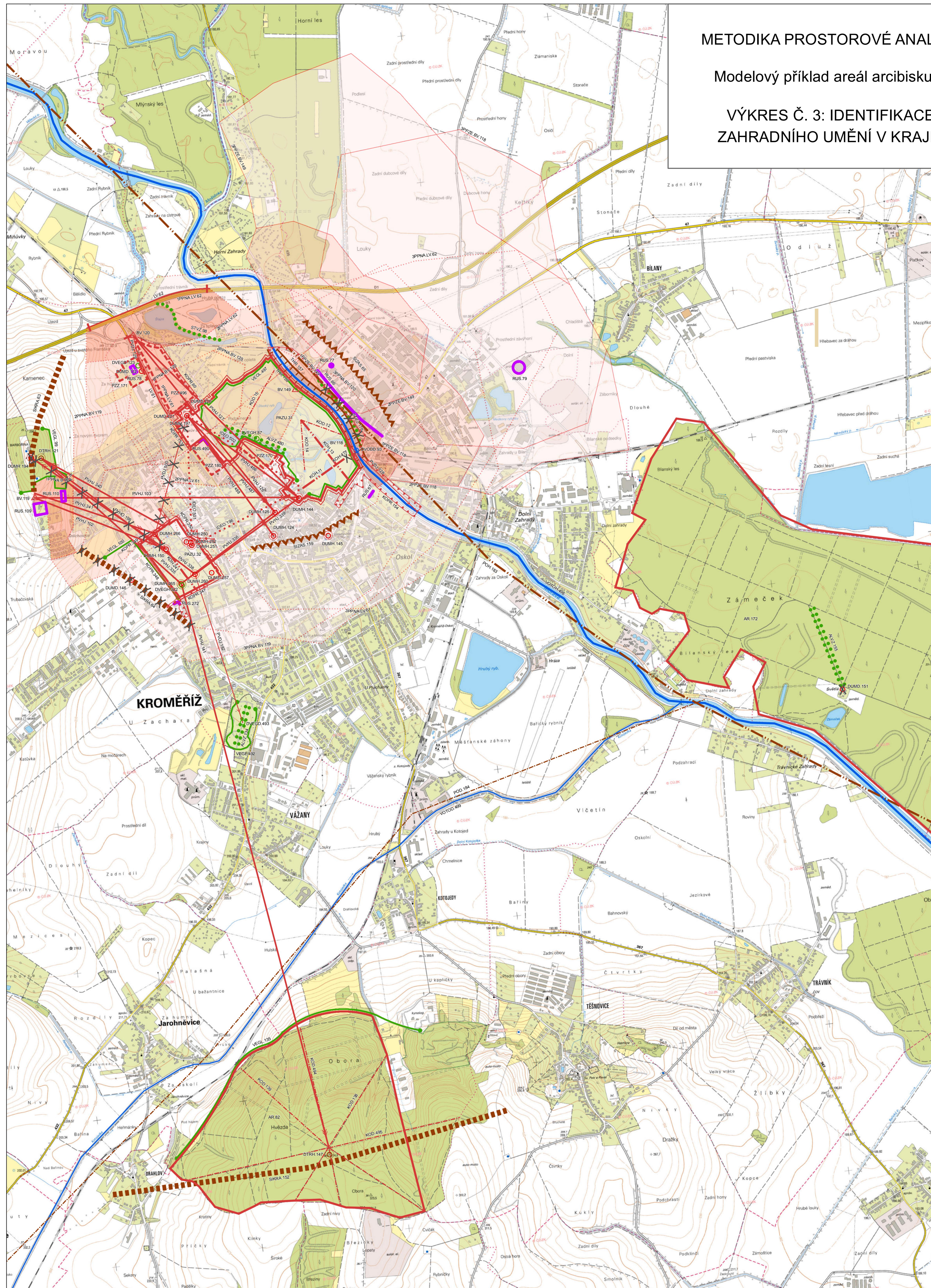
1:10 000

NÁRODNÍ
PAMÁTKOVÝ
ÚSTAV

METODIKA PROSTOROVÉ ANALÝZY PAMÁTKY ZAHRADNÍHO UMĚNÍ

Modelový příklad areál arcibiskupského zámku a zahrad v Kroměříži

VÝKRES Č. 3: IDENTIFIKACE VZTAHŮ POSTAVENÍ PAMÁTKY ZAHRADNÍHO UMĚNÍ V KRAJINĚ – PROSTOROVÁ STRUKTURA

- PAZU památka zahradního umění
- AR areál
- PZZ plocha zvýšeného zájmu
- KOPR kontaktní prostor
- DUMH dominanta uměle utvářená hlavní
- DUMD dominanta uměle utvářená doplňková
- DTRH dominanta ter.reliefu hlavní
- DVEGH dominanta vegetační hlavní
- DVEGD dominanta vegetační doplňková
- DVODD dominanta vodní doplňková
- IDEO ideová osa
- PVHO pohledová vazba hlavní - obousměrná
- PVHJ pohledová vazba hlavní - jednosměrná
- PVDJ pohledová vazba doplňková - jednosměrná
- KOH kompoziční osa hlavní
- KOD kompoziční osa doplňková
- POH přírodní osa hlavní
- POD přírodní osa doplňková
- SIKRA silueta krajinného reliéfu
- SIZAS silueta zástavby
- THR terénní hrany
- BV bod výhledu
- LV linie výhledu
- 1PPZE vizuální prostředí 1.prostor.plánu z PAZU
- 2PPZE vizuální prostředí 2.prostor.plánu z PAZU
- 3PPZE vizuální prostředí 3.prostor.plánu z PAZU
- 1PPNA vizuální prostředí 1.prostor.plánu na PAZU
- 2PPNA vizuální prostředí 2.prostor.plánu na PAZU
- 3PPNA vizuální prostředí 3.prostor.plánu na PAZU
- ALVZ alej vzrůstná
- STVZ stromořadí vzrůstné
- VEGL vegetační linie
- VOTOH vodní tok hlavní
- VOTOD vodní tok doplňkový
- RUS rušivé jevy
- X Zrušený objekt

METODIKA PROSTOROVÉ ANALÝZY PAMÁTKY ZAHRADNÍHO UMĚNÍ
PŘÍLOHA ČÍSLO 6

Výkres č. 3: Identifikace vztahů postavení památky zahradního umění v krajině – prostorová struktura.
 Modelový příklad areál arcibiskupského zámku a zahrad v Kroměříži.

Zpracoval: NÁRODNÍ PAMÁTKOVÝ ÚSTAV, Ing. Lenka Křesadlová, Ph.D. Datum: červen 2015
 Kreslil: Ing. Marek Ehrlich

Metodika byla zpracována v rámci Programu aplikovaného výzkumu a vývoje národní a kulturní identity (NAKI), projektu DF12P10VV044: "Kulturně historicky cenná území jako součást národní a kulturní identity České republiky. Metody identifikace hodnot historických státek, parků a zahrad a jejich zachování."

N
 1:10 000
 0 125 250 500 750 1000
 m

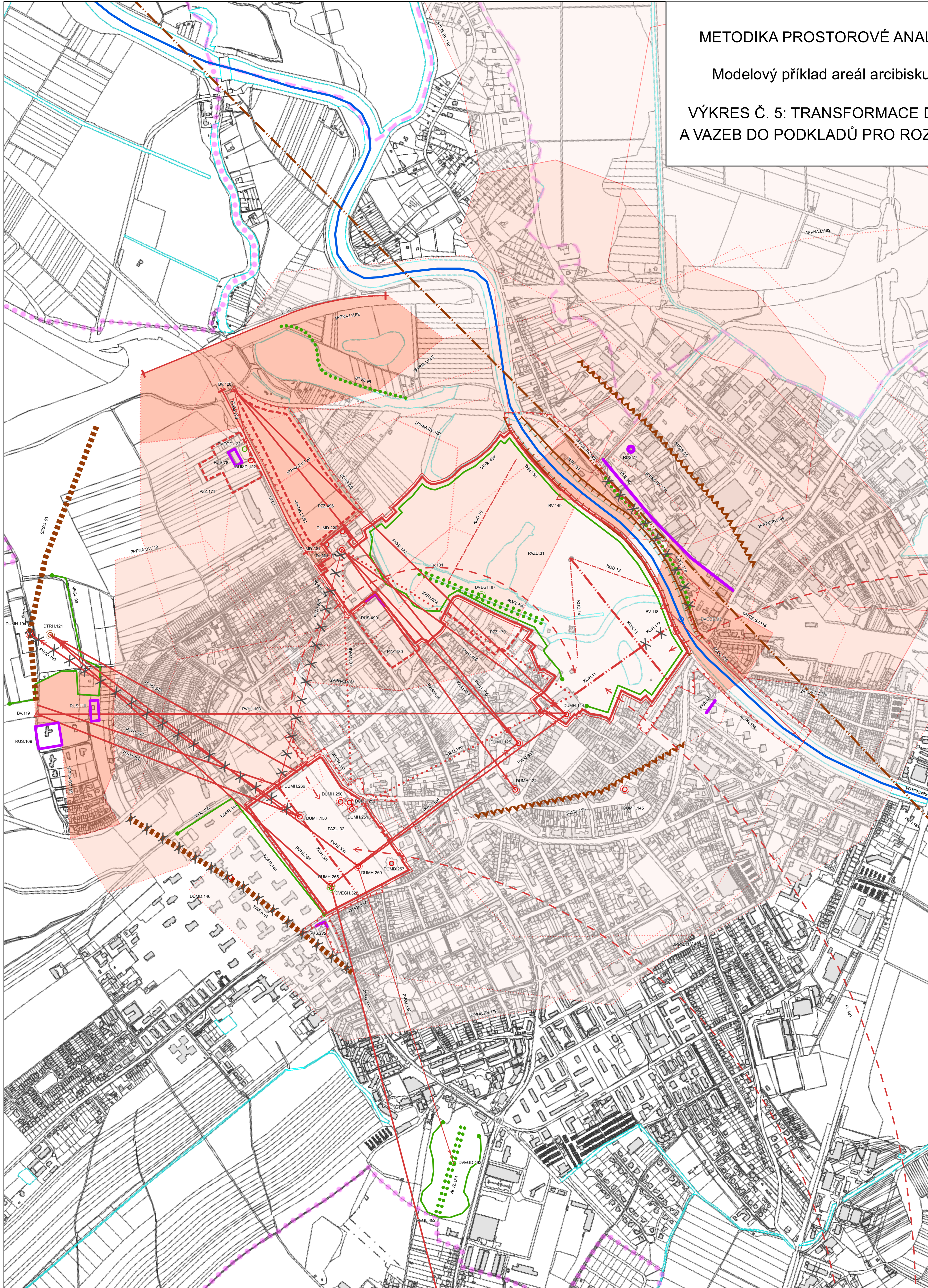
NÁRODNÍ PAMÁTKOVÝ ÚSTAV

KOH.11	Hlavní kompoziční osa Podzámecké zahrady ze zahradního průběhu zámku
KOD.12	Doplňková kompoziční osa Podzámecké zahrady - východní rameno husí nožky Maxim. koronady
KOH.13	Hlavní kompoziční osa Podzámecké zahrady - střední osa husí nožky Maxim. kolonady
KOD.14	Doplňková kompoziční osa Podzámecké zahrady - západní rameno husí nožky Maxim. kolonady
KOD.15	Doplňková kompoziční osa Podzámecké zahrady - zadní louka
PAZU.31	Podzámecká zahrada
PAZU.32	Květná zahrada
KOPR.60	Prostor poli a jízdárny pro koně uchovávací možnost pohledu na město.
LV.61	Pohled z Kojetenské sítě na Podzámeckou zahradu
LV.62	Pohled z dálnice na město a Podzámeckou zahradu
SIKRA.63	Silueta kopce Barbořina
SIKRA.64	Silueta dříve nočního ter. reliéfu vedle Kvetné zahrady, změněná nářístem parku Pynch. nemocnice
SIZAS.65	Silueta zástavby průmyslové čtvrti za řekou Moravou
RUS.66	Zástavba průmyslového předměstí
RUS.67	Výškový panelový dům
RUS.77	Tovární komín viditelný z mnoha míst Podzámecké zahrady
RUS.78	Objekt skládky
RUS.79	Sílo
AR.82	Areál bývalé biskupské obory s bažantnicí Hvězda
DVEGH.87	Dlouhá alej
DVODD.93	Řeka Morava
STVZ.98	Stromořadí vzrůstné podél Slazpy (topoly, olše)
VEGL.99	Okraj porostu stromů na kopci Barbořina
VEGL.100	Park psychiatrické nemocnice
PVHJ.102	Ikoničný pohled z Barbořiny na Kvetnou z. s Rotundou
PVHJ.103	Pohled z Barbořiny na zámeček
RUS.109	Areál rodinného domu se zahradou zakrývající ikonický výhled na Kvetnou zahradu
RUS.110	Dům narušující výrazně horizont výhledu z Kvetné zahrady
BV.118	Pohled z Podzámecké zahrady na Rajnochův most a okolní zástavbu
BV.119	Barbořina - výhledový bod, ze kterého se otevírá pohled na obě kroměřížské zahrady
BV.120	Bod výhledu na město a Podzámeckou zahradu
DTRH.121	Kopce Barbořina
DUMD.122	Obelisk pítkovcov
DVEGD.123	Solitérní strom ilpy uplatňující se v dálkových pohledech na město
DUMH.124	Kostel sv. Jana Křtitele
DUMH.125	Kostel sv. Mořice
PVHJ.126	Pohled od severního přístupu na jádro města s dominantou kostela sv. Mořice
PVHJ.127	Pohled od severního přístupu na Podzámeckou z. s dominantou zámku
PVHJ.128	Pohled z bodu BV.118 po proudu řeky
PVHJ.129	Pohled z bodu BV.129 na obelisk u silnice
ALVZ.134	Lipová alej na hřbitově
VEGL.135	Okraj porostu kopce Hvězda
KOD.138	Osa procházející průsekem lemovařím alejí
KOD.139	Osa procházející průsekem lemovařím alejí
PVHJ.141	Výhled z Jahodových kopečků na Hvězdu
DUMH.144	Arcibiskupský zámek
DUMH.145	Kostel Panny Marie
DUMD.146	Komín kolejni psychiatrické nemocnice - kulturní památka
DTRH.147	Kopce Hvězda
BV.149	Pohled z Podzámecké zahrady na řeku a okolní zástavbu
DUMH.150	Zahradní pavilon (Rotunda)
DUMD.151	Hájovna
SIKRA.152	Silueta vrchu s bývalou oborou Hvězda
KOPR.153	Prostor mezi Podzámeckou zahradou a Kojetenskou ulicí
KOPR.154	Řeka Morava s okolím a Vjevanovského ulice
ALVZ.155	Alej k hájovně v bažantnici Zámeček
THR.157	Východní břeh řeky Moravy
THR.158	Západní břeh řeky Moravy
SIZAS.159	Silueta zástavby městského jádra s dominantami od severního vjezdu do města
PZZ.170	Bývalá souš Podzámecké zahrady, dnes sportovní areál
PZZ.171	Areál skládky, který je pohledově propojen s Podzámeckou zahradou
AR.172	Obora s bažantnicí Zámeček
KOH.177	Dnes již zaniklá část kompoziční osy. Byla funkční do 30. let 19. století. do úpravy plochy v krajinářský park.
STVZ.178	Zaniklé stromořadí z jirovců
PZZ.180	Bývalá souš Podzámecké zahrady, dnes zástavba rodinných domů a podnikání.
PVDJ.182	Výhled z Jahodových kopečků na hřbitov
POH.183	Přírodní osa řeky Moravy
POD.184	Doplňková přírodní osa potoka Kojetocka
DUMH.194	Zaniklá dominanta - původně kaple na kopci bez vegetace, dnes nápadný stůlák vystupující nad vegetací
PVHO.195	Zaniklá oboustranná pohledová vazba mezi kaplí sv. Barbory a Kvetnou zahradou
IDEO.196	Osa propojující Kvetnou zahradu a areál zámku
DUMH.197	Maxov dvůr - stáje
DUMD.220	Maxov dvůr - obslužný domek
DUMD.221	Maxov dvůr - obslužný domek
KOH.241	Hlavní kompoziční osa Kvetné zahrady
DUMH.250	Palmový skleník
DUMH.251	Vstupní objekt
DUMH.252	Velký skleník
DUMD.257	Ptáčnice
DUMH.260	Jahodový kopeček
DUMH.265	Jahodový kopeček
DUMH.266	Arkádová ložnice - kolonáda
RUS.272	Lékařský dům
DVEGH.322	Jirovec na jahodovém kopečku
PVHJ.335	Výhled z Jahodového kopečku na Barbořinu
PVHJ.336	Pohledová vazba mezi Jahodovými kopečky a kostelem sv. Mořice
PVHJ.338	Výhled z Jahodového kopečku na Barbořinu
PVHJ.339	Pohledová vazba mezi Jahodovými kopečky a zámkem
PVHJ.340	Výhled ze sítěchy Kolonády na Barbořinu
PVHJ.341	Pohled z Barbořiny na Kolonádu
KOPR.347	Kontaktní prostor - ulice Havlíčkova
KOPR.348	Kontaktní prostor mezi zdi Kvetné zahrady a areálem Psychiatrické nemocnice.
KOPR.349	Kontaktní prostor - původní vstup do Kvetné zahrady
KOPR.350	Kontaktní prostor - současný vstup do zahrady
ALVZ.480	Dlouhá alej
PVHJ.486	Pohled od Maxova dvora na zámeček
PVHJ.487	Pohled od Maxova dvora na kostel sv. Mořice
PVHJ.488	Pohled od Maxova dvora na kostel sv. Jana Křtitele
RUS.490	Užití budov na místě bývalých sadů
VEGL.492	Obvodová alej hřbitova
DVEGD.493	Hřbitov
KOD.494	Hvězda - severojižní osa
KOD.495	Hvězda - východozápadní osa
PZZ.496	Výrazně exponovaná plocha v pohledu z příjezdové komunikace na Podz. zahradu a MPR
VEGL.497	Porostní okraj vzrostlých porostů Podzámecké zahrady, výrazný v plochem krajiněm reliéfu
VOTOH.498	Tok řeky Moravy
VOTOD.499	Potok Kojetocka v údolí mezi zahradami a Hvězdou
PVDJ.500	Pohled z Maxova dvora na Kvetnou zahradu - zaniklý
IDEO.501	Propojení Maxova dvora (Podzámecké zahrady) s Kvetnou zahradou
IDEO.502	Propojení Maxova dvora se zámkem
1PPNALV.61	Výhled z LV Kojetenské sítě na Podzámeckou zahradu - 1. PP
2PPNALV.61	Výhled z LV Kojetenské sítě na Podzámeckou zahradu - 2. PP
3PPNALV.61	Pohled z LV Kojetenské sítě na Podzámeckou zahradu - 3. PP
1PPNALV.62	Pohled z LV dálnice na město a Podzámeckou zahradu - 1. PP
2PPNALV.62	Pohled z LV dálnice na město a Podzámeckou zahradu - 2. PP
3PPNALV.62	Pohled z LV dálnice na město a Podzámeckou zahradu - 3. PP
1PPZE.118	Pohled z Podzámecké zahrady na město a Rajnochův most - 1. PP
2PPZE.118	Pohled z Podzámecké zahrady na město a Rajnochův most - 2. PP
3PPZE.118	Pohled z Podzámecké zahrady na město a Rajnochův most - 3. PP
1PPNAV.119	Pohled z Barbořiny na obě zahrady - 1. PP
2PPNAV.119	Pohled z Barbořiny na obě zahrady - 2. PP
3PPNAV.119	Pohled z Barbořiny na obě zahrady - 3. PP
1PPNAV.120	Pohled na Podzámeckou zahradu a město od železnice - 1. PP
2PPNAV.120	Pohled na Podzámeckou zahradu a město od železnice - 2. PP
3PPNAV.120	Pohled na Podzámeckou zahradu a město od železnice - 3. PP
1PPZE.140	Pohled z Podzámecké zahrady na řeku a okolní zástavbu - 1. PP
2PPZE.140	Pohled z Podzámecké zahrady na řeku a okolní zástavbu - 2. PP
3PPZE.140	Pohled z Podzámecké zahrady na řeku a okolní zástavbu - 3. PP

METODIKA PROSTOROVÉ ANALÝZY PAMÁTKY ZAHRADNÍHO UMĚNÍ

Modelový příklad areál arcibiskupského zámku a zahrad v Kroměříži

VÝKRES Č. 5: TRANSFORMACE DŮLEŽITÝCH CHARAKTERISTIK, JEVŮ A VAZEB DO PODKLADŮ PRO ROZBOR UDRŽITELNÉHO ROZVOJE ÚZEMÍ

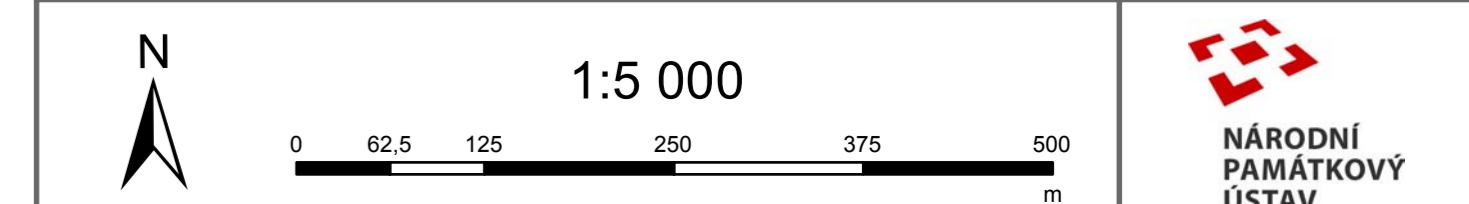
- PAZU památka zahradního umění
- AR areál
- PZZ plocha zvýšeného zájmu
- KOPR kontaktní prostor
- FV funkční vazba
- DUMH dominanta uměle utvářená hlavní
- DUMD dominanta uměle utvářená doplňková
- DTRH dominanta ter.reliefu hlavní
- DVEGH dominanta vegetační hlavní
- DVEGD dominanta vegetační doplňková
- DVODD dominanta vodní doplňková
- IDEO ideová osa
- PVHO pohledová vazba hlavní - obousměrná
- PVHJ pohledová vazba hlavní - jednosměrná
- PVDJ pohledová vazba doplňková - jednosměrná
- KOH kompoziční osa hlavní
- KOD kompoziční osa doplňková
- POH přírodní osa hlavní
- POD přírodní osa doplňková
- SIKRA silueta krajinného reliéfu
- SIZAS silueta zástavby
- THR terénní hrany
- BV bod výhledu
- LV linie výhledu
- 1PPZE vizuální prostředí 1.prostor.plánu z PAZU
- 2PPZE vizuální prostředí 2.prostor.plánu z PAZU
- 3PPZE vizuální prostředí 3.prostor.plánu z PAZU
- 1PPNA vizuální prostředí 1.prostor.plánu na PAZU
- 2PPNA vizuální prostředí 2.prostor.plánu na PAZU
- 3PPNA vizuální prostředí 3.prostor.plánu na PAZU
- ALVZ alej vzrůstná
- STVZ stromořadí vzrůstné
- VEGL vegetační linie
- VOTOH vodní tok hlavní
- VOTOD vodní tok doplňkový
- RUS rušivé jevy
- Zrušený objekt

METODIKA PROSTOROVÉ ANALÝZY PAMÁTKY ZAHRADNÍHO UMĚNÍ PŘÍLOHA ČÍSLO 8

Výkres č. 5: transformace důležitých charakteristik, jevů a vazeb do podkladů pro rozbor udržitelného rozvoje území.
Modelový příklad areál arcibiskupského zámku a zahrad v Kroměříži.

Zpracoval: NÁRODNÍ PAMÁTKOVÝ ÚSTAV, Ing. Lenka Křesadlová, Ph.D. Datum: červen 2015
Kreslil: Ing. Marek Ehrlich

Metodika byla zpracována v rámci Programu aplikovaného výzkumu a vývoje národní a kulturní identity (NANIK), projektu DF12P10VV044: "Kulturně historický centrální území jako součást národní a kulturní identity České republiky. Metody identifikace hodnot historických státek, parků a zahrad a jejich zachování."

Kód jevu	Název jevu	Prostorové analýzy
KOH.11	Hlavní kompoziční osa Podzámecké zahrady ze zahradního průčelí zámku	
KOD.12	Doplňková kompoziční osa Podzámecké zahrady - východní rameno husí nožky Maxmíl. kolonády	
KOH.13	Hlavní kompoziční osa Podzámecké zahrady - střední osa husí nožky Maxmíl. kolonády	
KOD.14	Doplňková kompoziční osa Podzámecké zahrady - západní rameno husí nožky Maxmíl. kolonády	
KOD.15	Doplňková kompoziční osa Podzámecké zahrady - zadní louka	
PAZU.31	Podzámecká zahrada	
PAZU.32	Květná zahrada	
KOPR.60	Prostor poří a jezárny pro koně uchovávací možnost pohledu na město.	
LV.61	Pohled z Kojetínské silnice na Podzámeckou zahradu	
LV.62	Pohled z dálnice na město a Podzámeckou zahradu	
SIKRA.63	Silueta kopce Barbořina	
SIKRA.64	Silueta dřívě nohého terénního reliéfu vedle Květné zahrady, změněná nástupem parku Pajch, nemocnice	
SIZAS.65	Silueta zástavby průmyslové čtvrti za řekou Moravou	
RUS.66	Zástavba průmyslového předměstí	
RUS.67	Výškový panelový dům	
RUS.77	Tovární korín viditelný z mnoha míst Podzámecké zahrady	
RUS.78	Objekt skádu	
DVEGH.87	Dlouhá alej	
DVODD.93	Řeka Morava	
STVZ.98	Stromořadí vzrůstné podlé Stázy (topoly, olše)	
VEGL.99	Okraj porostu stromů na kopci Barbořina	
VEGL.100	Park psychiatrické nemocnice	
PVHJ.102	Ikoničný pohled z Barbořiny na Květnou z. s Rotundou	
PVHJ.103	Pohled z Barbořiny na zámek	
RUS.109	Areál rodního domu se zahradou zakrývající ikoničný výhled na Květnou zahradu	
RUS.110	Dům narušující výrazné horizonti výhledu z Květné zahrady	
BV.118	Pohled z Podzámecké zahrady na Rajnochův most a okolní zástavbu.	
BV.119	Barbořina - vyhlídkový bod, ze kterého se otevírá pohled na obě kroměřížské zahrady	
BV.120	Bod výhledu na město a Podzámeckou zahradu	
DTRH.121	Kopce Barbořina	
DUMD.122	Obelisk pítkovcový	
DVEGD.123	Solitérní strom /třpy uplatňující se v dávkových pohledech na město	
DUMH.124	Kostel sv. Jana Křtitele	
DUMH.125	Kostel sv. Mořice	
PVHJ.126	Pohled od severního příjezdu na jádro města s dominantou kostela sv. Mořice	
PVHJ.127	Pohled od severního příjezdu na Podzámeckou z. s dominantou zámku	
PVDJ.128	Pohled z bodu BV.118 po proudu řeky	
PVDJ.129	Pohled z bodu BV.129 na obelisk u silnice	
FV.131	Funkční vazba mezi areálem zámku a Květnou zahradou - reprezentativní a rekreační zájem zámku	
ALVZ.134	Lipová alej na hřbitově	
FV.140	Obora na Hvězdě sloužila jako lovecké území olomouck. biskupa, opticky byla propojena s Květnou zahradou	
PVHJ.141	Výhled z jahodových kopečků na Hvězdu	
DUMH.144	Arcibiskupský zámek	
DUMH.145	Kostel Panny Marie	
DUMD.146	Korín kotelný psychiatrické nemocnice - kulturní památka	
BV.149	Pohled z Podzámecké zahrady na řeku a okolní zástavbu	
DUMH.150	Zahradní pavilón (Rotunda)	
KOPR.153	Prostor mezi Podzámeckou zahradou a Kotějskou ulicí	
KOPR.154	Řeka Morava s okolím a Vejvanovského ulice	
FV.156	Obora a bažantnice Zámeček sloužila jako lovecké území olomouckého biskupa sídlícího na zámku	
THR.157	Východní břeh řeky Moravy	
THR.158	Západní břeh řeky Moravy	
SIZAS.159	Silueta zástavby městského jádra s dominantami od severního výhledu do města	
PZZ.170	Bývalá součást Podzámecké zahrady, dnes sportovní areál	
PZZ.171	Areál skládky, který je pohledově propojen s Podzámeckou zahradou	
KOH.177	Dnes již zaniklá část kompoziční osy. Byla funkční do 30. let 19. století, do úpravy plochy v krajinářský park.	
STVZ.178	Zaniklé stromořadí z jirovic	
PZZ.180	Bývalá součást Podzámecké zahrady, dnes zástavba rodinných domů a podnikání.	
PVDJ.182	Výhled z jahodových kopečků na hřbitov	
POH.183	Přírodní osa řeky Moravy	
POD.184	Doplňková přírodní osa potoka Kotějska	
DUMH.194	Zaniklá dominanta - původní kaple na kopci bez vegetace; dnes méně nápadný stodár vystupující nad vegetací	
PVHO.195	Zaniklá oboustranná pohledová vazba mezi kopci sv. Barbory a Květnou zahradou	
IDEO.196	Osa propojující Květnou zahradu a areál zámku	
DUMH.197	Maxov dvůr - stáje	
DUMD.220	Maxov dvůr - obalutný domek	
DUMD.221	Maxov dvůr - obalutný domek	
KOH.241	Hlavní kompoziční osa Květné zahrady	
DUMH.250	Palmový skleník	
DUMH.251	Vstupní objekt	
DUMH.252	Velký skleník	
DUMD.257	Příloha	
DUMH.260	Jahodový kopeček	
DUMH.265	Jahodový kopeček	
DUMH.266	Arkádová ložnice - kolonáda	
RUS.272	Lékařský dům	
DVEGH.322	Jitrovec na jahodovém kopečku	
PVHJ.335	Výhled z jahodového kopečku na Barbořinu	
PVHJ.336	Pohledová vazba mezi jahodovými kopečky a kaštem sv. Mořice	
PVHJ.338	Výhled z jahodového kopečku na Barbořinu	
PVHJ.339	Pohledová vazba mezi jahodovými kopečky a zámekem	
PVHJ.340	Výhled ze střechy Kolonády na Barbořinu	
PVHJ.341	Pohled z Barbořiny na Kolonádu	
KOPR.347	Kontaktní prostor - ulice Havelkova	
KOPR.348	Kontaktní prostor mezi zdi Květné zahrady a areálem Psychiatrické nemocnice.	
KOPR.349	Kontaktní prostor - původní vstup do Květné zahrady	
KOPR.350	Kontaktní prostor - současný vstup do zahrady	
ALVZ.480	Dlouhá alej	
PVHJ.486	Pohled od Maxova dvora na zámek	
PVHJ.487	Pohled od Maxova dvora na kostel sv. Mořice	
PVHJ.488	Pohled od Maxova dvora na kostel sv. Jana Křtitele	
RUS.490	Užitelná budova na místě bývalých sadů	
FV.491	Vazba sídelního zámku k oboře Hvězda	
VEGL.492	Obvodová alej hřbitova	
DVEGD.493	Hřbitov	
PZZ.496	Výrazně exponovaná plocha v pohledu z příjezdové komunikace na Podz. zahradu a MPR	
VEGL.497	Porostní okraj vzrostlých porostů Podzámecké zahrady - výrazný v plošném krajinném reliéfu	
VOTOH.498	Tok řeky Moravy	
VOTOD.499	Potok Kotějska v údolí mezi zahradami a Hvězdou	
PVDJ.500	Pohled z Maxova dvora na Květnou zahradu - zaniklý	
IDEO.501	Propojení Maxova dvora (Podzámecké zahrady) s Květnou zahradou	
IDEO.502	Propojení Maxova dvora se zámekem	
1PPNA.LV.61	Výhled z LV Kojetínské silnice na Podzámeckou zahradu - 1. PP	
2PPNA.LV.61	Výhled z LV Kojetínské silnice na Podzámeckou zahradu - 2. PP	
3PPNA.LV.61	Pohled z LV Kojetínské silnice na Podzámeckou zahradu - 3. PP	
1PPNA.LV.62	Pohled z LV dálnice na město a Podzámeckou zahradu - 1. PP	
2PPNA.LV.62	Pohled z LV dálnice na město a Podzámeckou zahradu - 2. PP	
3PPNA.LV.62	Pohled z LV dálnice na město a Podzámeckou zahradu - 3. PP	
1PPZE.BV.118	Pohled z Podzámecké zahrady na město a Rajnochův most - 1. PP	
2PPZE.BV.118	Pohled z Podzámecké zahrady na město a Rajnochův most - 2. PP	
3PPZE.BV.118	Pohled z Podzámecké zahrady na město a Rajnochův most - 3. PP	
1PPNA.BV.119	Pohled z Barbořiny na obě zahrady - 1. PP	
2PPNA.BV.119	Pohled z Barbořiny na obě zahrady - 2. PP	
3PPNA.BV.119	Pohled z Barbořiny na obě zahrady - 3. PP	
1PPNA.BV.120	Pohled na Podzámeckou zahradu a město od železnice - 1. PP	
2PPNA.BV.120	Pohled na Podzámeckou zahradu a město od železnice - 2. PP	
3PPNA.BV.120	Pohled na Podzámeckou zahradu a město od železnice - 3. PP	
1PPZE.BV.149	Pohled z Podzámecké zahrady na řeku a okolní zástavbu - 1. PP	
2PPZE.BV.149	Pohled z Podzámecké zahrady na řeku a okolní zástavbu - 2. PP	
3PPZE.BV.149	Pohled z Podzámecké zahrady na řeku a okolní zástavbu - 3. PP	

Metodika prostorové analýzy památky zahradního umění

Příloha č. 9

Kompletní legenda značek a kódů jevů prostorové analýzy, využitelných ve výkresech vytvořených v prostředí programu ArcGIS

Struktura památky zahrad. umění a jejího prostředí

- PAZU památka zahradního umění
- AR areál
- PZZ plocha zvýšeného zájmu
- KOPR kontaktní prostor
- FV funkční vazba

Dominanty

- DUMH dominanta uměle utvářená hlavní
- DUMD dominanta uměle utvářená doplňková
- DTRH dominanta ter.reliefu hlavní
- DTRD dominanta ter.reliefu doplňková
- DVEGH dominanta vegetační hlavní
- DVEGD dominanta vegetační doplňková
- DVODH dominanta vodní hlavní
- DVODD dominanta vodní doplňková

Prostorové vztahy

- KOH kompoziční osa hlavní
- KOD kompoziční osa doplňková
- PVH pohledová vazba hlavní
- PVD pohledová vazba doplňková
- IDEO ideová osa
- POH přírodní osa hlavní
- POD přírodní osa doplňková

Pohledové siluety

- SIKRA silueta krajinného reliéfu
- SIZAS silueta zástavby
- THR terénní hrany

Vegetační struktury

- ALVZ alej vzrůstná
- ALMVZ alej méně vzrůstná
- STVZ stromořadí vzrůstné
- STMVZ stromořadí méně vzrůstné
- VEGL vegetační linie
- VEGPL vegetační plochy

Vodní toky a plochy

- VOTOH vodní tok hlavní
- VOTOD vodní tok doplňkový
- VOPLH vodní plocha hlavní
- VOPLD vodní plocha doplňková

Místa výhledů

- BV bod výhledu
- LV linie výhledu

Vizuální prostředí prostorových plánů

- 1PPZE vizuální prostředí 1. prostor. plánu z PAZU
- 2PPZE vizuální prostředí 2. prostor. plánu z PAZU
- 3PPZE vizuální prostředí 3. prostor. plánu z PAZU
- 1PPNA vizuální prostředí 1. prostor. plánu na PAZU
- 2PPNA vizuální prostředí 2. prostor. plánu na PAZU
- 3PPNA vizuální prostředí 3. prostor. plánu na PAZU

Rušivé jevy

- RUS rušivé jevy

Zaniklé nebo nefunkční jevy

- Zrušený objekt